

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BİLİM DALI

ULUSLARARASI GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI:

BURSA'DAKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Gülşah GÖREN

BURSA- 2019

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BİLİM DALI

ULUSLARARASI GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI:

BURSA'DAKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Gülşah GÖREN

Danışman:

Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ

BURSA-2019

TEZ ONAY SAYFASI

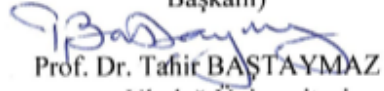
T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim/~~Ana-sanat~~-Dalı, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı'nda 701413007 numaralı Gülşah GÖREN.'in hazırladığı "Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı: Bursa'daki Suriyeliler Örneği" konulu (Yüksek Lisans/~~Doktora~~/~~Sanatta Yeterlik~~-Tezi/Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, 04.09.2019 günü 14.00 - 16.00...saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna oybirliği (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

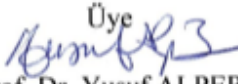
Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Tahir BASTAYMAZ
Uludağ Üniversitesi
İİBF/ Çalışma Eko. Ve End. İliş. Böl.

Üye

Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY
Yalova Üniversitesi
İİBF/ Çalışma Eko. Ve End. İliş. Böl.

Üye

Prof. Dr. Yusuf ALPER
Uludağ Üniversitesi
İİBF/ Çalışma Eko. Ve End. İliş. Böl.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

Tarih:

27.8.19...

Tez

Başlığı

Konusu: Ulusal ve Gıda ve Yabancı Ekonomisi : Bursa'daki
Sunayiler Örneği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 116 sayfalık kısmına ilişkin, 02.03.19 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 'tür.

Uygulanan Filtrelemeler :

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama esaslarını inceledim ve bu Uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini Saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

27.8.19

Adı Soyadı:

Gülşah GÖREN

Öğrenci No:

201413007

Anabilim Dalı:

Cıvama Eko. ve End. ilişkileri

Programı:

Yüksek Lisans

Statüsü:

☒ Y.Lisans

☐ Doktora

Danışmanı

(Adı, Soyad, Tarih)

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Yemin Metni

Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak sunduğum “ULUSLARARASI GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI: BURSA’DAKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

04.03.19

Adı Soyadı:	Gülşah Gören
Öğrenci No:	701413007
Anabilim Dalı:	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı:	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Statüsü:	Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Gülşah GÖREN
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : VIII + 85
Mezuniyet Tarihi : 30 / 10 / 2019
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ

ULUSLARARASI GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI:

BURSA'DAKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ

Küreselleşme ve yeni dünya düzeniyle ülkemizde, özellikle Avrupa’da nefret söylemleri günden güne artmaktadır. Yabancılar karşı olan nefret söylemleri ilerleyen zamanlarda ırkçılık hatta soykırıma kadar varacaktır. Bu çalışmanın amacı; göç olgusunu tarihsel perspektifte ele alıp, özellikle sosyal politika açısından yabancı düşmanlığını irdeleyip, entegrasyon sorunlarına değinmektir. Çalışmanın birinci bölümünde; göç, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarından bahsedilmektedir. Toplum kavramı irdelenmiş olup küreselleşmenin ve yeni dünya düzeninin göçe olan etkileri araştırılmıştır. Yabancı düşmanlığının kavramsal analizi yapıp, tarihsel süreç içinde yabancı düşmanlığını ile mücadelede yapılan ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; Türkiye’ye yapılan göçler tarihsel açıdan ele alınmış, Türkiye’deki mülteci sorunu irdelenmiştir. Üçüncü bölümde ise; Bursa ilinde Suriyeliler sorunu ve yabancı düşmanlığı araştırılmıştır. Bursa’nın farklı ilçelerinden rastgele 50 kişi ile görüşme yapılmıştır. Hedef kitleye mültecilerle ilgili genel görüşleri sorulmuş ve analiz edilmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Zenofobi, sosyal dışlanma, mülteci, sığınmacı, yabancı düşmanlığı, geçici koruma

ABSTRACT

Name and Surname : Gülşah Gören
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Branch -Field : Labour Economics And Industrial Relations
Degree Awarded : Master
Page Number : CXCIX-195
Degree Date :/...../.....
Supervisor : Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ

Globalization and the New World order, increased hatred speeches day by day in our country and especially in Europe. The hate speech against strangers will soon reach racism or even genocide. The purpose of this study is; To deal with the phenomenon of migration in a historical perspective, to examine Zenophobia especially in terms of social policy and to address the problems of integration. In the first part of the work, conceptual analysis of zenophobia were carried out and national and international regulations on zenophobia in the historical process were given. The second part of the study; Migration and history, reasons for migration, refugee, asylum seeker and immigrant are handed. The problems faced by refugees and the possibilities they have are mentioned. In the third chapter; 50 people from Bursa who are randomly from different districts of the province Conducted were interviewed about the terms of the the new world order problems experienced in the application and integration of European refugees in Turkey as a comparative, after migration, unemployment rates. The general opinion of the target group on refugees has been asked and analyzed.

Keywords:

Zenophobia, racism, refugee, defector, migration, temporary protection

ÖNSÖZ

2016 yılında yılın kelimesi seçilen zenofobi (yabancı düşmanlığı) kavramı, kendisinden farklı olanı tehlikeli görüp ondan korkma, nefret etme anlamındadır. Özellikle çeşitli sebepler nedeniyle toplumların bir arada yaşamak zorunda kalmasıyla yabancı düşmanlığı gelişmeye başlamış, daha ileri ki evreleri ise ırkçılık, faşizm ve hatta soykırıma kadar uzanmaktadır. Bu tez çalışmasında günümüz mülteci sorunlarının beraberinde gelişen yabancı düşmanlığı kavramı incelenmek istenmiştir. Özellikle Bursa halkının Suriyeli sığınmacılar ilgili düşüncelerine yönelik bir araştırma yapılmış, toplum içerisindeki onlara yönelik algı anlaşılmasına çalışılmıştır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ' a, Prof. Dr. Yusuf ALPER' e ve Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY' a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca manevi anlamda desteğini üzerimden hiç eksik etmeyen eşime ve özellikle bu süreçte oğluma benden daha iyi baktığı için anneme ilgi ve sabırları için teşekkürü bir borç bilirim.

Gülşah Gören

BURSA 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLOLAR	I
ŞEKİLLER	I
KISALTMALAR	I

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 ULUSLARARASI GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	1
1.1.1 Uluslararası Göç ve Göçün Etkileri	1
1.1.1.1 Uluslararası Göç	1
1.1.1.2 Etkileri	2
1.1.2 Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kavramları	3
1.1.2.1 Göçmen Nedir?	3
1.1.2.2 Mülteci ve Sığınmacı Nedir?	4
1.1.2.2.1 Mülteci ve sığınmacıların hak ve özgürlükleri	5
1.1.2.2.1.1 İkamet	6
1.1.2.2.1.2 Çalışma	8
1.1.2.2.1.3 Eğitim ve Öğretim	9
1.1.2.2.1.4 Sağlık ve sosyal yardım	10
1.1.2.2.1.5 Entegrasyon ve vatandaşlık	12
1.2 YABANCI DÜŞMANLIĞI	13
1.2.1 Toplum, İyi Toplum ve Toplumsal Bütünlük	13
1.2.2 Yabancı Düşmanlığı Kavramı	15
1.2.2.1 Yabancı Düşmanlığının Etkilendiği Faktörler	17
1.2.2.2 Yabancı Düşmanlığının Sebepleri	18
1.2.2.3 Yabancı Düşmanlığını Nedeni ve Olası Çözümleri	18
1.2.2.4 Günümüzde Yabancı Düşmanlığı	19
1.2.2.5 Yeni Sağ Politikalar	21
1.2.2.6 Dünyada Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Çalışmaları	23
1.2.2.6.1 Lizbon Antlaşması	25
1.2.2.6.2 Amsterdam Anlaşması	26
1.2.2.6.3 Korfu Zirvesi	27

1.2.2.6.4 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi	28
1.2.2.6.5 2005 Ulusal Eylem Planı.....	29
1.2.2.6.6 2008 AB Çerçeve kararı	30

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 TÜRKİYE'YE YÖNELİK GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI	32
2.1.1 Göçün Tarihsel Gelişimi	33
2.1.1.1 Cumhuriyet Döneminden Önce Göç.....	33
2.1.1.2 Cumhuriyet Döneminde Göç.....	34
2.1.1.2.1 Yunanistan.....	34
2.1.1.2.2 Bulgaristan	34
2.1.1.2.3 Yugoslavya.....	35
2.1.1.2.4 Romanya	35
2.1.1.2.5 Afganistan	35
2.1.1.2.6 Irak	35
2.1.1.2.7 Suriye.....	36
2.2 TÜRKİYE'DE YABANCI DÜŞMANLIĞININ NEDENLERİ	36
2.2.1 Sosyal Nedenler	39
2.2.1.1 Entegrasyon Sorunu	39
2.2.1.2 Suç Oranları	40
2.2.1.3 Toplumsal Olay Oranları	41
2.2.2 Ekonomik Nedenler.....	41
2.2.2.1 Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Harcamalar.....	41
2.2.2.2 Türkiye'de İşsizlik Oranının Dış Göç Sonrası Durumu	42
2.2.3 Sosyal Medyadaki Algı Değiştirmeye Yönelik Faaliyetler.....	46
2.2.3.1 Mudanya Belediyesi'nden tepki çeken uygulama: Suriyelilere sahil yasak	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1 BURSA'DA SURIYELİLER VE YABANCI DÜŞMANLIĞI	50
3.1.1 Bursa İlindeki Demografik Yapı.....	50
3.1.2 Bursa'daki Yabancı Düşmanlığına İlişkin Alan Araştırması.....	51
3.1.2.1 Araştırmanın Amacı	51
3.1.2.2 Örneklem.....	52
3.1.2.3 Uygulama	52
3.1.2.3.1 Yerli Halk ile Görüşme	53
3.1.2.3.2 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler Görüşme	71
3.1.2.3.2.1 Suriyeli M. Ejle, (20 yaşında).....	72
3.1.2.3.2.2 Ayman Husyeni (Suriyeli Mülteci- Garson)	72
3.1.2.4 Araştırmanın Sonuçları	75

3.1.4.4.1 Tepki	75
3.1.4.4.2 Dilenmek	75
3.1.4.4.3 Sahip çıkılmalı	75
3.1.4.4.4 Ülkelerine gönderilmeli	75
3.1.4.4.5.Devletin yanlış politikaları ve imtiyazlar tanınması	76
3.1.4.4.6.Çocuk sayılarının fazla olması	76
3.1.4.4.7.Devletin yetersiz entegrasyon çalışmaları	76
3.1.4.4.8.Misafirden çok ev sahibi tavırları.....	76
3.1.4.4.9.Savaştan kaçan vatan haini	76
3.1.4.4.10.İşsizlik oranındaki artış	76
SONUÇ	79
3.2 MÜLTECİ SORUNLARI VE OLASI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	83
3.2.1 Geçici oldukları yönündeki görüş	83
3.2.2 Mültecilik statüsüne ilişkin yeni yasal düzenlemeler yapılmalı.....	83
3.2.3 Kayıt altında olma teşvik edilmeli.....	84
3.2.4 İnsani yardım üzerinden teşvikler yerine sürdürülebilir destekler olmalı.....	84
3.2.5 Göçmen-Mülteci-birlikte yaşama dair toplumsal farkındalık arttırılmalı	84
3.2.6 Göç, Uyum ve Diaspora Bakanlığı kurulmalı.....	84
KAYNAKÇA	85

TABLÖLAR

Tablo 1 :Yıllara göre ÷lkemizdeki düzensiz göçmen sayısı (2017 yılı göç istatistik raporu)	4
Tablo 2: Dünyada yerinden edilmiş kişi sayıları	21
Tablo 3:İllere göre yaşayan Suriyeli sayısı	37
Tablo 4:2018 yılında ikamet izni ile Türkiye’de bulunan Yabancılar	38
Tablo 5:Yıllara Göre ÷lkemizde Yakalanan Göçmen Sayısı	39
Tablo 6:2016 Yılı göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele	40
Tablo 7:2011-2015 Yılları arasında Suriyeli sığınmacılara yapılan harcamalar	42
Tablo 8: Yıllara göre Türkiye İşsizlik Oranları	43
Tablo 9:İstihdam edilenlerin kayıt dışılık durumu 2016	43
Tablo 10: Yıllara göre Bursa nüfusu	50
Tablo 11:Yıllara göre Bursa nüfusu ile Suriyeli sayısı ve oranları	51
Tablo 12: Görüşmeci Profilleri	53

ŞEKİLLER

Şekil 1:2017 yılı Adli Olay Raporu	41
Şekil 2:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan evi	74
Şekil 3:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan Evi.....	74
Şekil 4:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan Evi.....	75
Şekil 5:Suriyelilere sahil yasak	48

KISALTMALAR

A.G.E: Adı Geçen Eser

A.B: Avrupa Birliği

A.B.D: Amerika Birleşik Devletleri

AFAD: Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ESKHS: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi

GATT: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

ICMPD: Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

İHEB: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

NWO: Yeni Dünya Düzeni

ORSAM: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi

OECD: Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü

SYD: Sosyal Yardım Dayanışma

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNCHR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

MTV : Motorlu Taşıtlar Vergisi

GİRİŞ

Göç insanlığın var olduğundan bu yana olan ve hayat devam ettikçe var olacaktır. İnsanlar tarih boyunca bireysel veya grup olarak zorlayıcı ya da mücbir sebeplerle bir yerden bir yere göç etmek zorunda kalıyorlar. Özellikle az gelişmiş ülkelere ya da gelişmekte olan ülkelere olan göç akımları daha sağlıklı yaşam alanlarına kavuşabilmek için yapılmaktadır. Tarihe bakıldığında imparatorlukların çökmesi ve savaşlar sebebiyle zor durumda kalan insanlar yaşadıkları yerleri güvenlik sebebiyle terk ederek daha sağlıklı alanlara kavuşmak için göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeplerle geçmişten günümüze mülteci ve sığınmacı kavramları dile gelip bu statüde olan kişilerin yaşam koşulları ve gelecekleri uluslararası alanda konuşulmaya başlanmış ve konu ile ilgili politikalar oluşturulmuştur. Özellikle son dönemde Ortadoğu’da yaşanan savaş sonucu Suriye, Tunus, İsrail ve Irak gibi farklı coğrafyalara göç akımı meydana gelmiş ve dünyadaki dengeler değişmiştir. Göç konusu böylece Türkiye’de yeni bir ivme kazanmıştır. Birlikte yaşamak zorunda kaldığımız göçmen, mülteci ve sığınmacıların sayıca fazla olması, ülkemizden vatandaşlık alıp kalıcı olmaları ve sahip oldukları haklar sebebiyle göçmen nüfusuna karşı bir yabancı düşmanlığı gelişmektedir. Öncelikle siyasal, toplumsal ve ekonomik alanlarda hükümetin izlemiş olduğu yanlış politikalarla ve medyada Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olumsuz haberlerin sayısının artması ile gün geçtikte daha da artmaktadır.

Çalışma boyunca Türkiye sınırlarında yaşayan ve geçici koruma statüsünde olan Suriyelileri tanımlamak için Suriyeli sığınmacılar kavramı kullanılmıştır. Çünkü sığınmacı ve mülteci kavramları hukuki statü olarak incelendiğinde farklı kavramlardır. Türk Hukuku’na göre Avrupa dışından ülkemize gelen herkes sığınmacı, Avrupa’dan gelenler ise mülteci olarak adlandırılmaktadır. Atıf yaparken diğer çalışmalara sadık kalınarak sığınmacı / mülteci/ göçmen kavramlarına da yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; göç, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramları, uluslararası göç kavramına değinilmiştir. Yabancı düşmanlığının kavramsal analizi yapılp, tarihsel süreç içinde Yabancı düşmanlığını ile mücadelede yapılan ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; Türkiye’ye yapılan göçler tarihsel açıdan ele alınmış, Osmanlı döneminden başlayarak yaşanan

göçlerden ve nedenlerinden bahsedilmiştir. Türkiye’deki mülteci sorunu irdelenmiş, özellikle sosyal medya üzerinden algı değiştirmeye yönelik olan faaliyetlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; Bursa ilinde Suriyeliler sorunu ve yabancı düşmanlığı araştırılmıştır.

Sonuç olarak; Osmanlı döneminden başlayarak göç olgusunun yıllar içindeki gelişimi özellikle Suriye savaşı sonrası Türkiye’deki mülteci sayısının artması ile birlikte toplumda oluşan yabancı düşmanlığından, mülteci ve vatandaşların sorunları ve çözüm önerilerinden bahsedilmektedir.

Çalışmanın Amacı; ülkelerindeki karışıklık sebebiyle göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de ve özellikle Bursa ilinde halk ile olan ilişkisi araştırılmış, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi; araştırmada Bursa ilinde yaşayan vatandaşlarla Suriyeli sığınmacılar hakkında görüşülmüştür. Çalışma yönteminde kişilerle görüşme ve doküman inceleme kullanılmıştır. Kişilerle görüşme yapılırken tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 ULUSLARARASI GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.1 Uluslararası Göç ve Göçün Etkileri

1.1.1.1 Uluslararası Göç

Uluslararası göç hukukundaki tanıma göre “Kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. Dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur.”¹

İnsanların dünya üzerindeki hareketlerinin sonucu olan göç kavramı, kavimler göçünden bu yana birçok sebebe dayanmaktadır. Bireyin göç ettiği taraf ülke sınırları dışına çıktığında dış göç, uluslararası göçten bahsetmek mümkündür. Ülkeler kendi mevzuatlarında ve uluslararası antlaşmalarda göç hareketlerine bağlı olarak göçe farklı sınıflandırmalar yapmaktadır. Menşei ülke vatandaşı olunan ülke, hedef ülke göç edilen ülke, arada geçilen ülkeler ise transit ülke olarak adlandırılır. Türkiye jeopolitik konumu gereği transit ülke olarak anılmaktadır. Dünya üzerinde göç hareketlerinin en önemli nedeni ekonomik sebeplerdir. Özellikle az gelişmiş ülkelere daha iyi koşullarda yaşamak için göç gerçekleştirilir. 1960 yıllarında Avrupa Birliği ülkeleri işgücü talebini karşılamada zorlandığı için diğer ülkelere göçmen işçi alımına gitmiştir. Günümüzde ise bunun tam tersi bir durum söz konusudur.” Bunların yanı sıra ekonomik nedenler ise; düşük ücretler, yüksek vergi oranları, yatırımı engelleyecek düzeydeki gider yükü, ekonomik istikrarsızlık, gelir dağılımındaki bozulmalar, kötü çalışma şartları, düşük kalitede kentsel yaşam, işsizlik oranlarındaki artış, insanların kendi meslekleri dışında başka meslek gruplarında istihdam edilmesi ve bunun sonucunda oluşan tatminsizlik, vasıflı elemanların geri planda kalması, ekonomik kriz aşamasında en fazla eğitilmiş kişilerin işten çıkarılması ve hepsine bağlı olarak yoksulluğun artması gibi birçok neden sıralanmaktadır.”²

¹ Uluslararası Göç hukuku, “Göç Terimleri Sözlüğü”, 2019, s 59

² Cemile Bayraklı , Dış Göçün Sosyo- Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları’nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenler Örneği, (Yüksek lisans tezi) Adnan Menderes Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, 2007, 39

Sahip olunandan daha iyi imkânlarla kavuşmak, refah düzeyinin artması, yüksek ücretlerle çalışma imkânı ya da yaşanan topraklarda ayrımcılık, siyasal olaylar ya da rejim değişikliği gibi sebepler göçün sosyokültürel ve siyasi nedenlerini oluşturmaktadır. İç savaşlar, baskı ve güvensizlik ortamı da göç etmenin güvenlik sebebiyle olan şeklini oluşturmaktadır. Özellikle Suriye'deki iç savaş nedeni ile Ortadoğu'da göç akımı başlamış. Bunların dışında deprem, sel, tsunami, heyelan, patlama, kuraklık gibi göçe sebep olan doğal etmenler ile dış göçler gerçekleşmiştir.³

1.1.1.2 Etkileri

Uluslararası göçün etkilerini göç alan ülke ve göç veren ülkeye etkileri olarak 2 şekilde değerlendirmek gerekir.

Göç alan ülke tarafından bakıldığında *“Şüphesiz, gelişmiş ülkelerdeki iş gücü açıkları, uluslararası göçün en büyük nedenlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu iş gücü açıklarının, yetiştirilmesine emek ve para harcanmadan elde edilen, üstelik nispeten ucuz işçilerle karşılanması, ekonomik açıdan gelişmiş ülkelere büyük bir avantaj sağlamaktadır(...)*göçmenlerin gittikleri yerde iki temel ihtiyaçları olduğunu ve davranışlarına yön veren güdülerin bunların giderilmesine yöneldiğini söylemek yanlış olmaz: birincisi bir iş sahibi olmak, ikincisi kültürel yönden kabul görme. Sonuç olarak diyebiliriz ki göçmenler bulundukları ülkede daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek adına sürekli bir arayış içerisindeyler. Bu, bazen o topluma tamamen uyum sağlama şeklinde gerçekleşirken, bazen de kendi etnik grubuna daha sıkı bağlanmak şeklinde gerçekleşmektedir.”⁴

Göç veren ülke açısından bakıldığında *“Göç edenlerin ülkelerine aktardığı dövizlerin alt yapıyı güçlendirme, daha iyi beslenme ve daha kaliteli sağlık hizmeti alınması, kriz zamanlarında ve borçlanmalara karşı teminat görevi görme, üretime dönük sektörlerdeki yatırımlarla iş imkânları yaratılması, haneler arasındaki eşitsizliğin yoksul kesimler lehine azaltılması gibi faydalarının olduğu belirtilmektedir(...)*Göçmenler hem göç sürecinde hem de göç edilen ülkede yeni alışkanlıklar, beceriler kazanmakta ve de karşılaştıkları kültürlerden etkilenecek, tutum ve davranış değişiklikleri de göstermektedirler(...)dışa göçün, gönderen ülkede nüfusu

³ Süleyman Ekici,Gökhan Tuncel ,”Göç ve İnsan “,Birey ve Toplum dergisi ,2015, ss.11-15

⁴ Abdurrahman Yılmaz, “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri “,s.1695.

azaltan bir etki yarattığı ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu tür bir etki, ilk bakışta, kaynak ülke tarafından pozitif bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak göç eden kişilerin niteliği incelendiğinde bunun aslında en ileri boyutta bir “beyin göçü”, genel anlamda ise “kalifiye ve/veya eğitilmiş insan göçü” niteliği taşıdığı görülmektedir.”⁵

1.1.2 Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kavramları

1.1.2.1 Göçmen Nedir?

Göçmen; zorlayıcı faktörler olmaksızın içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu düzeltmek için, refah seviyesini artırmak için tamamen kendi istek ve arzusuyla başka ülke veya bölgeye göç eden kişilere denir.⁶ Mülteci veya sığınmacıdaki gibi ülkesindeki zulme uğrayacağından korkması ile değil, eğitim ve iş gibi nedenlerle ayrılan kişilerdir. Göçmenler vatandaşı oldukları ülkenin korumasından ve haklarından yararlanmaya devam ederler.

Düzensiz (yasadışı) Göçmen ise; maddi imkânı olmaması sebebi ile veya sabıka kaydı olduğu için vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkeye yasa dışı yollarla giden ve gittiği ülkede yasal bir hakkı bulunmayan kimselere denir. Yıllara göre ülkemizdeki düzensiz göçmen sayısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Yıl	Sayı
2006	51.983
2007	64.290
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
2011	44.415
2012	47.510
2013	39.890
2014	58.647
2015	146.485
2016	174.466
2017	175.752

⁵ a.g.m ,s.1693.

⁶ Göç terimleri sözlüğü,

www.publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf(21.09.2019)

Tablo 1 :Yıllara göre ülkemizdeki düzensiz göçmen sayısı (2017 yılı göç istatistik raporu)⁷

1.1.2.2 Mülteci ve Sığınmacı Nedir?

“Farklı ülkelere sığınan ya da göç etmek zorunda kalan insanlara mülteci denmektedir.1994 tarihli iltica ve sığınma yönetmeliğinde getirilen tanıma göre ; ”Mülteci Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı ,dini ,milliyeti ,belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir.”⁸Yani kanuna göre ülkemize sadece Avrupa’dan gelen sığınmacılara mülteci denilmektedir.

Sığınmacı;” ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir.”⁹

Mülteci ve sığınmacının tanımları aynı gibi görünse de mülteci tanımında ek olarak “Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle” ibaresi yer almaktadır. Dolayısıyla Türk Hukuku’na göre Avrupa dışından ülkemize gelen herkes sığınmacı, Avrupa’dan gelenler ise mülteci olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası mülteci Hukukunda ise anlayış biraz farklıdır. Şartlar oluşana kadar kişiler sığınmacı olarak görünürler. Yani sığınmacı olmak geçici bir durumdur, şartlar tam anlamıyla oluşunca mülteci statüsüne dönüşürler.

Birleşmiş milletler zorla yerinden edilmeye ilişkin küresel eğilimler raporuna göre; eğer sadece yer değiştirmek isteyen veya zorunda kalan kişilerden oluşan bir ülke kurulsaydı, bu ülke nüfus bakımından dünyanın en kalabalık 21. Ülkesi olurdu.

⁷ 2017 yılı göç istatistik raporu, www.kizilay.com.tr (25.07.2017)

⁸ 1994 tarihli iltica ve sığınma Yönetmeliği, www.multeci.org.tr(06.05.2017)

⁹ 1994 tarihli iltica ve sığınma Yönetmeliği, www.multeci.org.tr(06.05.2017)

Ülkemizin de tarafı olduğu ve uluslararası mülteci hukukuna esas teşkil eden iki temel metin bulunmaktadır: 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü. Türkiye, devletlerin mültecilerle ilgili uluslararası koruma yükümlülüklerini düzenleyen her iki metne de “coğrafi sınırlama” ile imza atmıştır. Buna göre “Avrupa’dan gelen kimselere” mülteci olma hakkı tanınırken; Avrupa dışından gelenlere bu hak tanınmamakta, üçüncü ülkelere geçebilecekleri süre boyunca sığınma hakkı verilmektedir. Uluslararası mülteci hukuku ulusal hukuka, 1994 İltica Yönetmeliği olarak da adlandırılan “Türkiye’ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye’den ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında yönetmelik” ile aktarılmıştır.”¹⁰ Bu hususlar kapsamında Türkiye’nin açık kapı politikası dahilinde Türkiye’de yaşayan Suriyelilere geçici koruma verilmiş, Suriye’deki durumlar normale dönene kadar ülkemizde misafir konumunda barınmaktadırlar. Ülkemiz hukukuna göre iltica konularını düzenleyen temel mevzuatlar sırası ile şu şekildedir:

- 1941 tarihli muharip yabancı ordu mensuplarından Türkiye’ye iltica edenler hakkındaki kanun
- 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi
- Mültecilerin Statüsü Hakkındaki 1961 Tarihli Sözleşme
- 1967 Tarihli Ek Protokolü
- 1994 İltica Sığınma Yönetmeliği

1.1.2.2.1 Mülteci ve sığınmacıların hak ve özgürlükleri

Mültecilerin sosyal haklarından bahsedilen tüm kaynaklarda uluslararası insan hakları belgelerinin düzenlemelerinden oluşmaktadır. Çünkü mülteci haklarından bahsedebilmek için uluslararası düzeyde insan haklarının tanınmış ve konuşuluyor olması gerekmektedir. 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin (İHEB) yayımlanması ile esasen işçi sınıfına tanınan sosyal hakların uluslararası düzeyde tanınması ve insan

¹⁰ TBMM, ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadır kentler hakkında inceleme raporu

hakları olarak sayılması hakkında ilk büyük gelişme yaşanmıştır. Her ne kadar I. Ve II. Dünya savaşları devletin insana dair sorumluluklarının sadece kendi vatandaşları ile kısıtlı olmasının mümkün olmayacağını göstermişse de devletlerin kendi vatandaşları ve yabancılar arasında hakları konusunda ayırım yapması tamamen bertaraf edilmiş değildir. Ancak böyle bir düzenin İHEB gibi evrensel nitelikteki belgeleri kabul eden taraf devletler için söz konusu olması kabul edilemez. Sosyal haklar konusunda İHEB gibi genel nitelikteki sözleşmelerin yanında özel kişi veya gruplara yönelik örneğin mülteciler gibi sözleşmelerde bu kişilerin sosyal hakları ile ilgili düzenlemeler içermektedir. 1951 tarihinde yayımlanan Cenevre Sözleşmesi olarak da bilinen ve 46 maddeden oluşan mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşmede IV. bölüm 20. maddede mültecilere vatandaş gibi muamele edilmesi gerektiğinden, 21. maddede mültecilerin ikametinden, 22. maddede eğitim ve öğretim haklarından, 23. maddede sosyal yardım haklarından, 24. maddede ise kabul eden devlet tarafından tanınan bu hakların ayrımcılık göstermeden düzenleyip uygulaması konuları düzenlenmiştir. 2011 yılında ülkelerinde çıkan iç savaş sebebi ile Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılara uygulanan geçici koruma uygulaması ile ülkelere gönüllü olarak dönmedikleri sürece topluma entegrasyonu tek çözüm olarak görülmektedir. Ancak Türkiye'nin ülkeye gelecek olan mültecilerle ilgili önceden bir hazırlığı veya planı olmadığı için uygulamada 2001 AB geçici koruma direktifi ve 1994 yönetmeliği hükümleri baz alınarak anlık çözümler bulunmuş ve sürdürülmeye devam etmektedir. Kişilerin ülkeye entegrasyonunu sağlamak için Türk mevzuatında açıkça tanıtılmayan hak ve özgürlükler de yetersiz kalmaktadır.¹¹

1.1.2.2.1.1 İkamet

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde uygun bir yaşam düzeyi sağlama olarak bahsederken geçen konut ifadesi mültecilerin barınma hakkını ifade etmektedir. Ancak barına hakkı özellikle 1951 mülteci sözleşmesinde sadece konut ile somutlaştırılmış, mültecilerin konut edinmesini onlarla aynı koşullar içinde bulunan yabancılarla eşit muamele uygulanması gerekliliğinden bahsetmektedir. Mültecilerin nerede ve nasıl barınacakları ile ilgili hiçbir ibareye yer verilmemiştir.

Komiteye göre konut hakkı demek, kişiye başını sokacak bir çatı sağlayan barınak olarak anılan dar ve sınırlı bir anlamda yorumlanması yanlış olacaktır. Güvenli

¹¹ Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliği,,Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme,ss.2-15

ve insan onuruna yaraşır bir şekilde bir yerde yaşama hakkı olarak görülmesi gerekmektedir. Bu en az iki nedenden ötürü uygundur. İlkin, konut hakkı diğer insan haklarına ve sözleşmenin üzerine kurulduğu temel ilkelere bütünüyle bağlıdır.

“Sözleşmedeki hakların temeli olduğu söylenen “insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları insanlık onuru”, “konut” teriminin diğer başka pek çok önemli düşüncenin, özellikle de konut hakkının gelir düzeyi veya ekonomik kaynaklara erişim düzeyine bakılmaksızın herkes için güvence altına alınması gerektiğinin, dikkate alınarak yorumlanmasını gerektirmektedir. İkinci olarak, Sözleşmenin 11. Maddesinin 2. Paragrafında bu terime yapılan atıf sadece konuta değil, yeterli konut hakkına bağlı olarak okunmalıdır. Gerek İnsan Yerleşimleri Komisyonu, gerekse 2000 yılı için Küresel Barınma Stratejisi’nin belirttiği üzere “yeterli konut... yeterli mahremiyet, yeterli mekân, yeterli güvenlik; yeterli ısıtma, aydınlatma ve havalandırma, su, atık su ve katı atık yönetimi gibi temel altyapı hizmetleri açısından yeterli ve erişilebilir konum ve bütün bunların uygun fiyatla edinilebilmesi demektir.”¹²

Barınma hakkı diğer tüm sosyal hakların temelinde yer almaktadır. Taraf devlet konut hakkını sağladığı zaman bireylere diğer hak ve özgürlükleri deneyimlemesi için ortam yaratmış olacak. Dolayısıyla devlet kişilerin barınma hakkını erişimini desteklemediği sürece eğitim, çalışma, sağlık gibi diğer sosyal haklarından da yararlanamayacaktır.

TBMM İnsan Hakları Araştırma Komisyonu ‘nun 2012 yılında hazırlamış olduğu “ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadır kentler hakkında inceleme raporunda da belirtildiği gibi barınma kamp içi ve kamp dışı olmak üzere 2 şekilde sağlanmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay gibi illerde toplam 21 adet çadır kent bulunmaktadır. “Türkiye’de yaklaşık 2.749 Suriyeli bulunduğu bunların 279.574’ü kayıtlı olup kamplarda yaşadığı belirlenmiştir. Ancak bunların gerçek rakamlar olmadığı kayıt dışı kalan kişilerle birlikte ülkemizde yaklaşık 4 milyon Suriyeli olduğu tahmin edilmektedir.

¹²ESKH 4. Nolu Genel yorum

<http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/ESKH%20MEV/ESKH%204%20No%E2%80%99lu%20Genel%20Yorum.pdf>(18.04.2018)

“2014 yılı AFAD saha araştırma sonuçlarına göre kamp dışında yaşayan Suriyeli erkek ve kadınların %74 ‘ü ev veya dairede yaşamaktadır. Erkek ve kadın sığınmacıların yüzde 10’u gecekondlu şeklinde geçici düzende yaşamaktadır. Böylece, bu yüzdeler göstermektedir ki erkek sığınmacıların 4’te 1’e yakını ve kadın sığınmacıların 4’te 1’den fazlası derme-çatma gecekondlu ve geçici düzenlemelerde, plastik korumalar altında veya açık alanda yaşamaktadır.”¹³ Suriyelilerin yaşamış olduğu konutlarda ortalama hane halkı sayısı ise 11’dir. Yapılan araştırmalara göre de Suriyeli sığınmacıların yaşamış olduğu en büyük 3 sorundan birinin barınma olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.2.1.2 Çalışma

Anayasamızın 48. maddesinde herkesin istediği alanda çalışma ve sözleşme yapma serbestliğinin olduğu açıkça belirtilmiştir. Devletinde bu konuda bazı tedbirleri alması gerekliliğinden bahsedilmektedir.” Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere tabidir.”¹⁴ İbaresini ile de çalışma özgürlüğünün mültecilere de tanındığı açıkça belirtilmektedir. Ayrıca 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanunda kaçak istihdamın önlenmesi, çalışma izinleri kanunun temel amaçları arasındadır. Ancak uygulamada çalışma izinleri ile ilgili sıkıntılar hala devam etmektedir. Bu sebeple çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı tarafından hazırlanan 4817 sayılı tasarı ile AB müktesebatı dikkate alınarak mülteci ve göçmenlerin istihdam imkânlarını garanti altına almak için ve yararlanabilmeleri için kolaylaştırıcı hükümler ile 5565 sayılı yabancıların çalışma izni hakkındaki kanun 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile ülkemizde statüsüne bakılmaksızın 6 ay ikamet tezkeresi düzenlenen yabancıların çalışmaya ilişkin gerekli şartlara sahip olmaları kaydıyla, yurt içinde çalışma izin başvurusunda bulunabileceği ifade edilmiştir¹⁵. Uygulamada 70’in üzerinde kanunda yabancıların çalışma izni ve istihdamı ile ilgili dolaylı hükümler yer almaktadır ve yapı çok dağınıktır. Bu dağınık yapı sebebi ile de uygulamada çok yetersiz kalınmaktadır.

¹³Suriye’den Türkiye’ye Nüfus hareketleri, kardeş topraklarındaki misafirlik 2014
<https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3931/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>(15.06.2018)

¹⁴“ Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ,30.11.1994 ,
<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeligi.pdf>(27.07.2017) ,syf.8

¹⁵ 4817 sayılı Yabancıların çalışma izinleri hakkındaki kanun hükümleri gereğince

Resmi yollardan iş bulamayan sığınmacı ve mülteciler de çok düşük ücretlerle kaçak işçi olarak kayıt dışı çalışmaktadırlar.

1.1.2.2.1.3 Eğitim ve Öğretim

UNICEF ‘in raporuna göre; “Türkiye’de 2,9 milyon üzerinde Suriyeli mülteci yaşıyor ve onların 1,2 milyonu çocuk. Bu çocukların 870 bini okul çağında ve tahmini olarak 380 bin çocuk okul dışında. UNICEF, krizin Suriyeli mülteci çocuklar üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi için çalışıyor.”¹⁶

- Gönüllü öğretmenler yardımı ile okul çağındaki çocukların eğitimden geri kalmaları için geçici eğitimler veriliyor,
- Psiko -sosyal destekler özellikle savaşa maruz kalan çocuklara veriliyor,
- Çocukların temel ihtiyaçları karşılanıyor (gıda ve kıyafet gibi),
- Ebeveynlere, çocukları konusunda eğitimler veriliyor.

Suriyeli sığınmacıların okul çağında olan çocukları için eğitimleri aksamaması sebebi ile eğitim öğretim alanında çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Dönemin MEB Ömer Dinçer 31 Temmuz 2012’de şu açıklamayı yapmıştır:

"... Dersler kendi müfredatımıza göre Arapça verilecek. Orada çocukların eğitimini ihmal etmemekle birlikte ailelerin Türkiye’de kalmalarını pekiştirecek bir tavırdan da uzak bir üslup içinde yapmaya çalışıyoruz. Başka ülkelerin müfredatlarının takip edildiği yerler, büyükelçiliklerin kendi bünyelerinde açtığı okullar. Onun dışında tüm okullarda kendi müfredatımızı takip ediyoruz." Bakan Dinçer’in açıklamalarından anlaşıldığı üzere; Suriye’deki sorunların kısa sürede biteceği varsayımıyla kısa dönemli ve geçici politikalarını belirlediği ve bu politikaların kamplara yerleşen Suriyeli öğrencilerin acil eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğu, onlara Türkçe öğretmek yerinde kendi dillerinde ülkelerine döndüklerinde geri kalmamaları için yalnızca kamp içlerinde bu eğitimin tasarlandığı anlaşılmaktadır. Suriye’deki belirsizlik durumunun uzaması üzerine eğitim-öğretim alanında kayda değer çalışmalar 2013 yılı sonrasında yapılmıştır. "MEB’in 26 Eylül 2013 tarihli “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” konulu genelgesi Suriyelilerin eğitimiyle ilgili bu zamana kadar yayımlanan en kapsamlı belge konumundadır. Bu

¹⁶ Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar UNICEF raporu , <http://www.unicefturk.org>(15.08.2018)

genelge uygulamada var olan faaliyetleri bir standarda bağlaması, ortak hareket etmeyi gerektirmesi, kamp içiyle birlikte kamp dışını da kapsaması ve üniversite öğretimine de değinmesi bakımından önem arz etmektedir."

*"AFAD 2017 raporuna göre ise "AFAD barınma merkezlerinde 80.742 bin çocuk eğitime kazandırıldı. Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle atılan adımlar neticesinde anaokulundan lise son sınıfa kadar toplam 508.846 bin çocuk sokaklardan alınarak okula devam etmeleri sağlandı."*¹⁷

1.1.2.2.1.4 Sağlık ve sosyal yardım

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde bu kişilere sağlanacak sosyal hak ve yardımlar ile ilgili maddeler yer almaktadır. Cenevre Sözleşmesi'nin 6. maddesinde bahsedildiği gibi taraf devletlerin mültecilere sağlamış olduğu sosyal hak ve yardımlarda en önemli özelliği "aynı şartlarla "olmasıdır. Yani kişinin bahsedilen haklardan faydalanması için mülteci olması ile yahut ülke vatandaşı olması arasında hiçbir farkın olmadığı, herkesin eşit görülüp mültecilere de vatandaşı gibi muamele yapıp hakları sağlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Emniyet Yabancı Birimi ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumu iş birlik içinde hareket ederler. Kurum talepleri emniyet biriminden alır. Ülkemiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma teşvik fonu açısından başvuru sahiplerinin mülteci veya sığınmacı olması fark etmeksizin, kendi vatandaşından farklı bir uygulama söz konusu değildir. Ancak ülkemizin "1951 Cenevre Sözleşmesi ve buna ek 1967 Protokolünü coğrafi kısıtlama ile kabul ettiği, yani sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsü verdiği ve Mültecilerin Statüsü Hakkındaki 28 Haziran 1961 tarihli sözleşme 'ye de bu sözleşmenin hiçbir hükmünün, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamayacağı yönünde bir ihtirazı kayıt koyduğu düşünüldüğünde, sosyal yardımlara ilişkin bu hükmün sadece Avrupa ülkelerinden gelip, ülkemizin mülteci statüsü verdiği kimseler için geçerli olabileceği değerlendirilmektedir."¹⁸

Ülkemizde yaşayan yabancılara sosyal yardım sağlama açısından görevli olan ulusal ve uluslararası kuruluşlar mevcuttur. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek

¹⁷ AFAD, "Suriyeli Sığınmacılara yapılan Yardımlar ", 08.08.2017, <https://www.afad.gov.tr/Hata/Page404?aspxerrorpath=/tr/2373/Suriyeli-Siginmacilara-Yapilan-Yardimlar> (09.11.2017)

¹⁸ Mehmet Ali Küçükçavuş, "Ülkemiz Vatandaşı Olmayanlara Yapılan Sosyal Yardımlar: Bir Politika Önerisi Denemesi", 2009, <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr> (27.07.2017) syf.109-110

Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Uluslararası Katolik Muhaceret Komisyonu uluslararası kuruluşlardır. Ulusal olanlar ise; Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Müdürlüğü, belediyeler ve SGK' dır.

İHEB 'de sağlık ve sosyal yardımlara vurgu yapan uygun yaşam düzeyi ve ESKHS 'nin 11. maddesinde geçen yeterli yaşam düzeyi ibareleri ile devletlerin bu konuda sorumlu tutulduğunun göstergesidir. Bu maddelere göre sözleşmeye taraf olan devletler herkesin fiziki ve ruhen sahip olmaları gereken standartları sağlamaları gerektiğini kabul etmelidir. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Komitesinin 14 No' lu genel yorumuna göre; ” *Taraf devletler mahkumlar, tutuklular, azınlıklar, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler de dahil olmak üzere herkesin önleyici, iyileştirici ve tedavi edici sağlık hizmetlerine erişimini engellemeyerek ve kısıtlamayıp, ayrımcı devlet politikaları güdemeyerek (...) sağlık hakkına saygı göstermelidir.*”¹⁹ Denilerek sağlık hakkında ayrımcılık yapılamayacağı vurgulanmıştır.

“Mülteci, sığınmacı ve sığınma başvuru sahiplerine sağlanacak sağlık yardımlarına ilişkin olarak, Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin sağlık muayeneleri ile ilgili 19. maddesinde; “Mülteci ve sığınmacılar için sağlık fişi tanzim edilir ve bunların periyodik sağlık muayeneleri yapılır. Bulaşıcı hastalık tespit edildiğinde, ilgili valilikçe derhal tedbir alınır ve durum ilgili makamlara bildirilir. Ağır bir hastalığa yakalanan veya durumları özel bir tedaviyi, tıbbi müdahaleyi veya hastaneye yatırılmalarını gerektiren yabancıların muayene ve tedavileri ile koruyucu aşıların yapılması devlete ait hastanelerde yapılır ve tedavi ücretleri genel hükümler çerçevesinde karşılanır. Organ nakli, protez, hemodiyaliz veya uzun süreli tedaviyi gerektiren kronik hastalıkların tedavisine ait ücret ve bedeller ise ilgili kişilerin kendileri tarafından karşılanır” ²⁰

¹⁹ BM Ekonomik, Sosyal, Kültürel haklar komitesi 14.nolu genel yorumu,,<http://www2.tbmm.gov.tr/d26/2/2-0603.pdf> (28.07.2017)

²⁰ Mehmet Ali Küçükçavuş ,“Ülkemiz Vatandaşı Olmayanlara Yapılan Sosyal Yardımlar: Bir Politika Önerisi Denemesi” , 2009 , <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr> (27.07.2017) , s.110

Sağlık yardımları ile ilgili mülteci ve sığınmacılara sağlanan imkânlar paralellik göstermemektedir. 1994 yönetmeliğinde bu iş Kızılay'a bırakılırken, BM uygulama talimatında bu kimselerin Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı'na yönlendirilmelerinden bahsetmektedir. Aslında genel kanı değişmemektedir. Belirli bir statüdeki mülteci ve sığınmacılar kendi sağlık giderlerini karşılamalı, ancak Avrupa dışından gelen ve statü kazanamayan kişilerin sağlık giderleri BMMYK tarafından karşılanmalıdır. SYD vakıflarına BMMYK tarafından sağlık giderleri karşılanamayan ve sosyal güvencesi olmayan kişiler yönlendirilecektir.

Türkiye çapında yaşayan Suriyeli sığınmacılara yapılan sağlık hizmetlerine bakacak olursak AFAD 2017 raporuna göre;

*" Türkiye'de kayıtlı tüm Suriyelilere sağlık hizmetleri ve ilaçlar Sağlık Bakanlığı iş birliği ile ücretsiz olarak sunuluyor. Bugüne dek Suriye ve Irak sığınmacılarının tedavileri kapsamında 953.466 bin ameliyat gerçekleştirildi; 1.143.393 yatan hasta ve 25.919.750 milyon poliklinik hizmeti verildi."*²¹

1.1.2.2.1.5 Entegrasyon ve vatandaşlık

*"Sözlükte entegrasyon; birleşme, bütünleşme, uyumlaşma anlamlarına gelmektedir."*²²Sığınmacı ya da mültecilerin göç etmiş oldukları ülkenin kültürüne, yaşam tarzına, iklim şartlarına ve diline alışıp bütünleşme sürecini ifade etmektedir. Entegre olamayan toplumlar asimile olup içinde bulundukları toplumda kendi değerlerini yitirip yok olurlar. Entegrasyon çift yönlü bir adaptasyon sürecidir. Ülkemizde her 27 kişiden biri mültecidir. Yabancı düşmanlığının ve mültecilere karşı nefret söylemlerinin arttığı, aşırı sağ partilerin yükselişe geçtiği Avrupa'da ise her 580 kişiden 1 kişi mültecidir.

Başak Yavcan : *"Suriyeli mültecilerin yerli halka yaklaşımına bakacak olursak da önemli bulgularla karşı karşıyayız. ORSAM' dan yayınlanan 200 numaralı rapor, Şanlıurfa'da Türk Kızılay'ı toplum merkezi için yapmış olduğum anketin sonuçlarını ortaya koyuyor ve buna göre Suriyeli mültecilerin Türkiye kurumlarına güveni, inanılmaz yüksek seyrederken, iş bulmak konusunda ve iş yerinde uğradıkları ayrımcılık, barınma ve gıdadan sonra en önemli şikâyetleri olarak karşımıza çıkıyor."*²³ Bu durumlar göz

²¹ AFAD, "Suriyeli Sığınmacılara yapılan Yardımlar ", 08.08.2017, www.afad.gov.tr (09.11.2017)

²² Türkçe Bilgi, 2009, <http://sozluk.turkcebilgi.com/entegrasyon>, (03.04. 2009)

²³ Başak Yavcan, "Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar. Sorunlar ve çözüm önerileri ",2016 ,bkz.

önüne alındığında entegrasyon alanında yardımcı olacak unsurlar arasında işe yerleştirme, eğitim görme, sağlık hizmetlerinden faydalanabilme ve barınma sayılabilir.

“Entegrasyon 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde şu şekilde yer almıştır; “Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkân ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkân ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.”

²⁴ Ayrıca 2005 yılında yürürlüğe giren Ulusal Eylem Planı’nda entegrasyon başlığı altında bir entegrasyon sistemi kurulmasından, konu ile ilgili mevzuatın oluşturulması, sivil toplum örgütlerinin rollerine ilişkin başlıklara yer verilmiştir. Ulusal Eylem Planı’nda da entegrasyon başlığı altında entegrasyon sisteminin kurulmasından bahsetmiştir. Bahsedilen konular;

1. Entegrasyon kurumu,
2. Mevzuat oluşturulması,
3. STK’ların rolü alt başlıkları olarak belirtilebilir. Ancak Eylem Planı’nda sığınmacı ve mültecilerin dışındaki göçmenlerle ilgili herhangi bir madde yer almamaktadır.

1.2 YABANCI DÜŞMANLIĞI

1.2.1 Toplum, İyi Toplum ve Toplumsal Bütünlük

Toplum insanların bir arada bulunduğu bir sosyal ilişkiler bütünüdür. İnsanlar grubu, gruplarda toplumu oluşturmaktadır. Toplum yapısına bakmak için kişiler değil gruplar incelenir. Toplum aynı kültüre sahip ve sürekli değişim içinde olan dinamik bir yapıdır. Toplumda yaşayan insanlar birbirlerine bazı statülerle bağlıdır. (Karı-koca, anne-baba, işçi-işveren vb.) “Sosyolojiye göre temelde 2 önemli kavram vardır. Toplum ve toplum içerisinde meydana gelen sosyal olaylar.” Bu kavramlardan yola çıkılarak toplumla ilgili şunlar söylenebilir: *“Toplum belirli bir fiziksel çevrede (mekânda) sürekli olarak birlikte yaşayan ve ortak bir yaşam biçimini paylaşan, böylece kendine özgü bir kültür (inançlar, değerler, davranış normları, kurumlar vb.) yaratan, ortak hedefler doğrultusunda örgütlenmiş, göreceli bir istikrara, düzenliliğe sahip bir insan topluluğudur.”*²⁵ Topluma bağlı olan ikinci kavram ise sosyal olaylardır. Sosyal olaylar

²⁴ 1951 Cenevre Sözleşmesi, Madde 34.

²⁵ Aydın Yaka, Sosyal değişim, Gündoğan yayınları, 1.basım, 2011, s.17

toplumdan ayrı düşünülemez. Toplumda yaşayan insanlar arasında olan ve tüm insan ilişkilerini etkileyen olaylardır. Toplumsal yaşamın sonucu olarak sosyal olaylar meydana gelmektedir. Toplumlar hayatlarını devam ettirebilmek adına ekonomik faaliyetleri bazında bazı değişimler yaşarlar. Özellikle sanayileşme ile birlikte toplum, aile ve iş yaşamında önemli değişiklikler olmuştur.

“Barelsen ve Steiner, toplumsal ve beşeri bilimler alanında yaptıkları envanter çalışmalarının sonuçların özetlerken, toplumlar kendi kendini doğal olarak devam ettiren, fiziki bir yapıya sahip, varlığını nesillerce sürdüren ve aynı kültüre sahip insanlar topluluğudur. Buradaki varlığını uzun zaman sürdürme kavramı genellikle kişinin ömründen daha uzun bir zaman anlamında kullanılmaktadır. Kendi kendini devam ettirme kavramı ise genellikle cinsel ilişki sonunda çoğalmaya dayanır. Bu tanıma göre toplumun, bazı özel koşulları yerine getiren bir insan topluluğu olması öngörülmektedir. Bu insan topluluğu, sosyolojik anlamda toplum niteliği kazanabilmek için; kendi kendini cinsel ilişki ile devam ettirmeli; belli bir fiziksel yeri olmalı; varlığını insan ömründen daha uzun süre devam ettirmeli; insanlar belli bir hayat şeklini paylaşmalıdır.”²⁶

Toplumsal bütünleşme, bir uyum sürecidir. Toplumu oluşturan gruplar, sınıflar ve ilişkilerinin birbirini tamamlayabilme ve uyum sağlama durumuna denir. Toplumsal bütünleşmenin amacı; toplumsal varlığın sürdürülmesidir. Bütünlük kavramı; toplum içerisinde çeşitli grup ve ögeler arasında ilişki olma durumudur. Bu ilişki düzeli de devam edebilir çatışma şeklinde de olabilir.

Toplumsal değişmeyi genel olarak incelediğimizde, toplumun bütün kurumları birbirileri ile ilişkilidir. Toplumun rastgele kurumunda başlayan bir değişme, mutlaka başka toplumlarda meydana gelen değişimin sonucu olarak ortaya çıkar. Fakat toplumlar arası değişimler birbirleriyle ister çatışma içinde olsun isterse uyum içinde olsun birbirlerine bağlıdır. Bu toplumsal değişimde kurumların birbirleri ile olan bağıntısı toplumsal bütünlüğü meydana getirmektedir.

Toplumsal bütünlüğü bozan hastalıklar:

- Azınlık gruplara verilen ayrıcalıklı haklar
- Toplum iç eşitsizlikler

²⁶ Abdullah Korkmaz, Değişme ve Farklılaşma, 2.Baskı, İstanbul, 2006, s.18

- Küresel kapitalizm ile artan farklılaşma olgusu
- Kamuoyu etkisi ²⁷

1.2.2 Yabancı Düşmanlığı Kavramı

Yunanca xenos(yabancı) ve phobos(fobi) kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluşan ve Zenofobi olarak da bilinen yabancı düşmanlığı kısa tanımı ile yabancı olandan bilinmeyenden korkma anlamına gelmektedir. Yabancı düşmanlığı“(…) *kişilerin topluluğa, topluma veya ulusal kimliğe yabancı oldukları veya dışarıdan geldikleri düşünüldüğü için kişileri reddeden, dışlayan ve sık sık kötüleyen tavırlar, önyargılar ve davranışlar şeklinde tanımlanabilir. Birbirinden ayırt edilmesi zor olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı arasında yakın bir bağ bulunmaktadır.*”²⁸

Fobi patolojik korkular (phobos) statüsünde yer alır. Fobi yoğun olarak yaşanan ve akıl dışı olan bir korkudur. Fobiler normal korkular gibi denetlenemez ve panik oluştururlar. Normal korkularda olduğu gibi korkulan şeyle yüzleşmek korkunun derecesini azaltmaz. Genelde tehlikeli olmayan durumlarda söz konusudur.²⁹ Öyleyse yabancı düşmanlığı da bir hastalıktır ve iyileştirilmesi gerekir.³⁰ Hatta yabancı düşmanlığı fobiden daha ciddi bir psikolojik durumdur. Yabancı düşmanlığının ilerleyen boyutlarında toplumları dışlamak hatta soykırımlara sebep olmakta vardır.

Modern toplumlarda sosyal bilimler tarafından araştırılan ve insanın doğasında olan ruhsal bozukluklar, fobiler veya yaşanan sendromlar arasında yabancı düşmanlığı önemli bir yer tutmaktadır. Irkçılıkta yabancı düşmanlığını altında ancak çok daha uç noktalarından biri olarak geçer.

“Yaşanan toplumsal bunalıma doğru tanı koymak sistemi iyi bilmekle olanaklıdır. Oysa kitleler genellikle bu bilgi ve bilinçten yoksundurlar. Sözü edilen donatımı kazanmaları da sistemin hiyerarşik mantığınca zaten istenmez. Katmanlı bir toplumda siyasal denetimi sürdürmenin yollarından biri de budur. Geriye bunalıma kolay bir neden ya da nedenler belirlemek, yaşanan sıkıntıların acısının üzerine yıkılacağı şamar oğlanları bulmak gibi basit çözümlere yönelmek kalıyor. Yalnızca bir egemenlik

²⁷ Korkmaz a.g.m

²⁸ Uluslararası Göç hukuku, “Göç Terimleri Sözlüğü”,2019, s 97

²⁹ Mustafa Tözün,Asya Banu Babaoğlu,” Fobiler ve Sağlıklı Yaşam Davranışları: Bir Halk Sağlığı Bakışı”,2016,s.24

³⁰ Tözün a.g.m

taktiği değildir sahte hedefler göstermek. Özünü anlayamadıkları bunalımlar karşısında çektikleri sıkıntıların günahını yıkacakları sahte hedefler/çözümler bulmak sade insan ya da kitleler için rahatlatıcı bir kurtuluştur “³¹

“Yabancı düşmanlığı iki türdür. Birincisi; bir topluluğun içinde olan ama o topluluğun bir parçası sayılmayan bir gruba karşı duyulan korkudur. Bu genellikle göçmenler ya da azınlıklar olur, fakat bazen yüzyıllardır bir arada olunan bir grup da olabilir...İkincisi ise temelde kültürel ve bu durumda korkunun nesnesinin, yabancı sayılan kültürel farklılıklarıdır. Bütün kültürler dış etkilere maruz kalmaktadır ancak kültürel Yabancı düşmanlığı genellikle belli şeylere yönelmiştir, başka dillerden gelen sözcükler, içinde yaşanan toplum tarafından benimsenmeye başlanmış tutumlar gibi. Nadiren insanlara karşı bir saldırıya dönüşür ama kültürel veya dilsel saflaştırma gibi politik kampanyalarla sonuçlanabilir.” ³²

Günümüzde ırkçılık daha geniş kapsamı ile yabancı düşmanlığı olarak, içinde “ırk” sözcüğünü barındırmayan farklı bir boyutla karşımıza çıkmaktadır. Gelecek endişesi, sosyal güvensizlik, göç, önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler, ekonomik zorluklar gibi ırkçılığın bilimsel bir ideolojiye dayanmayan yeni boyutu söz konusudur.

“21.yüzyılda gerçekleşen ekonomik ve sosyal yeniden yapılanma, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının dayandığı unsurları da önemli ölçüde kültürel ve sosyal farklılıklara taşıyarak yeniden şekillendirmektedir. Dolayısıyla günümüzde ırkçılık ve yabancı düşmanlığı; gelecek korkusu, sosyal güvensizlik, ulusal kimlik vurgusu, önyargı ve basmakalıp düşünceler ile göç, ekonomik gerileme gibi “ırk” unsurunu içinde barındırmayan faktörlerle yeni bir boyut kazanmaktadır.”³³ Irkçılık yeni dünya düzeniyle birlikte artık biyolojik nedenlerden ziyade ekonomik ve kültürel olaylara dayanmaktadır.

“Yabancı düşmanlığının temel göstergeleri ise kolektif korku ve bu korkuyu takip eden özellikle kültürleri farklı olan bireylere yönelik saldırganlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Vorster, yabancı düşmanlığının geniş anlamda ırkçılık olarak

³¹ Doğu Ergil ,”Avrupa’da yaygınlaşan yabancı düşmanlığı üzerine düşünceler” ,Ankara Üniversitesi SBF dergisi, sayı 37, 1999, s.153

³² Özgür Ansiklopedi ,”zenofobi” ,<http://tr.wikipedia.org/wiki/Zenofobi> (02.05.2017)

³³ Fatma Yılmaz,”Avrupa’da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı” ,Uşak yayınları,2008, s.13- 14

görülebileceğini ve bu olgunun ırkçılık ile aynı faktörler tarafından tetiklendiğini belirtmektedir.”³⁴

“İrkçilik doğuştan sosyal davranış ve kapasiteleri farklı olan grupların alt gruplara bölünmesini savunan inancı simgelemektedir. Bu yargı ise toplumsal kaynakların özellikle refah, prestij ve gücün değişik biçimlerde eşitsiz dağılımını meşrulaştırmaktadır. İrkçilik kavramı ayrıca, ırksal gruplar dışındaki etnik ve dini gruplar arasındaki önyargı ve hoşgörüsüzlüğü tanımlamak için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla, ırkçı duygu ve inanışları sadece ırk gruplandırmalarının temelindeki düşüncelerle sınırlandırmak doğru değildir. Bu görüşe paralel olarak ırkçılık aynı zamanda antisemitizm, Arap-fobisi, siyah fobisi, engelli insanlara duyulan fobi gibi çeşitli spesifik konuların bileşeni ya da “heterofobi” olarak tanımlanabilmektedir. Geçmişte köklerini “ırk” kavramına dayalı olarak antropolojik çalışmalarla desteklenen biyolojik açıklamalarda bulunan ırkçılık vardı. 21. yüzyılda gerçekleşen ekonomik ve sosyal yeniden yapılanma, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının dayandığı unsurları da önemli ölçüde kültürel ve sosyal farklılıklara taşıyarak yeniden şekillendirmektedir.”³⁵

“İyi siyah veya iyi beyaz olmak gibi bir durum yoktur. İyi veya kötü insanlar vardır.” Bu Sözler ABD’de ırkçılığa karşı en dik duran isimlerden Malcolm X’e aittir. **Malcolm X ırkçılığı**; “Çare bulunamayan ve Amerika’ya yayılan çağın kanseri” olarak tanımlanmaktadır.

1.2.2.1 Yabancı Düşmanlığının Etkilendiği Faktörler

Yabancı düşmanlığının ortaya çıkmasında etkili olan faktörleri: siyasi faktörler, ekonomik faktörler, sosyo-psikolojik faktörler olarak sıralayabiliriz. Yabancı düşmanlığının içerdiği unsurlar ve etkilendiği faktörler birbirinden bağımsız değildir. Geçmişteki tekdüze inanışlar, göçler, ekonomik sebepler, sosyal güvensizlik hissi, gelecek kaygısı gibi unsurlar yabancı düşmanlığının etkilendiği faktörler ve aynı zamanda içerdiği unsurlar arasındadır. Maier ırkçılığın etkilendiği faktörleri literatür yorumlaması ile şu şekilde açıklamaktadır: Sosyal yapıdaki hızlı değişim, toplumdaki bireylerin refah seviyelerindeki farklılık, çalışanlar ve işsizler arasındaki artış gösteren bölünme ve bunun

³⁴ J.M. Vorster, “Racism, Xenophobia and Human Rights”, *The Ecumenical Review*, Vol. 54, Issue 3, 2002, p. 303.

³⁵ Yılmaz, a.g.e, s.22-23

yarattığı öfke, devletlerin bireyler ve toplumlar arasındaki adaleti sağlamadaki sıkıntıları yabancı düşmanlığını ve ırkçılığı etkileyen önemli unsurlar arasındadır.

“Günümüzde modern Irkçılık olarak adlandırılan yabancı düşmanlığının ekonomik yoksulluk ve üstünlük durumlarının yanında kontrolü kaybetme ile de ilişkisi vardır ve önyargı ile de ciddi bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Yabancı düşmanlığını sadece refah seviyesi yüksek, gelişmiş ülkelerde ortaya çıkmıyor maalesef. Devlet yapısının zayıf olması, göçmen sayısı ve azınlık grupların olması toplumların iç içe yaşamak zorunda kalması ırkçılığı tetikleyen unsurların başında gelmektedir. Birkaç örnekle açıklamak gerekirse; 2008 yılında Avrupa’da yaşanan kriz işsizlik oranını yükseltmiş, bunun sebebi olarak suçlu “göçmenler” görülmüştür. Onlara göre ülkelere yerleşen işlerini ellerinden alan “ötekiler” dışlanmalı ve geldiği yere geri gönderilmelidir. Başka bir örnek verilecek olursa “Norveç’te 77 kişiyi öldüren Breivik, savunmasında çok-kültürlülükten şikâyet etmiş ve yaptığı şeyin meşru olduğunu iddia etmiştir. Avrupa’nın İslam tarafından ele geçirilmekte olduğunu söyleyen bu katilin İslam veya Müslümanlar hakkında neler bildiği sorusuna verebileceği mantıklı bir cevabının olduğunu düşünmek ise sadece iyimserlik olur.”³⁶

1.2.2.2 Yabancı Düşmanlığının Sebepleri

- Kültürel farklılıkların bireylerde oluşturduğu algının olumsuz olması,
- Geçmişte yaşanan olumsuz deneyimler,
- Diğer milletleri dışlayan milliyetçi devlet politikası,
- Yabancı bir gruba karşı duyulan düşmanlığın genelleştirilmesi,
- Yabancılaraya yönelik kulaktan dolma önyargılar ve yorumlar,
- Medyada toplum üzerinde oluşturulan algılar,

1.2.2.3 Yabancı Düşmanlığının Nedeni ve Olası Çözümleri

Toplumlarda yabancı düşmanlığı oluşmasının en büyük nedeni doğal afetler, savaşlar, olumsuz doğa şartları, baskıdan kaçmak, daha güvenli ortamlarda yaşamını sürdürmek gibi sebeplerin neticesinde olan göçlerdir.

³⁶ Ensar Küçükaltan, “ Bir Ön Yargı Problemi: Yabancı Düşmanlığı”, http://insamer.com/tr/bir-on-yargi-problemi-yabanci-dusmanligi_92.html (01.05.2017)

“Enzensberger’e göre; yabancı düşmanlığının nedeni sahip olduklarını başkaları ile paylaşmama isteğinden kaynaklanır. “³⁷ “ Az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere giden göçmen işçiler yaşanan bazı toplumsal veya siyasal sorunlarda daima günah keçisi olarak görülmüştür. Özellikle son yıllarda Avrupa ülkelerinde yaşanan siyasal sorunlar, yaşam kalitelerindeki düşüş, artan işsizlik oranları, yabancılara yönelik olan saldırıları artırmıştır. Örneğin; Türkiye’nin jeopolitik konumu gereği Asya kıtasını Avrupa kıtasına bağlayan bir konumda olması ayrıca uzun kara ve deniz sınırlarına sahip oluşunun yanında çok sayıda da sınır komşusunun bulunduğu bir konumda yer alması, Türkiye’nin göç alanında potansiyelini kanıtlar niteliktedir. Söz konusu durum, özellikle 1980’li yıllardan itibaren Suriye, Afganistan, Pakistan, Filistin ve Myanmar gibi menşe ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, baskıcı yönetim şekilleri, etnik çatışmalar, iç savaşlar ve insan ihlalleri gibi durumların artışıyla yükselerek devam etmektedir”.³⁸

1.2.2.4 Günümüzde Yabancı Düşmanlığı

Küreselleşme ile birlikte giderek artan eşitsizlik, farklı olana tahammül edememe, ırksal ve dinsel önyargılara sebep olmuştur. Bu da beraberinde yabancı düşmanlığı kavramının oluşumunu getirmiştir. Geçmişte renk ayrımından oluşan ırkçılık, yerini küreselleşme ile kültürel ırkçılığa bırakmıştır. Yabancı düşmanlığı küreselleşmenin bir parçasıdır. Küreselleşme ile toplumlar arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, kişiler ve toplumlar arası ayrımlar şeffaflaştırmıştır. “Dünya bir yandan partikülerizmin yükselişi, diğer yandan küreselleşme ile artan homojenleşme nedeniyle, eşzamanlı ve çelişik iki sürece birden şahit olmaktadır.”³⁹Farklı coğrafyalarda yaşayan, etnik kökenleri farklı olan insanlar gerek zorunlu sebeplerle gerekse serbest göçmen olarak bulundukları yerleri terk edip farklı coğrafyalarda yaşamaya başladıkları zaman diğer kültürlerle etkileşim halinde olmaları birtakım sorunlar yaratmaktadır.

"Sistem geçmişte kölelik ve sömürgeciliğe gerekçe göstermek için beyazların karşısında zencileri, Hintlileri, Kızılderilileri vb. aşağı ırk göstermişse; küreselleşmeyi

³⁷ Cem Sey “Almanya’da Yabancı Düşmanlığı Nazizimden Daha Köklü Bir Miras “, (2.bs),Birikim Dergisi , 1992 , s.125

³⁸İçişleri Bakanlığı , “2015 Türkiye Göç Raporu “ ,Nisan 2016 , http://www.goc.gov.tr/files/files/_2015_g%C3%B6%C3%A7_y%C4%B1ll%C4%B1k_rapor_18_04_16.pdf , (05.05.2017) , s.60-64.

³⁹ Eylem Sayın, Hakan Candan,” Küresel ırkçılığın yükselişi”, Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi ,sayı 4,2016, s.42

haklı kılmak için de mülteciler, göçmenler şeytan gibi göstermektedir. Medya gücüne sahip küresel güçler çarpıtarak verdikleri bilgilerle yabancı düşmanlığı, yabancı korkusu oluşturmaktadırlar. Bu da nihai hedefleri olan sömürünün hayata geçirilmesini sağlayacak dışlayan-dışlanan tarafları var edecektir. Sistem üstün kalıfıkasyona sahip olmayan yabancılara sıkı sıkıya karşıdır. Sisteme sistemin gerektirdiği liyakat nedeniyle dahil olanlar da dahil olamayanlarca ötekileştirilmektedir.”⁴⁰

“Günümüz dünyasında çok hızlı ilerleyen teknolojik devrimler yaşanmaktadır. Bu süreçte insanların tüketim konusundaki davranışları süratli şekilde değişmiş ve insanlar birer tüketim makineleri haline gelmiştir. Bugün dünyanın temel sorunlarının başında “maddi açlık (material hunger)” gelmektedir. Oysa, dünyanın kısıtlı doğal kaynakları bu tüketim düzeylerini karşılamak için yeterli değildir. Günümüzde yeni dünya düzeninde, zengin ülkeler arasındaki gelir farklılıklarının sürdürülmesi amaçlamaktadır.”⁴¹ Liberal ekonomilerde fiyatlar serbesttir. Yani liberal ekonomilerde işçi ücretleri mal ve hizmet piyasası ücretlerini yönlendirir. Yeni dünya düzeninde serbest dolaşımı her ne kadar savunulsa da özellikle işçi tarafında tam anlamıyla serbest dolaşımdan bahsedilememektedir. 70’li yıllarda Kynesyen politikalara göre aktör devlet iken, Küreselleşmede yeni aktör artık devlet değil piyasa haline gelmiştir ve özelleştirme uygulamaları arttıkça devlet nitelik olarak zayıflamıştır.

20.yüzyılın bitimi 21. Yüzyılın başlamasıyla gelişen küreselleşme olgusu ile yeni dünya düzeni oluşumundan da bahsedilmeye başlanmıştır. Yeni teknolojilerin gelişmesi, çevre tahribatının artması ve kitle imha silahlarının dolaşımının çoğalması ile kaos ortamı yaratılmış insanlar kendini tehdit ve baskı altında hissetmeye başlamıştır. Yeni dünya düzeni ile de tam olarak küresel bir düzen sağlanamamıştır. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, ücret farkları, göç ve göçün sonucunda yaşanan sosyal dışlanma yeni dünya düzeninin en büyük sorunlarından.

STATÜ	SAYI
Mülteci	25.9 Milyon
Sığınmacı	3,5 Milyon
Göçmen	257.7 Milyon
Kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş	41.3 Milyon

⁴⁰ “ social,political,economic “,www.globalissues.org (10.11.2016)

⁴¹ Özer Ertuna, “Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme”, s.36-37

Tablo 2: Dünyada yerinden edilmiş kişi sayıları⁴²

“Oluşan yeni dünya düzeninde göçmen ve mülteci sayılarında ciddi artış olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)’nin 2016 yılına ilişkin mülteci, sığınmacı ve yerinden edilen insanlara yönelik olarak ortaya koymuş olduğu rapora göre 2016 yılında en çok yerinden edilen insan sayısının 12 milyon kişi ile Suriye’de gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Suriye’nin yanında bu durumdan etkilen diğer bir ülke ise 4,7 milyon insanla Afganistan’dır. Ayrıca en az 2 milyondan fazla insanın bu durumdan etkilendiği diğer ülkeler de Irak (4,2 milyon), Güney Sudan (3,3 milyon), Sudan (2,9 milyon) Demokratik Kongo Cumhuriyeti (2,6 milyon), Somali (2,6 milyon), Nijer’ya (2,5 milyon), Ukrayna (2,1 milyon) ve Yemen’dir (2,1 milyon)”⁴³

1.2.2.5 Yeni Sağ Politikalar

Muhafazakarlık, süreçlerin değişmemesi gerektiğini savunan bir görüştür. Gelenekselci yaklaşımla, geçmişte var olanın ileriye taşınma çabasını ifade etmektedir.⁴⁴

Doğu Ergil muhafazakarlığın ortaya çıkmasında üç sürecin etkili olduğunu ifade eder. Bunlardan ilki Fransız Devrimi’nin yarattığı değişim atmosferidir. Fransız Devrimi’nin yarattığı yeni düşünce biçimi bu akımın ortaya çıkmasında etkin rol oynamıştır. İkinci etken ise sanayi devrimidir ki o üretim ilişkilerindeki ayrışmanın temel nedenidir. Son etken ise gelenek yerine akli öncelik edinen rasyonalizmin ortaya çıkışıdır.⁴⁵

“Yeni Sağ, muhafazakar düşüncede, hem 1945 sonrasındaki devlet müdahalesi yönündeki akıntıya karşı, hem de liberal ya da ilerici toplumsal değerlerin yayılmasına karşı bir tür karşı devrim anlamına gelen bir sapmayı temsil etmektedir. Yeni Sağ fikirler,1970’lere kadarki ve savaş sonrası dönemdeki refah patlamasının sona ermesiyle işaret edilen Keynesçi sosyal demokrasinin açık başarısızlığı ile toplumsal çöküş ve otoritenin gerilemesine ilişkin giderek artan kaygı arasındaki bağlantı noktasına kadar geriye götürülebilir. Bu tür fikirlerin en büyük etkisi Birleşik Krallık ve ABD’de görüldü ve bu fikirler bu ülkelerde sırasıyla Thatcherizm ve Reaganizm şeklinde ifade edildi. Bu

⁴² [https://www.unhcr.org/tr/\(28.09.2019\)](https://www.unhcr.org/tr/(28.09.2019))

⁴³ “Global Trends”, [http://www.unhcr.org/5943e8a34.pdf,\(23.03.2017\)](http://www.unhcr.org/5943e8a34.pdf,(23.03.2017)) , s.6.

⁴⁴ Adrew Heywood, Siyaset, çev.Fahri Bakırcı ,19,BB101 yayımları,2018,ss.72-74

⁴⁵ Doğu Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri " Muhafazakarlık ve Yeni Muhafazakarlık", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 1986, [http://ankara.dergipark.gov.tr/download/article-file/38332\(12.02.2017\)](http://ankara.dergipark.gov.tr/download/article-file/38332(12.02.2017)). s. 269

fikirler ayrıca devlet yönelimli örgütlenme biçiminden, piyasa yönelimli örgütlenme biçimlerine doğru genel bir kaymayı sağlamada daha geniş bir etkiye, hatta dünya çapında bir etkiye sahip oldular. Bununla birlikte ,genellikle ‘neo-liberalizm’ ve ‘yeni muhafazakarlık’ olarak adlandırılan iki farklı geleneği evlendirme girişimi anlamındaki Yeni Sağ pek de tutarlı ve sistematik bir felsefe oluşturmaz. Bu iki gelenek arasında ideolojik bir gerilim bulunmasına rağmen, bunlar güçlü, ama minimal bir devlet ya da Andrew Gamble’ ın(1981)sözleriyle “serbest ekonomi ve güçlü devlet” hedefini destekleme konusunda birleştirilebilirler.

Yeni sağ’ın göçmenlik konusunda bakış açısı şu şekilde açıklanabilir .Refah seviyesi düşük ve daha az gelişmiş olan ülkeler, göçmen ve mültecilerin sorumluluğu ile daha fazla baş başa kalıyorlar. İlaveten, ev sahipliliği yapan orta gelirli ülkelerdeki sosyal hakların daha da kısılması ve yabancı düşmanlığı gibi sorunları tetikliyor. Günümüzde göçmenlere ev sahipliği yapan ülkelerde aşırı sağ partilerin yükseldiği bir demokratik ortam söz konudur. Avrupa’da yükselen aşırı sağ partileri inceleyen çalışmalar gösteriyor ki bu partilerin temelde savunduğu milli kimliğe dönüştür. Milli kimliğe dönüş teması genelde iki savı ortaya koymaktadır: (a) milli siyaset ve ekonomi, yani AB’den çıkış (b) milli kültür ve milli nüfus, yani göçmenlere yönelik çok kültürlülük politikalarının tasfiyesi, var olan göçmenlerin geri gönderilmesi. Bu noktada küreselleşmenin iki boyutu düşünülmelidir. Sermayenin küreselleşmesi ve emeğin küreselleşmesi. Avrupa’da Refah Devleti çözünürken uluslararası göç ve yeni sağın yükselişi üretim ve tüketim zincirlerinin küreselleşmesi ile, sermayenin ürettiğini satmak için yerli talebi besleme zorunluluğundan kurtulup Keynezyen politikaları sona erdirmiştir. Yeni aşırı sağın yükselişi yeniden dolaşıma soktuğu ırksal mitler ile kitlelerin dikkatini “yabancı düşmana” odaklayarak kitlelerin memnuniyetsizliklerinin esas kaynağı olan gelir seviyelerinin düşmesi, iş ve makul bir emeklilik ve hatta barış ortamı gibi gelecek beklentilerindeki haklı endişelerin giderek bir gelecek korkusuna dönüşmesini, hatta kimi zaman öfke nöbetine dönüşmesini tetiklemektedir. İşsizliğin artmasını göçmenlerin gelmesiyle açıklarken, ücretlerin düşmesi ve daha az işçiye daha çok iş yaptırılabilen emek piyasası düzenini eleştirmezler. Çünkü görüşleri gereği, piyasa onlar için eleştirilebilecek bir toplumsal olgu değildir. ⁴⁶

⁴⁶Reyhan Atasü-Topçuoğlu,”Avrupa’da Refah Devleti Çözünürken Uluslararası Göç ve Yeni Sağın Yükselişi: İsveç ve Almanya örnekleri”, ss.963-965

1.2.2.6 Dünyada Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Çalışmaları

“Çok kültürlerin bir arada yaşadığı toplumlarda, gelişimi ve entegrasyonu kapsamlı ve politik bir çerçevede yürütebilmek için sosyal, siyasi, kültürel yasal ve ekonomik pek çok nedenin sebep olduğu ırkçılık ve yabancı düşmanlığına yönelik kapsamlı bir politika geliştirmek, entegrasyon projesini temel hak ve özgürlüklere dayandıran AB için önem taşımaktadır. Ancak 1900’lü yılların sonrasında hem siyasi hem de hukuki bağlamda bazı düzenlemeler öngörülmüştür. Bu bağlamda Avrupa’da yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa karşı tepkinin ve yapılacak düzenlemelerin geç geldiğini söyleyebiliriz.” ırkçılık ve yabancı düşmanlığını Avrupa Birliği gündemine taşıyan ilk neden; öncelikle üye devletler, artan ırkçılık ve yabancı düşmanlığının genele yayılan ortak bir probleme dönüştüğünün farkına varmaya başlamışlardır. 1980’lerin ikinci yarısından itibaren Batı Avrupa ülkeleri üzerinde artan göç baskısı, Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya gibi bu olgudan etkilenen ülkelerin çoğunda, sorunu artan işsizlik gibi ekonomik problemlere paralel olarak daha ciddi hale getiren sosyal ve siyasi gerilimin artmasına yol açmıştır. Bu gerilim ayrıca toplumda artan yabancı düşmanı eğilimler, saldırgan ırkçı grupların ortaya çıkışı ve artan ırkçı olaylarda ifadesini bulmuştur. 1993 yılında Maastricht Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle göç ve iltica sorunlarının ‘ortak ilgi alanlarına’ dahil etmesi ile birlikte üye ülkeler, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelenin, göç ve iltica sorunlarına yönelik kapsamlı bir yaklaşımda ele alınması gerektiği kanısına varmışlardır. Bunun sonucu olarak, 1994 tarihli Korfu Zirvesi’nde ırkçılık ve yabancı düşmanlığına ilişkin kapsamlı ifadelerle ilk defa yer verilmiş ve bu konuda Danışma Komisyonu kurulması kararı alınmıştır.”⁴⁷

Irkçılık ve yabancı düşmanlığını Avrupa Birliği gündem konularına taşıyan ikinci neden ise; Avrupa yapılanmasında bütünleşme sürecini üye devletlerin ortak ilkelerinden olan demokrasi, hürriyet, insan hakları, temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine kurulduğu ifade edilmektedir. Bu özgür ve demokratik bir Avrupa toplumunun sağlam bir temelde oluşması için ise "ırkçılık ve yabancı düşmanlığı" konusunda oluşuma katkı sağlayacak düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği idi.

Dış göç ile gelen mülteci ve sığınmacıların, Avrupa Birliği vatandaşları ile kıyaslandığında daha aşağı bir statüde bulunduklarını ve böyle bir durumda ırkçılığın,

⁴⁷ 1994 Avrupa Konseyi Korfu Zirvesi Sonuç Bildirgesi Bölüm III – 1.

emek piyasalarına erişim konusunda ve çalışma koşulları hakkında sorunlar yaratabileceğini belirtmiş ve oluşuma katkı sağlayacak düzenlemeleri yapmanın gerekliliğini vurgulamışlardır.

“Tarihsel bağlamda ırkçılık ve yabancı düşmanlığına yönelik AT/AB girişimleri, Topluluk İnsan Hakları Politikası kapsamında tanımlanan temel hak ve özgürlükler ile paralel bir düzlemde başlatılmaktadır. 1977 tarihli Temel Haklara İlişkin Ortak Deklarasyon ırkçılık ve yabancı düşmanlığına özel bir atıf yapmasa bile temel hakların korunması ile ilgili olan çalışmasından dolayı milat olarak kabul edilmektedir.”⁴⁸

“Tarihsel açıdan bakıldığında yabancı düşmanlığı ile mücadeleyle yönelik ilk çalışmalar Avrupa Toplulukları tarafından temel hak ve özgürlüklere paralel bağlamda başlatılmıştır. “İlk kez 1986 yılında Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Bildirge kapsamında dile getirilen ırkçı tavır ve şiddet olaylarına yönelik ortak önlemler alınması yönündeki yaklaşım, somut önlemler içermemesi ve komisyon tarafından yayınlanan bir tebliğle sınırlı kalması nedeniyle etkin bir uygulama alanı bulamamıştır. Bu konuda daha somut adımlar atılması gerektiğinden hareketle 29 Mayıs 1990 tarihli konsey toplantısında “ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı mücadeleyle ilişkin bir karar” kabul edilmiştir.”⁴⁹ Alınan bu kararla “ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele etmenin, temel hakların bir parçası olduğu kabul edilmiştir ve bazı önlemler alınması kararı verilmiştir.

Üye devletlerin alabilecekleri önlemler:

1. Irkçılık içeren her türlü ayrımcılığa karşı mücadeleye katkı da bulunan uluslararası belgeleri onaylamayan üye devletlerin bu belgeleri onaylaması,
2. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin 25. maddesi ile Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 14. maddesinde atıfta bulunulan bireysel başvuru haklarını henüz tanımamış olan üye devletlerin bu hakkı tanınması ve gerekliyse Yurttaşlık Hakları ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin ihtiyari protokolünün onaylanması,

⁴⁸ Joint Declaration by the European Parliament, the Council and the Commission of 5 April 1977 103, (23.02.2018)

⁴⁹ Ünal Şeref, Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku, İmge yayınları, Ankara 1997, s.139

3. Irkçılığın ve yabancılara karşı yapılan düşmanca eylemlerin önlenmesine yönelik yasaların uygulanması ve henüz bu tür yasaları çıkarmamış olan üye devletlerin bu yasaları çıkarması,
4. Farklı kültürlerin bütünleştirilmesi için ülke ve bölge düzeyinde çalışmalar yapılması,
5. Irkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadeleyle ilgili kuruluşlara, ilgili üye devletin hukuk sistemi uyduğu ölçüde dava açma ve davalara katılma hakkının tanınması,
6. İlgili üye devletin vatandaşları için danışabilecekleri bir hukuki yardım mekanizmasının geliştirilmesi,

1990'lı yılların başlarında yapılan Avrupa Birliği Antlaşması (ABA), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklere Saygı ilkelerini Avrupa Birliği mevzuatına ekleyerek İnsan Hakları tabirinin gelişimi yönünde önemli bir yol kat etmiştir. 1994 yılında yapılan Korfu Zirvesi'nde ise ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konusu daha detaylı ele alınmıştır. Ancak hukuki olarak tam anlamıyla Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Topluluğu Antlaşmasına (ATA) eklenen ırk ve etnik köken dahil olmak üzere geniş bir tabanda ayrımcılıkla mücadeleyi içeren 13. madde ile gerçekleşmiştir.

1.2.2.6.1 Lizbon Antlaşması

Avrupa Birliği'nde, 21. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'yı birleştirme hedefi doğrultusunda büyük çaplı bir değişim gerekmektedir. Roma Antlaşması'ndan beri siyasi, ekonomik ve bütünleşme yolunda büyük ilerlemeler kat etmiş olan AB, öne sürülen genişleme süreci ile kurumsal açıdan yapılanma ve karar alma mekanizmalarında, yapılanmaya ihtiyaç duymuştur. 2007 tarihinde Lizbon'da Avrupa Birliği (AB) üyesi devletler arasında imzalanarak 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Birliği'nin ekonomik, kültürel ve sosyal bütünleşme sürecine büyük katkısı olan Lizbon Antlaşması, Maastricht, Amsterdam ve Avrupa Birliği Anayasası Antlaşmaları'ndan farklı olarak, AB için yeni bir antlaşma olarak değil, mevcut Avrupa Birliği Antlaşması'nı (ABA) ve Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma'yı (ATA) değiştiren hükümleri yer almaktadır. Bu yönü ile Reform Antlaşması olarak ta bilinmektedir. 250 sayfadan oluşan rapor AB Temel Anayasası'nı korumakla beraber AB Nitel Antlaşması olarak görülmektedir.

Avrupa Birliği üye devletlerinin yabancı düşmanlığı ve ırkçılıkla ilgili farklı hüküm ve uygulamalarının olması bu konularla mücadeleyi güçleştirmektedir. Ortak bir

hukuk alanının yaratılması Avrupa Birliği'nin en önemli konusu haline gelmişti. Lizbon Antlaşması bu konuda önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca Lizbon Antlaşması'nda Avrupa Birliği'nin tek bir tüzel kişiliğe sahip olduğu belirtilmiştir. Bu antlaşmaya göre Avrupa Birliği “ırkçılık ve yabancı düşmanlığını önlemek ve mücadele etmek için kolluk kuvvetleri ve yargı organları arasında iş birliğini sağlamak amaçlarını içermektedir. Farklı olan hukuksal kaynakları bütünleştirmesi ile entegrasyon konusunda büyük bir ilerleme kaydedilmesi amaçlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

“Lizbon Antlaşması'nın AB'ye bir tüzel kişilik kazandırması ile AB artık kendi adına uluslararası antlaşmalar imzalayabilecek ve uluslararası örgütlere katılabilecek. Lizbon Antlaşması, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın, Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası'nın bir parçası olarak kabul etmekte ve bu konuda farklı karar alma süreçleri oluşturuyor. Bunlar içinde, üye ülkelerden birinin terörist bir saldırıya uğraması durumunda, AB ve diğer üye ülkeleri ortak hareket etmeye çağıran “dayanışma maddesi” de yer alıyor. Ayrıca, “güçlendirilmiş iş birliği” ile kümelenerek bir araya gelen üye ülkeler arasında dış politikada daha fazla iş birliği sağlanabilecek.”⁵⁰

1.2.2.6.2 Amsterdam Antlaşması

1997 yılında oluşturulup, 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile ırk, cinsiyet, etnik köken, din veya dünya görüşü, yaş ya da cinsel eğilime dayanan ayrımcılıklara karşı yetki AB Konseyi'ne verilmiştir. AB yasa koyucusu söz konusu sözleşmede 4 yönerge çıkarmıştır.

1. Irk veya etnik kökenle ilgili eşitlik hakkında,
2. İş ve mesleki alanda, özellikle kadın-erkek arasında eşit muamele hakkında,
3. Din konusunda eşit davranma, dünya görüşüne, engelli olma durumlarına, yaş veya cinsel tercihe dayanan ayrımcılıklarla mücadeleyle ilişkin yönergeler mevcuttur.

“Amsterdam Antlaşması ile getirilen yukarıda bahsedilen 4 yeni yönerge Alman Hukuku'na 18.08.2006 tarihinde yürürlüğe giren Genel Eşit Muamele Yasası (AGG – Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz) ile uyarlanmıştır. Mal ve hizmet erişimi ve sunumunda, yasanın mağdur etme yasağı, söz konusu yönergelerin dışına çıkarak ırksal ayrımcılık/etnik köken ve cinsiyet özellikleri yanında, din/dünya görüşü, yaş, engelli olma

⁵⁰Sumru Bilçen, TBMM Dış ilişkiler ve Protokol Müdürlüğü , s. 5

ve cinsel kimliği (yönelimi) de kapsamaktadır. Federal Almanya Parlamentosu yasanın kanun gerekçesinde, Almanya'daki tüm insanların eşit şansa sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bu nedenle Genel Eşit Muamele Yasası'nın amacı, mağduriyetleri engellemek veya bunları gidermektir. Çoklu ayrımcılık olarak adlandırılan ve birçok özelliğe dayanan eşitsiz muameleler de bu yasada düzenlenen konular arasında yer almaktadır.”⁵¹

1.2.2.6.3 Korfu Zirvesi

1994 yılında gerçekleştirilen Korfu Zirvesi, Kıbrıs sorununun çözümü için Rumları durağanlığa sürükleyecek ilk kararlardan birinin almış olması bakımından önem taşımaktadır.⁵² Ayrıca ilk defa ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili kavramlardan detaylı olarak bahsedilen yer Korfu Zirvesi'dir. Hoşgörüsüz ortam ırkçı ve yabancı düşmanlığı içerikli eylemler kınanmış ve sorunla mücadele ile ilgili kararlar alınmıştır.

“Korfu Zirvesi'nde kurulması öngörülen Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Danışma Komisyonu, Temmuz 1994'te konseyden aldığı yetkiyle Eylül 1994 itibariyle Jean Kahn başkanlığında düzenli şekilde toplantılar gerçekleştirerek çalışmalarına başlamıştır.... Nisan 1995 tarihinde final raporunu açıklamıştır. (Danışma Komisyonu Kahn başkanlığında toplandığı için genelde Kahn Komisyonu olarak adlandırılmakta ve komisyonun ırkçılık ve yabancı düşmanlığına ilişkin yayınladığı raporu da Kahn Raporu olarak literatürde yer almaktadır.”⁵³ Kahn Raporu 60 yıl sonra yeniden faşizm tehdidi ile karşı karşıya kalındığını özellikle Avrupa'da yabancı düşmanlığını ve ırkçılık yüzünden ölümlerin gerçekleşeceğini mağdurların Avrupa'da yaşayan göçmenler olduğunu belirtmiştir. Kahn raporunda ayrıca var olan sorunlara yönelik öneri ve iyileştirme fikirleri de yer almaktadır. Irkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili hükümetlerin yapmış oldukları yasal düzenlemelerin birbiri ile uyumlaştırılması gerekliliğinden de ayrıca bahsedilmiştir.

⁵¹ Amsterdam Antlaşması, www.antidiskriminierungsstelle.de/DE/DasGesetz/dasGesetz_node.html (23.02.2018)

⁵² Sedat Laçiner, Hacı Necefoğlu, Hasan Selim Özertem, Türk Dış Politikası, Ankara Nisan 2009, s.52

⁵³ Yılmaz, a.g.e, s.134

1.2.2.6.4 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi

2.Dünya savaşı sonrasında oluşan gelişmelerle 1947’de milletler arası mülteciler örgütü kurulup ve 1951 yılında da Cenevre’de mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşme kabul edilmiştir.

*“1951 sözleşmesi ilk defa evrensel mülteci tanımına yer vermesi, geri göndermeme ilkesini kabul etmesi, mültecilerin haklarını belirlemesi açısından büyük önem taşır. Sözleşmede bazı temel ilkeler benimsenmiştir. Bunlar; geri göndermeme ilkesi, ayrımcılık yapılmaması ilkesi, sorunun devletler arasında iş birliği ile çözülmesi ilkesi ve yasa dışı yollarla ülkeye giriş yapan kişilerin cezalandırılmaması ilkesi olarak sıralanabilir.”*⁵⁴ Cenevre Sözleşmesi ile uluslararası bir standart oluşturulmuş olup, sorumlulukların düzenlendiği ilk sözleşme niteliğindedir. 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi’nde taraf olan Türkiye 1967 Protokolü’nü coğrafi sınırlara göre uygulamakta ve yalnızca Avrupa’dan gelen kişileri mülteci olarak kabul etmekte, Avrupa dışından gelenleri ise “şartlı mülteci” olarak varsaymaktadır.

*” Sözleşmenin imzalandığı tarihten bu yana uygulanan bu coğrafi kısıtlama, konumu gereği fakir güney ve doğu ile zengin kuzey ve batı arasında bir köprü vazifesi gören Türkiye’nin bir geçiş ülkesi olmasını ve yoğun bir göç trafiğine maruz kalmasını engelleyememektedir. Bu coğrafi sınırlama, esasen bir devlet olarak Türkiye’nin iltica talebinde bulunanlara yönelik hukuki sorumluluğun belirlenmesinde önem taşımaktadır.”*⁵⁵ Çoğu mültecinin bu sınırlamalar yüzünden sözleşme kapsamına girememeleri beraberinde birçok sorun da getirmiştir. Bu sorunla birlikte Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1967 yılında, “1951 Sözleşmesine Ek Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol” ü New York’ta kabul etmiştir. New York Protokolü olarak bilinen protokolde bazı cümlelerin çıkarılmasıyla örneğin;”1951’den önce meydana gelen” İbaresini ile mültecilik statüsünde zaman kısıtı ortadan kaldırılmıştır. Ancak coğrafi kısıtlama konusu ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Birleşmiş milletler Cenevre Sözleşmesi’nin yanında bazı belgeleri de iltica hukukuna göre düzenlemiştir. “Vatansız kişilerin statüsüne ilişkin 1954 sözleşmesi”⁵⁶ ile de vatansız kişilere uygulanacak

⁵⁴ Ceyda Ümit; “geri göndermeme ilkesi”, www.yayin.adalet.gov.tr (17.02.2018)

⁵⁵ İbrahim Kaya-Esra Yılmaz Eren, Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu arada kalanların hakları ve yükümlülükleri

⁵⁶ Birleşmiş Milletler Antlaşma Dizileri “Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair Sözleşme”, Sayı:5158, Cilt: 360, (28 Eylül 1954) s. 117.

muamele ile ilgili bazı belirlemeler yapılmıştır. İltica hakkında konuşulması gereken bir konuda “1967 Birleşmiş Milletler Devlete Sığınma ’ya ilişkin beyannamedir.”⁵⁷ Bu metinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 13. ve 14. maddelerine atıfta bulunulmuş, devletlere sığınma hakkında bazı standartlar belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletler ’in yapmış olduğu bu insan hakları üzerine olan tüm düzenlemeler de dikkate alınarak 1950 yılında İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesi (AİHS) imzalanmıştır. Yapılan bu sözleşmenin iltica alanıyla ilgili maddesi 3.maddedir. 3.madde işkence yasağından bahsetmekte olup mültecilerin geri gönderilmesi konularında da sıklıkla kullanılmaktadır. Bu konuda düzenleme alanı bulan bir başka bölgesel sözleşme de 10 Eylül 1969 tarihinde Afrika Birliği Örgütü’nün (ABÖ) Addis Ababa’da kabul ettiği “Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ Sözleşmesi’dir. Bu sözleşme, Afrika’da meydana gelen mülteci hareketlerinin özel karakterleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bu sözleşmeden mülteci tanımında 1. maddenin 1. fıkrasında temel olarak, Cenevre Konvansiyonu’ndaki tanım, coğrafi ve zaman sınırlaması olmaksızın alınmış; 2. fıkrasında ise mültecilik aynı zamanda, kendi menşei ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşei ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan herkes olarak tanımlanmış ve ciddi anlamda genişletilmiştir.”⁵⁸

1.2.2.6.5 2005 Ulusal Eylem Planı

2001 yılında katılım ortaklığı imzalandıktan sonra, imzalanan ortaklıktaki hükümler 2003 yılında revize edilmiş, iltica ve göç alanında hazırlanan AB müktesebatına uygun Türkiye Ulusal Eylem Planı’nda “Yasa dışı göçü önlemek amacıyla göçe ilişkin AB müktesebatının ve uygulamalarının kabul edilmesi ve yürürlüğe koyulması” ve “Sığınma alanında uyum sağlanmasına, 1951 sözleşmesine getirilen coğrafi kısıtlamanın kaldırılması ile ilgili çalışmalara başlanması, sığınma başvurularının değerlendirilmesi ve kararlaştırılması sisteminin güçlendirilmesi, sığınmacılar ve mülteciler için

⁵⁷ BM Devletlere sığınmaya ilişkin beyanname ,14 Aralık 1967 de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş.2312 (XXII) sayılı karar).

⁵⁸ İbrahim Kaya-Esra Yılmaz Eren a. g. e , s.16

konaklama birimleri ve sosyal destek sağlanması” konularına yer almaktadır. AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin 2003 yılı Türkiye Ulusal Programı ise 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye, ilgili tüm Bakanlık, Kurum ve Kuruluşların yetkilerinden oluşan bir “İltica Göç Eylem Planı Görev Gücü” ile 2004 Aralık ayı sonunda çalışmalarını tamamlayarak İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı’nı hazırlamıştır.⁵⁹

“ İltica Göç Ulusal Eylem Planı;

- Göç ve iltica alanında bir ihtisas biriminin oluşturulması, oluşturulacak yapının içerik yönünden güçlendirilmesi
- İltica ve göç alanında çalışacak personelin istihdamı ve eğitiminin sağlanması
- İltica ve göç alanında yeni yatırım ve eşleştirme projelerinin gerçekleştirilmesi
- Menşei ülke ve iltica bilgi sisteminin tesis edilmesi
- Kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin tesis edilmesi
- Gelecekte nüfus hareketlerini etkileyecek ekonomik, sosyal ve politik değişimler göz önünde tutularak iltica ve göç politikalarının gözden geçirilmesi hedefleri konularak daha somut bir yol haritası yayınlanmıştır.”⁶⁰

1.2.2.6.6 2008 AB Çerçeve kararı

AB Konseyi, 28 Kasım 2008 yılında kabul ettiği 2008/913/JHA sayılı Çerçeve Kararı ile ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele ve bu gibi suçların inkârının cezalandırılması konusunda, AB üyesi devletlerin yasaları arasında harmonizasyon sağlamayı amaçladı. Çerçeveye göre din, ırk, soy, renk veya etnik kökeni ile tanımlanan insan grubuna veya bir kişiye karşı şiddet kullanımına veya nefret çağrısına kışkırtmak, suç sayılan eylemler arasında yer almaktadır.

Çerçeve Kararının 10. maddesine göre, “Üye devletler, ulusal yasalarında, ırk, renk, din, nesil veya ulusal ya da etnik köken dışında, örneğin sosyal statü veya siyasal inançlarıyla tanımlanan gruplara yönelik suçları da kapsayan hükümler kabul edebileceklerdir.” Bu kural, üye devletlere, korunan grupları genişletme

⁵⁹ Göç-iltica Konularındaki Ulusal Eylem Planı’nın Yaygınlaştırılması Amacıyla Ocak-Şubat 2005 tarihlerinde düzenlenen yaygınlaştırma semineri için dağıtılan seminer materyali olan dosya, 2. Bölüm, s.5.

⁶⁰ İltica göç ulusal eylem planı, www.orsa.com.tr (08.09.2017), s.17

imkânını tanıyor. Oysa, soykırımı suçu söz konusu olduğunda, soykırımı sözleşmesi bu çerçeveyi daraltmıştı: sadece “*ulusal, etnik, ırksal ve dinsel*” gruplar koruma altına alınmıştı. Uluslararası Ceza Divanı’nı kuran Roma statüsündeki “İnsanlığa Karşı Suçlar” tanımında ise, “herhangi bir sivil grup” biçiminde geniş bir kapsama alanı var. Sözleşmesinin alanını genişletiyor. Bunun sonucunda, siyasal gruplara soykırımı suçu işlendiğini yadsıyan kişi de inkâr suçu işlemiş sayılacaktır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki çerçeve kararına uymayan üye devletlere herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 TÜRKİYE'YE YÖNELİK GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI

Türkiye'nin göç alma sebepleri arasında; mülteci, sığınmacı ve göçmenlere yönelik olan politikaları ve ülkenin jeopolitik konumu gereği Avrupa'ya geçiş için transit ülke olarak görülmesinin payları büyüktür.

“Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye 5 milyon kadar kişi göç etmiştir. Son 13 yılda Türkiye'de ikamet izni alan yabancıların sayısı ise 2.442.159 oldu(...)İltica ve Göç Araştırma Merkezi Başkanı Metin Çorabatır, son 3 ayda İran'dan Türkiye'ye geçiş yapan Afganistan uyruklu göçmen sayısının 20 bine ulaştığını belirtti. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği UNHCR tarafından yayınlanan rakamlara göre Mart 2018'in sonuna kadar UNHCR'ye kayıt yaptıran Afgan sığınmacı ve mülteci sayısı 169 bin 919 oldu.”⁶¹

Göçler göç alan ve göç veren ülkelere çeşitli olumlu ve olumsuz sonuçları meydana getirmektedir.

- Nüfus dağılımında dengesizlikler meydana gelir,
- Gecekondulaşma ve çarpık kentleşme artar,
- Altyapı sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarında düzensizlikler meydana gelir,
- Göç alan kentlerde istihdam ve işgücü konularında sorunlar artar,
- Göç alan kentlerde toplumsal sorunlar ve suç oranlarında artışlar görülür, ⁶²

Kira fiyatlarındaki genel artış ,kayıt dışı istihdamın artması ,sığınmacıların adli vakalara karışıp ve topluma uyumsuz yaşam tarzlarının yarattığı güvensizlik olgusu ,ötekileştirme, mahalle bazında bir arada yaşayıp gettolaşma, halkta oluşan olumsuz tutum ,belediye hizmetlerinin zorlaşması, kamu sosyal güvenlik harcama yükünün artması, çocuk evlilikleri ve çoklu evlilikler, toplumsal huzurun bozulması, suç oranlarındaki artışlar, Suriyelilerin bir arada yaşayıp homojen dağıtılamamalarının şehirlere olan olumsuz etkileri özellikle gecekondu yapılaşması, dil ve entegrasyon

⁶¹Türkiye'ye göç neden artıyor?, [http://www.milliyet.com.tr/Turkiye-ye-goc-neden-artiyor--molatik-7579/\(04.07.2019\)](http://www.milliyet.com.tr/Turkiye-ye-goc-neden-artiyor--molatik-7579/(04.07.2019))

⁶² Yüksel Koçak, Elvan Terzi ,” Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler”,s.169

sorunlarının yaratmış olduğu kutuplaşma mülteci ve sığınmacıların ülkemizde yarattığı olumsuz etkilerdir. Özetle, tutum açısından empati ve üzüntü gibi duygular ile göçmenlerin ülkemizde kalıcı olacağına ilişkin inanışlar öne çıkarken, sosyal etkiler bağlamında aile, kültürel uyum ve kamu hizmetlerindeki sıkıntılar ortaya çıkarken; güvenlik etkileri bağlamında güvenlik ve asayişin sağlanamaması konusunda toplumsal tepkiler artış eğilimi göstermektedir. Ekonomik etkiler bağlamında da istihdamla ilgili konular, kayıt dışı çalışma, işsizlik artışı göçün etkilerini hissettirdiği önemli alanlar olarak görülmektedir.⁶³

2.1.1 Göçün Tarihsel Gelişimi

2.1.1.1 Cumhuriyet Döneminden Önce Göç

- Osmanlıda ilk göç 1771 yılında kırım da yaşayan kesim Rusların silahlı saldırıları sonucu yaşadığı toprakları bırakıp Osmanlının himayesinde olan bölgelere göç etmek zorunda kalması ile başlamıştır.
- “1788-1792 Osmanlı-Rus -Avusturya Savaşları süresince ve sonrasında da Osmanlı topraklarına Kırım, Kazan, Kafkasya ve Özi bölgelerinden kitleler halinde göçler başlamış ve göç edenlerin sayısı dört yüz bin kişiye ulaşmıştır. Rusların Azerbaycan’ı da işgali üzerine göçler, İran üzerinden Anadolu’ya yönelmiş, Kuzey İran’ın işgali sonucu Kafkasya limanlarından yüz binlerce insan Osmanlı Devleti tarafından temin edilen deniz araçları ile Trabzon, Samsun, Sinop ve Varna limanlarına getirilmişlerdir. Kafkasya’dan yapılan göçler yaklaşık yüz elli yıl boyunca sürmüştür. Kafkasya’dan gelenler arasında Türkler, Avarlar, Çeçenler ve Çerkezler vardır. Göçmenler değişik illere iskân edilmişlerdir ve hatta Halep’e, Ürdün’e kadar gönderilen göçmenlerin olduğu da ileri sürülmektedir.”⁶⁴
- Osmanlı İmparatorluğunun dağılmaya başlaması ile Balkanlar’da yaşayan Türkler güneye göç etmek zorunda kalmış, bir bölümü Anadolu’ya yerleşirken bir kısmı da İstanbul’a göç etmiştir.
- 1820 yılında Mora Yarımadası’nda bağımsız bir Yunan Devleti’nin kurulması ile o bölgede yaşayan Türkler 1830 tarihinden itibaren Anadolu’ya göç etmek zorunda bırakılmışlardır.

⁶³ Dilek Hale Aybar vd. “Ortadoğu’ dan göçün Türkiye üzerindeki etkileri raporu”, s.21-36

⁶⁴Oğuz Arı " İstanbul’a göç ve çalışma hayatına intibak araştırması", s.5

- Kırım Savaşı sonrası 600.000 göçmenin, Balkan Savaşları'nda yaklaşık 1 milyon 200 bin göçmenin, 1. Dünya Savaşı sırasında ise 120 bin göçmenin Anadolu'ya geldiği tahmin edilmektedir.

2.1.1.2 Cumhuriyet Döneminde Göç

2.1.1.2.1 Yunanistan

“Cumhuriyet döneminde mübadele anlamında yapılan en büyük harekettir. 1922 Lozan Barış Antlaşması ile başlayıp 1949 yılına kadar devam eden mübadelede Türkiye’de yaşayan 100 bin Rum Yunanistan’ a yaklaşık 400 bin Türk ise kendi topraklarına yani Anadolu’ya göç etmiştir.”⁶⁵ (80)

1949 sonrası yaklaşık 17 yıl içinde ise Yunanistan’dan topraklarımıza yaklaşık olarak 424 bin kişi serbest göçmen olarak yerleşmiştir. Sonuç olarak Yunanistan’dan mübadele sonucu ülkemize göç edenlerin %25 ini Yunanistan göçmenleri oluşturmaktadır.

2.1.1.2.2 Bulgaristan

“Bulgaristan’dan gelen göçler, aynı zamanda kitlesel göç hareketini de içermesi açısından önemlidir. Cumhuriyet döneminde Anadolu’ya gerçekleşen büyük göç dalgalarından bir diğeri de Bulgaristan’dan gelen göç hareketleridir. Bulgaristan’dan göçler aralıklarla 1989 yılına kadar sürmüştür. Bu süre içinde yaklaşık 800 bin kişiye ulaşan Bulgaristan’dan göçler, dört aşamada gerçekleşmiştir.”⁶⁶

1. 1925 yılındaki Türk- Bulgar ikamet sözleşmesi ile 1949 yılına kadar 218.998 kişi Türkiye’ye göç etmiştir.

2. 1946 yılında Bulgaristan Halk Cumhuriyeti’nin ilanından sonra, 1949–1951 döneminde Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelen toplam göçmen sayısı 156.063’tür.

3. 1968- 1979 yılları arasında da “Türkiye-Bulgaristan Yakın Akraba Göçü Anlaşması” çerçevesinde 116.521 kişi Türkiye’ye göç etmiştir.

4. Bulgaristan’dan son göç hareketi 1989 yılında Türk kökenli Müslüman Bulgar vatandaşlarının, Bulgar hükümeti tarafından Türkiye’ye göçe zorlanması ile yaşanmıştır.

⁶⁵ Oğuz Arı, a.g.e, s.4

⁶⁶ Filiz Doğanay, “Türkiye’ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi”, Kasım 1996

2.1.1.2.3 Yugoslavya

Yugoslavya'dan topraklarımıza gerçekleşen göç zorunu nedenlere dayanmamaktadır. Ülkenin Sosyo-ekonomik yapısından kaynaklandığı kabul edilmektedir. Yugoslavya'dan ülkemize toplamda 305.158 kişi göç etmiştir. Göç eden kişilerden yaklaşık 14.500 ü devlet nezdinde iskân edilmiş. Kalan kısımda serbest göçmenler olarak topraklarımıza yerleşmişlerdir.

“İskanlı göçmen tanımlaması, 5543 sayılı İskân Kanunu kapsamında yer alıyor. Kanunun 3. maddesinin yer alan tanımlamaya göre, iskanlı göçmen şu şekilde açıklanıyor: “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır.”

2.1.1.2.4 Romanya

“Romanya’dan 19.865 aileye mensup 79.287 kişi 1923- 49 yılları arasında iskânlı göçmen olarak Türkiye’ye gelmiştir. Ayrıca 11.280 aileye mensup 43.271 kişide serbest göçmen olarak gelmiş ve daha önce gelen yakınlarının yerleştiği yerlere yerleşmişlerdir.”⁶⁷

2.1.1.2.5 Afganistan

“1980’li yılların başında gerçekleşen Afgan göçünün oluşumunda Sovyet – Afgan savaşı önemli bir role sahiptir. 1982 yılında Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgal etmesi sonrası başlayan savaş nedeniyle, o bölgedeki birçok Türk kökenli Türkiye’ye gelmişlerdir. Gelenler arasında Özbekler kadar, Uygurlar, Kazaklar ve Kırgızlar da bulunmaktadır.”⁶⁸

2.1.1.2.6 Irak

“Irak’tan gelen göçlerin büyük bir kısmı 1988 yılında Kuzey Irak’ta yaşanan Halepçe Katliamı sonrası gerçekleşmiş, 51.542 kişiyi bulmuştur. 1991 yılındaki Körfez Savaşı sonrasında da 467.489 kişi kaçarak Türkiye’ye gelmiştir.”⁶⁹

⁶⁷“Kitlesel Akınlar“,Göç idaresi Genel Müdürlüğü, [http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559\(01.01.2018\)](http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559(01.01.2018))

⁶⁸“Kitlesel Akınlar“,Göç idaresi Genel Müdürlüğü, [http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar\(01.01.2018\)](http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar(01.01.2018))

⁶⁹“Kitlesel Akınlar“,Göç idaresi Genel Müdürlüğü, [http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_\(01.01.2018\)](http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_(01.01.2018))

2.1.1.2.7 Suriye

2011 Arap Baharı ayaklanmalarının ardından Libya, Tunus, Mısır, Bahreyn, Yemen gibi pek çok ülkede despot rejimler devrilerek demokratik bir yapıya geçilmesinin temelleri atılmaya çalışılırken aynı ayaklanmalar Suriye’de 50 yıldır hükmeden Esad rejimine karşı yapıldığında; hükümet yönetimi bırakmayı reddederek kendi halkına karşı savaş ilan etti. Suriye’de yaşayan insanları göç etmelerinin genel nedenleri;

Halka sahip çıkacak otoritenin kalmaması, hükümetin kendi halkına karşı savaş açıp iç savaş ortamı yaratılması, aşırı İslamcı örgüt tarafından yapılan şiddet eylemleri, hangi gruba dahil olacağını bilmeyen, savaşa veya herhangi bir gruba dahil olmayı reddeden Suriye halkını zorunlu göçe itmiştir. Böyle bir durumda Suriye halkına neden savaşmak yerine göç etmeyi tercih ettikleri sorulduğunda;

“Sonuç olarak Anadolu tarihine bakıldığı zaman " son iki yüz yılda yaklaşık 6 milyona yakın göçmen, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içine yerleşmiştir. Göçmenlerin yaklaşık yarısı devlet imkânları ile yerleştirilmişler ve istihdam sağlanmıştır. Diğer yarısı genelde daha önce gelen eş-dost ve akrabaların yakınına yerleşmişlerdir. Göçmenler ve yerli halk arasında etkileşim ve göçmenlerin uyumu konularında ve hatta yerleşim yerleri ve şekilleri konularında da sınırlı imkânlarla Türkiye’de gerek iç politikada gerekse dış politikada yıllar yılı önemli gündem konusu olmuştur.”⁷⁰

2.2 TÜRKİYE’DE YABANCI DÜŞMANLIĞININ NEDENLERİ

Yabancı düşmanlığının en büyük nedeni uluslararası göçlerdir. Savaş, doğal afet gibi zorunlu sebeplerle veya eğitim, refah seviyesini artırma gibi kişilerin isteği üzerine yapılan göçler sonucu ülke vatandaşları mülteci, sığınmacı ve göçmenler ile bir arada yaşamak zorunda kalmış ve ülkemizde son yıllarda yabancı düşmanlığı gibi olumsuz kavramlar da öne çıkmaya başlamıştır. 2010 yılında Ortadoğu’da başlayan Arap Baharı 2011 yılında Suriye’ye sıçramış ve yaklaşık 8 milyon Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalıp, mülteci ve sığınmacı adı altında en çok Türkiye olmak üzere farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Ülkemizde sayıca fazla olmaları ve henüz yabancı

⁷⁰ Kitleli Akınlar Göç idaresi Genel Müdürlüğü, [http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitleli-akinlar_409_558_559\(03.01.2018\)](http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitleli-akinlar_409_558_559(03.01.2018))

düşmanlığına karşı yasalarla yaptırımlar tamamlamadığı için bu tür ayrımcı davranış ve söylemler Avrupa'ya nazaran Türkiye'de daha sık görülmektedir.

5 Eylül 2019 tarihli göç idaresi verilerine göre Suriyelilerin en çok yaşadığı 13 şehir ve bu şehirlerde yaşayan Suriyeli sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. En çok Suriyelinin yaşadığı şehir 548 bin 125 kişi ile İstanbul olmaktadır. "Türkiye'de en az Suriyeli 57 kişiyle Bayburt'ta yaşıyor. 90 bin 154 nüfusu bulunan Bayburt'ta Suriyelilerin oranı yüzde 0,06 olarak tespit edildi. Bayburt'u 60 Suriyeli ile Artvin takip ederken, Bartın'da 65, Gümüşhane'de 87, Iğdır'da 104, Tunceli'de 110, Sinop'ta 113, Ardahan'da 147, Erzincan'da 166 ve Giresun'da ise 174 Suriyeli yaşıyor. Türkiye'de 10 ilde 21 geçici barınma merkezi bulunuyor. Şanlıurfa'da 80 bin 212, Adana'da 26 bin 177, Kilis'te 26 bin 154, Gaziantep'te 24 bin 326, Hatay'da 17 bin 845, Kahramanmaraş'ta 17 bin 288, Osmaniye'de 15 bin 42, Malatya'da 9 bin 454, Adıyaman'da 9 bin ve Mardin'de ise 2 bin 753 Suriyeli geçici barınma merkezlerinde kalıyor. Bu verilere göre toplamda 228 bin 251 Suriyeli barınma merkezlerinde hayatlarını devam ettiriyor."⁷¹

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA
İstanbul	560 bin 760	%3,73
Şanlıurfa*	469 bin 12	%23,62
Hatay*	438 bin 649	%27,85
Gaziantep*	404 bin 979	%20,19
Adana*	226 bin 994	%10,24
Mersin	206 bin 966	%11,54
Bursa	157 bin 965	%5,38
İzmir	139 bin 618	%3,26
Kilis*	125 bin 731	%92,23
Konya	100 bin 971	%4,63

* İşaretli illerde Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır.

Tablo 3:İllere göre yaşayan Suriyeli Sığınmacı Sayısı (10.10.2018)⁷²

⁷¹ www.goc.gov.tr (16.05.2018)

⁷² İllere göre yaşayan Suriyeli Sığınmacı Sayısı , <https://www.umhd.org.tr/2018/10/turkiyede-bulunan-suriyeli-sayisi-aciklandi/> (28.09.2019)

Aşağıdaki tabloda 2011 yılı Suriye’de iç savaşın başlaması ile günümüz arasında topraklarımıza gelen yıllara göre sığınmacı sayıları yer almaktadır.

YIL	SAYI
2011	0
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019	3.666.059*
* 19.09.2019 Tarihi itibari ile	

Tablo 4:Yıllara göre geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Sayıları⁷³

Menşei Ülke	Sayı
Rusya	59.861
Almanya	4.489
Bulgaristan	2.412
İngiltere	2.235
Gürcistan	2.101
İran	2.024
Ukrayna	1.378
Irak	1.179
Hollanda	1.008
Azerbeycan	868,00
GENEL TOPLAM	39.468.492

Tablo 5:2018 yılında ikamet izni ile Türkiye’de bulunan Yabancılar⁷⁴

Yukarıdaki 2 tablo incelendiğinde 2018 yılı verileri oranlanır ise ;

Ülkemizde ikamet izni ile bulundan yabancıların %10’unu Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Türkiye jeopolitik konumu gereği 3 tarafı denizlerle çevrili, açık denizlere çıkışı olan boğazları elinde bulunduran, demokratik iradeye sahip olan refah seviyesi giderek artan demokratik bir devlettir. Bu sebeple göç oranı ve özellikle kayıtsız yani yasadışı göç oranı yüksektir. Aşağıdaki tabloda yıllara göre yakalanan yasa dışı göçmen sayısı verilmektedir.

⁷³ Yıllara göre geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Sayıları, www.goc.gov.tr(03.07.2019)

⁷⁴ 2018 yılında ikamet izni ile Türkiye’de bulunan yabancılar, www.goc.gov.tr(03.07.2019)

YIL	YAKALANAN GÖÇMEN SAYISI
2005	57.428
2006	51.983
2007	64.290
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
2011	44.415
2012	47.510
2013	39.890
2014	58.647
2015	146.485
2016	174.466
2017	175.752
2018	18.192

Tablo 6:Yıllara Göre Ülkemizde Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı⁷⁵

2.2.1 Sosyal Nedenler

2.2.1.1 Entegrasyon Sorunu

Ülkemizde Suriyelilere ilişkin genelde güvenlik ve düzen üzerine sorunlar yaşandığı görülmektedir. Ekonomik hakların paylaşılmak istenmemesi, ülkelerinden gelen Suriyelilerin savaştan kaçan vatan haini olarak görülmeleri, ırk ve etnik kökenlerinin bizden farklı olması, onların topluma entegre olamamaları gibi sebeplerle olan söylemler gün geçtikçe artmakta ve sosyal politika sorunu haline gelmektedir.

“Çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç farklı kültürlerin karşılaşmasına neden olmakta ve farklı kültürlerle sahip insanların bir arada yaşamalarını sürdürme zorunluluğu uyum sağlama süreciyle birlikte zaman zaman uyumsuzluk ve çatışma boyutuna varan önemli sorunlara da gebe olabilmektedir. Bu sorunlar kültürlerarası iletişimin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları, iletişim engelleri ve bu engelleri aşma yolları bugün göç

⁷⁵Yıllara Göre Yakalanan Göçmen Sayısı, www.goc.gov.tr(01.07.2019)

alan pek çok toplumun öncelikli konularından birini oluşturmaktadır.” ⁷⁶Entegrasyon sorunları da beraberinde çatışma, işsizlik, eğitim gibi sorunları getirmektedir.

“(…)Göçler sonucunda gerçekleşen toplumsal etkileşimlerin özellikle algısal boyutta yarattığı gerilimleri, bunların gündelik toplumsal pratiklere nasıl yansıdığını ve dış göçle gelen dezavantajlı nüfusa yönelik olumsuz algıların kaynaklarını anlamayı sağlayabilecek kapsamlı sosyolojik araştırmaların önemi vurgulanmalıdır.” ⁷⁷

2.2.1.2 Suç Oranları

İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada "Suriyelilerle yaşanan gerginliklerle" ilgili yaptığı açıklamada, "Suriyeli misafirlerimizle gerek kendi aralarında gerekse vatandaşlarımızla zaman zaman yaşanan gerginlikler son günlerde çarpıtılarak, abartılarak toplum içinde infial yaratacak bir dille aktarılmakta; misafirperverlik ve ensar ruhuyla bağdaşmayacak şekilde, başka bir boyuta taşınmak istenmekte; bu konu bir fitne, nifak ve iç siyaset malzemesi haline getirilmeye çalışılmaktadır. Suriyelilerin karıştıkları olayların Türkiye'deki toplam asayiş olaylarına oranı 2014-2017 arasında yıllık ortalama yüzde 1,32'dir. Bu olayların önemli bir kısmı kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanan olaylardır."

Özellikle Suriye’de yaşanan durumlar nedeni ile ülkemize akın akın olan göç sonrası, göçmen kaçakçılığı, organ ve insan ticareti oranlarında artış meydana geldiği için 2016 yılında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı faaliyete geçerek etkin bir mücadele başlatılmıştır.

SUÇ TÜRÜ	Olay Sayısı	Yakalanan Şüpheli Sayısı	Mağdur Sayısı
Göçmen Kaçakçılığı	1.262	2.131	28.203
İnsan Ticareti	69	272	253
Organ-Doku Ticareti	17	68	0
Toplam	1.348	2.471	28.456

Tablo 7:2016 Yılı göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele⁷⁸

⁷⁶ Ayşe Şebnem Tunç “Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme s.35

⁷⁷ Serdar Ünal, “Türkiye’nin beklenmedik konukları : “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi” s.86 2014

⁷⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu

2.2.2.3 Toplumsal Olay Oranları

Adli Olay	2014	2015	2016	2017 (ilk 6 ay)
Türkiye Geneli	1.870,74	1.858,12	1.876,82	956,306
Suriyeliler	10.352	13.557	14.457	7.157

Şekil 1:2017 yılı Adli Olay Raporu⁷⁹

İçişleri bakanlığının 2017 yılında yayınlamış olduğu verilere göre Suriyelilerin karıştıkları olaylar, Türk vatandaşlarının toplam asayiş olaylarının %1.32'sini oluşturmaktadır. 2018 yılında bu rakam %1.42'ye yükselmiştir. Bu olayların çoğunluğunu da kendi aralarındaki anlaşmazlıklar oluşturmaktadır.

2.2.2 Ekonomik Nedenler

Suriyelilerin devlet hazinesine olan maliyetinin Ekim 2014'ten itibaren 4,5 milyar \$'a ulaştığı söylenmektedir. Mültecilerin yoğun olan şehir ve bölgelerde kiralarda artış görülmektedir. Sınır illerinde enflasyon artışı söz konusudur. Düşük ücretle çalıştırılan mülteci sebebi ile ücret düzeylerinde düşüşler olmuştur.

“Başta Halep’ten olmak üzere, tüccar ve yatırımcı Suriyeliler de Türkiye’ye gelmektedir. Deniz ve limanın varlığı bu Suriyeliler için Mersin’i bir çekim merkezi kılmaktadır. Bu konuda öne çıkan bir diğer il Gaziantep’tir, Gaziantep Ticaret Odası’na kayıtlı Suriyeli firma sayısı iç savaş öncesinde 60 dolayında iken 2014 Ekim itibarıyla 209’a yükselmiştir.”⁸⁰

2.2.2.1 Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Harcamalar

Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Harcamalar (AFAD hesabından)			
	Gönderilen Miktar		Toplam Ödeme
	İller/Kurumlar	Merkez Harcama	
	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL
2011	33.2	-	33.2
2012	493.9	20.4	514.3
2013	918.5	52.8	971.3
2014	882.0	123.3	1,005.3
2015	1,273.9	81.6	1,355.5
Toplam	3,601.6	278.2	3,879.9
Kaynak: Maliye Bakanlığı			

⁷⁹[https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi\(05.07.2017\)](https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi(05.07.2017))

⁸⁰ Alp Can Yücedağ, “Türkiye’de Suriyeli Sığınmacı Sorunu “, <https://www.ekopangea.com/2017/09/08/turkiyede-suriyeli-siginmaci-sorunu/> (11.06.2017)

Tablo 8:2011-2015 Yılları arasında Suriyeli sığınmacılara yapılan harcamalar⁸¹

Maliye Bakanlığı verilerine göre yukarıdaki tabloda, 2011-2015 Ekim arasında 3,8 milyar TL nakit harcama yapıldığı belirtilmektedir. Yıllık ortalama ise toplamda 1,8 milyar dolar ediyor. Ayrıca; Türkiye'nin her 17 dolarlık yardımına Birleşmiş Milletler 'in desteği 1 dolar olarak belirtiliyor. Nakit dışı harcamaları ve maliyetlerini ise AFAD belirliyor ancak konu ile ilgili kesin rakamlara ulaşılamamaktadır. Uluslararası alanda ise mali destek yetersizdir. Toplamda bugüne kadar 200 milyon dolar uluslararası destek sağlanmıştır. Ülkemize göç eden Suriyelilerin vasıfsız olmaları eğitim düzeylerinin düşük olması ekonomik etkileri açısından zayıf yönü oluşturmaktadır. Oluşan tehditleri makro ve mikro düzeyde grupladığımız zaman makro düzeyde; kurulan işletmelerin kaçak olmasından dolayı oluşan vergi kayıpları, mikro düzeyde ise; kiralık ev konusunda taleplerin artması sebebi ev fiyatlarındaki artış, hayat pahalılığı, enflasyon ve esnaf arasında yaşanan haksız rekabet sayılabilir. Diğer yandan fırsatları inceleyecek olursak; Suriyeli sığınmacılar arasında eğitim seviyesi yüksek olan orta doğu ile ilişki halinde olan tüccarlarda mevcuttu. Bu kişilerin varlığı ekonomik açıdan Suriyelilerin güçlü yönünü oluşturmaktadır.

Mikro düzeydeki fırsatlara baktığımızda özellikle sınır illere sığınmış Suriyelilere yapılan insani yardımlar nedeniyle sınır illerdeki ekonomiler bir nebze de olsa canlanmıştır. Çünkü yapılan insani yardımlar yerel firmalardan veya esnaftan temin edilmektedir. İşlerini ülkemize taşımak zorunda kalan Suriyeli yatırımcılar için limanlarımızın önemli ticaret merkezi olması bu illeri önemli merkezler haline getirmektedir. Böyle sebeplerle az da olsa ekonomiye sağladıkları katkı Suriyelilerin toplumsal kabulünü olumlu etkilemektedir.

2.2.2.2 Türkiye'de İşsizlik Oranının Dış Göç Sonrası Durumu

İşsizlik sorunu ülkemizin ve çoğu ülkenin en büyük sıkıntılarından biridir. Ülkemizde işsizlik sorununun gün geçtikte artmasına sebep olan bir diğer faktör ise zorunlu göç ve mülteci krizidir. Özellikle kırdan kente göçlerin yoğun bir şekilde yaşanması, çalışma çağındaki nüfusun istihdam edilen nüfusundan fazla olması, kayıt dışı çalışmalar işsizliğin temel sebepleri arasında gösterilmektedir. Aşağıdaki tabloda

⁸¹ Maliye Bakanlığı, 2018 yılı Faaliyet Raporu, [https://www.hmb.gov.tr/faaliyet-raporu\(07.08.2019\)](https://www.hmb.gov.tr/faaliyet-raporu(07.08.2019))

görüldüğü üzere işsizliğin yıllara göre artış eğiliminde olduğu görülmektedir hatta 2009 yılında işsizlik oranı rekor seviyededir.

Yıl	İşsizlik Oranı %
2007	9.2
2008	10.0
2009	13.1
2010	11.1
2011	9.1
2012	8.4
2013	9.0
2014	9.9
2015	10.3
2016	10.9
2017	10.9
2018	10.8

Tablo 9: Yıllara göre Türkiye İşsizlik Oranları⁸²

Suriyeli sığınmacılar ülkemizde kayıt dışı çalışması ile İstihdam alanındaki düzensizlikler artmıştır. Aşağıdaki tabloda istihdam ve kayıt dışı çalışma oranları Suriyeliler ve Türkiye vatandaşları karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir. TÜİK’ in 2016 dönemi İşgücü İstatistikleri verisine göre, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan (kayıt dışı) çalışanların oranı, %33,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu örneklemeye Suriyeliler kesin veriler ile dahil edilmemektedir. Bu nedenle, Suriyelilerin kayıt dışılığa etkisinin tam olarak ölçülebilmesi mümkün değildir. Geçici koruma altında olan Suriyelilerden Ekim 2016 tarihi itibari ile 10.267 kişiye çalışma izni verilmiştir. 10.267 kişi çalışma çağındaki Suriyelilerin yalnızca %1.7’sine tekabül etmektedir.

İşteki durum	İstihdam (bin kişi)			Kayıt dışı (bin kişi)			Kayıt dışı oranı (%)	
	Türkiyeli	Suriyeli	Toplam	Türkiyeli	Suriyeli	Toplam	Türkiyeli	Suriyelilerle birlikte
Toplam	27.067	600*	27.667	9.018	600*	9.618	33,3%	35,5%
Ücretli veya yevmiyeli	18.423	600*	19.023	3.394	600*	3.994	18,4%	21,7%

Tablo 10:İstihdam edilenlerin kayıt dışılık durumu 2016⁸³

“Dünyanın her yerinde toplu göçlerde yerel halkı huzursuz eden ve hatta yabancı düşmanlığına iten hususların başında “iş kaybetme” ya da “gelir azalması” gelmektedir.

⁸² TÜİK, Yıllara göre işsizlik oranları , <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> (19.09.2019)

⁸³ İrfan Kaygısız, “Suriyeli mültecilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri”, Dünya’ dan Dergisi 2017, s.8

Bu nedenle evrensel olarak bütün kitlesel göç olaylarında “çalışma hakları” önemli bir yer tutmaktadır.”⁸⁴Suriye’den göç eden kesimin eğitim düzeyinin düşük olması vasıfsız işlerde yoğun olarak çalıştıklarını göstermektedir. Özellikle Suriyeli sığınmacıların ülkemizde kalma sürelerinin uzaması onları çalışma hayatına girmeye mecbur kılmıştır ancak çalışma izinleri ile ilgili yaşanan sorunlar sebebiyle kayıt dışı çalışma oranları artmıştır. Sınır iller incelendiğinde göç sonrası işsizlik oranının düşüp, istihdam sayısının arttığı görülmektedir. Özellikle Kilis, Adıyaman ve Gaziantep’te.

*“Sığınmacıların büyük çoğunluğu yoksul sınıfa girmektedir. Bu durum onları peşinen kötü çalışma şartları ve düşük ücretleri kabule zorlamaktadır. Zaten ILO’nun “Küresel İstihdam Eğilimleri ve Sosyal Görünümü 2015” adlı raporuna göre Suriyeli sığınmacıların %56’sı gittikleri ülkelerde günlük, haftalık, mevsimlik gibi düzensiz işlerde ve kayıt dışı olarak çalışmaktadır.”*⁸⁵

İşsizlik nedenlerinin Suriyeli sığınmacılara yüklenmesinin sebeplerinden biri de işverenler tarafından Suriyelilerin ucuz işgücü olarak görülmesi ve tercih sebebi olmalarıdır buda sığınmacılara yönelik öfkenin en büyük nedenlerinden biridir. Göç sonrası niteliksiz işgücü piyasasındaki artışa ve aynı zamanda niteliksiz işgücündeki arzın artması ile genel ücret seviyelerinin düşmesinde de etkileri büyüktür. Bu durumda Türkiye’deki sendikaların ve işçilerin büyük tepkisini almalarına sebep olmuştur.

*“Dünya Bankası’nın “Suriyeli Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkileri Araştırması” da bu durumu teyit ediyor. Rapora göre; ülkeye yayılmış halde olan Suriyeli mülteciler, kayıt dışı işlerde çalışan Türk işçilerinin ve özellikle kadın işçilerin yerini alıyorlar. İşgücü anketlerine göre, 2014 yılı itibariyle, kadınların ve kayıt dışı çalışan işçilerin ücretleri görece olarak düşüş gösterdiği gözlemleniyor.”*⁸⁶

“Dış kaynaklı göçler, köken ülkelerde ve göç alan ülkelerde işgücü piyasasını iki yönlü olarak etkilemektedir. Göçlerin sonuçlarını etkileyecek kadar önemli diğer bir husus da göç eden kitleler içinde yer alan; eğitim çağında olmasına rağmen eğitim faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kalan bireylerdir. Bu da yakın gelecekte dünyanın üretim-tüketim dengesini ve işgücünün yapısını etkileyebilecektir. Zira işgücünün kalitesi

⁸⁴ Murat Erdoğan ,Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, 2014, s. 19

⁸⁵ Nakleden Cem Kılıç, “10 Suriyeli işçinin 9’u kaçak çıktı...”, Milliyet, (27.1.2015)

⁸⁶ Sait Kaya ,a.g.e , 2016 ocak Ar & Ge bülteni

(eğitim-donanım); iş verimi, işletmenin kapasite düzeyi, maliyet yapısı ve insan kaynağı giderlerine kadar birden çok olguyu belirlemektedir.”⁸⁷

Mülteci akımı işsizlik oranını da etkilemektedir. Son 5 yıldır işsizlik oranı düzenli bir şekilde artmaktadır. Niteliksiz iş gücü gerektiren iş kollarında iş gücü açığı kapanmıştır. Bu durumun işsizlik oranını azaltma yönünde etkisi olsa da kayıt dışı çalışma artmış ve vatandaşlarımızın iş sahasını daraltmıştır.

BMMYK verilerine göre, Suriyelilerin %42,3’ü 18 ve 59 yaşları arasındaki çalışma çağındaki insanlardan oluşmaktadır. Bu veri, çalışma çağındaki nüfusun iş gücüne katılımı oranını vermektedir ve olumlu bir durumdur. Ülkemizdeki Suriyelilere çalışma izni ve işyeri açma izni verilmektedir. Diğer yandan Suriyelilerin eğitim yetersizliği, çalışma izni almak için prosedürün karmaşık olması ve kaçak çalışmaların yoğun olması olumsuz durumları oluşturmaktadır. Şehir odaklı bakıldığında göç sonrası Kilis, Gaziantep ve Adıyaman gibi illerde özellikle yerel halkın çalışmak istemediği ağır koşullarda olan sektörlerde istihdamda artış yaşanmış ve işsizlik oranı bu bölgelerde düştüğü görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre; mültecilere yapılan yardımların süresinin uzaması ile birlikte Suriyelilerin çalışma hayatına girmeyi istemedikleri görülmektedir.

Tüm bu olumsuzlukların yanında istihdamın başka bir biçimi olarak Suriyeli sığınmacılar kendi işyerlerini de açmaktadırlar. Genel olarak Kahve, lokanta bakkal gibi küçük ölçekli işletmeler açıp çalışanlarını da Suriyeli seçmektedirler.

Yıl	Şirket sayısı	Ortak olunan şirketlerdeki Suriyelilerin sermaye toplamı (milyon TL)
2011	72	11,2
2012	166	21,6
2013	489	74,8
2014	1257	196,4
2015	1599	233,5
2016	1764	272,94

⁸⁷İbrahim Aydın, “Dış göçlerin Türk ekonomisine etkileri: Suriye kaynaklı dış göçün iktisadi açıdan incelenmesi ve değerlendirilmesi”, s.72

Tablo 13: Suriyeliler tarafından açılan şirket sayısı 2011-2016⁸⁸

2.2.3 Sosyal Medyadaki Algı Değiştirmeye Yönelik Faaliyetler

Sosyal medya aynı veya benzer düşüncelere sahip bireylerin kolaylıkla birleştiği hatta sanat cemaatler kurabildiği bir platformdur. Bir araya gelip oluşan sert söylemler zamanla nefreti yaratmaktadır. Bu nefretin ise dışavurumu yabancı düşmanlığı, ırkçılık, faşizm ve hatta soykırıma kadar gitmektedir. Nefret söylemleri de zaman içinde eyleme dönüşme potansiyelindedir. Sosyal ağlar ve sosyal medyada olan belirsizlik hali, yanlış haber ve gruplaşmalar ile bu bağlamda nefret söylemlerini ve eylemlerini arttırıcı etkiye sahiptir. Van Dijk'e göre "düşüncelerin söyleme dönüşebilmesi için toplumsal bir ideolojiye dönüştürülmesi ve bu ideolojilerin de günlük ifadelerde sıklıkla kullanılması gerekmektedir." ⁸⁹Özellikle 2014Yılından bu yana mülteciler konusunun politik bir zemine oturtulmasıyla birlikte Yabancı düşmanlığını içeren nefret söylemleri asparagas haberlerle çok daha geniş kitlelere sirayet etmeye başlamıştır. Türkiye’de mültecilere yönelik nefret söylemleri genel olarak “Suriyeliler” üzerinden sergilenmektedir. Sosyal medyada yayınlanmış doğru bilinen ancak aslının olmadığı haberlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

1.Suriyeli esnaflar vergi vermiyor.

Suriyeli esnaflar vergiden muaf değildir. Her ticari işletme vergi ödemekle yükümlüdür.

2. Suriyeliler çalışma izni alıp istediği yerde çalışıyor.

Çalışma izinleri işveren tarafından alınır. Yabancıların kendi çalışma iznini almak gibi bir yetkisi yoktur.

3.Suriyeliler devletten maaş alıyor.

Geçici koruma kapsamında olan ve belirli şartları sağlayan kişilere Finansı tamamen Avrupa Birliği tarafından karşılanan sosyal uyum yardımı adı altında aylık ödeme yapılır. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti kendi kaynaklarından Suriyelilere herhangi bir harcama yapmamıştır. (kamp, gıda, eğitim, sağlık, güvenlik hariç)

⁸⁸ TOBB Verileri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php> (10.10.2017)

⁸⁹ Dijk Van (2006)" Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" , Medya İktidar İdeoloji, Mehmet Küçük (Çev), Ark Yayınları, Ankara.

4.Suriyeliler istediği üniversiteye sınavsız giriyor.

Suriyeli öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrenciler arasında bir ayrım yoktur. Yabancı öğrenci kontenjanlarının dışında herhangi bir ayrı hakları yoktur.

5.Devlet üniversiteye giden her Suriyeliye burs veriyor.

Burs için yabancı uyruklu öğrencilerde aşar ve yaş kriteri vardır. Bunun dışında ayrıca Suriyeli öğrencilerin özel hakları yoktur. Üniversiteye girişteki gibi yabancı uyruklu öğrenci haklarından yararlanabilirler.

6.Suriyeliler arabaları için vergi ödemiyor.

Vergiden muaf olan araçlar MTV kanununda belirtilmiştir. Bu kanuna göre Suriyelilerin ayrıcalıklı hakları yoktur.

7.Suriyeliler hastanede sıra beklemiyor.

Muayene öncelik sırası sağlık bakanlığı tarafından belirtilmektedir. Suriyelilerin hastanelerde yasal önceliği yoktur.

8.Suriyeliler Fatura ödemiyor.

Suriyelilere tanınmış böyle bir hak yoktur. Sosyal medya da yer alan asılsız paylaşımlar ile ortaya çıkmış bir söylentidir.

9.Suriyelilerin telefon faturasını devlet ödeyecek.

Geri gönderme merkezlerinde sınır dışı edilmek üzere bekleyen yabancılara verilmek üzere ankesörlü telefon kartı ihalesine göç idaresinin girmesi bu söylentilere yol açmıştır. Buradaki amaç bu kişilerin belge temini için kendi ülke makamlarıyla görüşmelerini sağlamaktır. Projenin finansmanı Avrupa Birliği'ne aittir.

10.Suriyeliler 5 yıl sonra Türk vatandaşı olacak.

Suriyeliler geçici koruma kapsamındadırlar ve vatandaşlığın kazanım hakları Türk vatandaşlık kanununda belirtilmektedir. Kanuna göre geçici koruma kapsamında olan kişilerin ikamet ile vatandaş olma hakları yoktur.

11.Seçimlerde Suriyelilerde oy kullanacak.

Son iki seçim döneminde bu konu ile ilgili sosyal medyada asılsız olarak binlerce paylaşım yapılmıştır. Anayasamızın 67. Maddesinde de açıkça belirtildiği gibi oy kullanmak için Türk vatandaşı olmak ve 18 yaşını doldurmuş olmak gerekir. Geçici

koruma kapsamında olan Suriyelilerde vatandaş olmadıkları için oy kullanamazlar. İstisnai vatandaşlık hakkından yararlanıp Türk vatandaşı olan yabancılar ise 1 yıl geçmeden oy kullanamazlar.⁹⁰

2.2.3.1 Mudanya Belediyesi'nden tepki çeken uygulama: Suriyelilere sahil yasak

Ülkemizdeki mülteci sorunları incelenirken özellikle teze konu olan Bursa ilinde yaşanmış bir olay;

Şekil 2:Suriyelilere sahil yasak

“Mudanya Belediye Başkanı, Suriyelilerin sahillerden uzak tutulmasına yönelik gelen eleştirilere yanıt verdi. Sosyal medya hesabından açıklama yapan Türkyılmaz, "Hiç kimsenin başkalarını rahatsız etme, özgürlüğünü engelleme hakkı yoktur. Bizim çocuklarımız şehit olurken, analarımız ağlarken, ekonomimiz kötüye giderken onların zevki sefa içinde yaşamaları ve bizim insanımızı rahatsız etmelerine tahammül edemeyiz" dedi. Türkyılmaz sözlerine şu şekilde devam etti; Sahillerimizde oluşan uygunsuz görüntülere Zabıta ekiplerimiz tarafından anında müdahale edilmektedir. Yetki alanımızda olmamasına rağmen vatandaşlarımızdan gelen yoğun şikayetleri dikkate alarak sahilde çalışmalarımızı sürdürüyor ve ilgili birimleri göreve davet ediyoruz.”⁹¹

Aslında mültecilerin denize ve sahile girmelerinin yasaklanmasının sebebi orada konaklıyor olmaları ve bundan halkın rahatsızlık duyuyor olmalarıdır. Resimden de anlaşılacağı üzere vatandaşlara ait ortak alanları çarşafı kapatıp kendi özel alanlarını yaratmaktadırlar. Suriyelilerin zor koşullarda yaşıyor olmaları eğitim, sağlık, barınma gibi birçok temelden sorun olduğu doğrudur ancak bu sorunlar onlara ortak alanlarda iç

⁹⁰“Suriyelilerle ilgili doğru bilinen yanlışlar “,[http:// www.multeciler.org](http://www.multeciler.org)(19.09.2019)

⁹¹“Suriyelilere sahil yasak “,<https://www.karar.com/guncel-haberler/mudanya-belediyesinden-tepki-cekken-uygulama-suriyelilere-sahil-yasak-1233698>(25.06.2019)

Çamaşır ile denize girme, denizde nargile içip mangal yakma, sahile deve getirme ve çadır kurma hakkını vermemeli. Ancak önlemler alınırken ve haber yapılırken dil ve üslupta çok önemlidir. Bu şekilde ayrımcı nefret söylemleri içeren haberler yabancı düşmanlığını günden güne artırmaktadır. Özellikle Bursa'nın arşamba bölgesinde yaklaşık olarak 6 bin Suriyeli yaşamaktadır. Bölgedeki ev kiralarındaki artış talep artışından kaynaklanmaktadır. Ortalama 300-400 TL olan Osmangazi ilçesindeki kira ücretleri Suriyeli sığınmacılardan sonra ortalama 800 TL ye ulaşmıştır. arşamba'da 2.el beyaz eşya dükkânı sahibi olan Muhammed, Şam üzerinden Türkiye'ye göç etmiş bir sığınmacıdır. Aslen Suriye'deki mesleğinin müteahhitlik olduğunu söylemektedir. arşamba'da özellikle Arapça tabelalar sıkça yer almaktadır. Selamet mahallesinde Suriyeliler için açılmış bir lokanta görölmektedir. İşletme sahibi Suriye yemekleri Türklerin damak tadına çok uymadığı için müşterilerinin neredeyse tamamının Suriyelilerden oluştuğunu söylemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1 BURSA'DA SURİYELİLER VE YABANCI DÜŞMANLIĞI

3.1.1 Bursa İlindeki Demografik Yapı

Osmanlının ilk başkenti olan Bursa ilinin göller dahil yüzölçümü 10.886,38 km² dir. Dünyada yaşanabilir iller sınırlamasına bakıldığında Bursa ili 28. Sırada yer almaktadır. Bursa ilinde 17 tane ilçe yer almaktadır. Nüfus bakımından Türkiye'nin en kalabalık 4. Şehridir. Sosyo ekonomik açıdan gelişmişlik sıralamasında kalkınma bakanlığı 2011 verilerine göre ilimiz 6.sırada yer almaktadır. Aşağıdaki 2 tablo incelendiğinde 2011 yılı sonrası göç ve buna bağlı olarak Nüfus yoğunluğu doğru orantılı olarak sürekli artma eğilimindedir.

Yıllara Göre Bursa Nüfusu		
Yıl	Bursa Nüfusu	Nüfus Artış Hızı
2018	2.994.521	<u>% 1.97</u>
2017	2.936.803	%1.22
2016	2.901.396	% 2.07
2015	2.842.547	% 1.97
2014	2.787.539	% 1.70
2013	2.740.970	% 1.96
2012	2.688.171	% 1.36
2011	2.652.126	% 1.79

Tablo 11: Yıllara göre Bursa nüfusu⁹²

⁹² <https://www.nufusu.com/il/bursa-nufusu>(16.09.2019)

Bursa'nın Aldığı Göç

Yıl	Aldığı Göç (bin kişi)
2014	80.717
2013	75.518
2012	67.736
2011	74.243

Tablo 12:Bursa'nın aldığı göçler⁹³

Yıl	Toplam Kayıt Edilen Suriyeli Sayısı	Bursa'ya Kayıt Edilen Suriyeli Sayısı	Toplamı İçerisindeki Yüzdesi	Bursa Nüfusu	Kayıtlı Suriyelilerin İl Nüfusu İle Karşılaştırma Yüzdesi
2018	3.589.384	160.204	% 4.46	2.936.803	% 5.45
2017	2.969.669	140.000	% 4.71	2.936.803	% 4.76
2016	2.834.441	103.049	% 3.64	2.901.396	% 3.55
2015	2.503.549	70.280	% 2.81	2.842.547	% 2.47

Tablo 13:Yıllara göre Bursa nüfusu ile Suriyeli sayısı ve oranları⁹⁴

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi2019 yılı itibari ile ilimizde kayıtlı Suriyeli sayısı 173.832 kişidir. Bursa nüfusu ile oranlanırsa nüfusun % 5.81'i Suriyelidir. Verilere göre en fazla Suriyelilerin yaşadığı iller sıralamasında Bursa ili 7. Sırada yer almaktadır.

3.1.2 Bursa'daki Yabancı Düşmanlığına İlişkin Alan Araştırması

YÖNTEM

3.1.2.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ülkelerindeki savaş nedeni ile Türkiye'ye sığınan Suriyelilere karşı vatandaşların görüş ve düşüncelerini inceleyip, çözüm önerileri geliştirebilmektir.

⁹³ <https://www.nufusu.com/il/bursa-nufusu>(16.09.2019)

⁹⁴ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ,2018 Yılı Faaliyet Raporu, www.goc.gov.tr (16.09.2019)

3.1.2.2 Örneklem

Hedef kitleden istatistiksel analizler doğrultusunda tesadüfi örnekleme yöntemiyle bir örneklem elde edebilmek için Bursa'nın farklı ilçeleri seçilmiştir. Bursa'nın Osmangazi ve Nilüfer, Çarşamba, ilçelerinde yaşayan yerli halktan 21 kadın, 29 erkek bireyden oluşan toplam 50 kişi gönüllü olarak görüşmeye katılmıştır. Geçici Koruma kapsamında olan 2 erkek Suriyeli ile de görüşülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 33.7 'dir.

3.1.2.3 Uygulama

Araştırmanın konusu, Bursa'da ikamet eden Suriyeliler hakkında vatandaşlarımızın görüşlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda profilleri, göç ile ilgili düşünceleri, yabancı düşmanlığı, sosyal hakların dağılımı, iş gücü piyasası ile ilgili veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda ev sahibi toplumun ve başlıca paydaşların konuyla ilgili bakış açılarına da hâkim olmak hedeflenmiştir. Veri toplama işlemi karşılıklı görüşme şeklinde yapılmıştır. Görüşmeler Mart-Haziran 2018 dönemlerinde gerçekleştirilmiş, yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Katılımcılara tek bir soru ile ve Bursa'da yaşamakta olan Suriyeliler hakkındaki genel fikirleri sorulmuştur.

GÖRÜŞMECİ	YAŞI	MESLEĞİ	GÖRÜŞMECİ	YAŞI	MESLEĞİ
Görüşmecı 1	48	Üst Düzey Yönetici	Görüşmecı 26	29	Ev Hanımı
Görüşmecı 2	35	Mali Müşavir	Görüşmecı 27	31	Bakım Sorumlusu
Görüşmecı 3	24	Öğrenci	Görüşmecı 28	41	Mevzuat Uzmanı
Görüşmecı 4	27	Yönetici Asistanı	Görüşmecı 29	25	Kalite Uzmanı
Görüşmecı 5	30	Yazılım Uzmanı	Görüşmecı 30	33	Mevzuat Uzmanı
Görüşmecı 6	31	Mevzuat Uzmanı	Görüşmecı 31	36	Takım Lideri
Görüşmecı 7	28	Satış Sorumlusu	Görüşmecı 32	22	Öğrenci
Görüşmecı 8	42	Firma Sahibi	Görüşmecı 33	38	Satış Sorumlusu
Görüşmecı 9	29	İK Sorumlusu	Görüşmecı 34	28	Mevzuat Uzmanı
Görüşmecı 10	55	Firma Sahibi	Görüşmecı 35	37	Operasyon Uzmanı
Görüşmecı 11	27	Kontrol Sorumlusu	Görüşmecı 36	24	Öğrenci
Görüşmecı 12	38	Muhasebe Sorumlusu	Görüşmecı 37	45	Firma Sahibi
Görüşmecı 13	34	Şef	Görüşmecı 38	33	İşe Alım Sorumlusu
Görüşmecı 14	30	İş Sağlığı Uzmanı	Görüşmecı 39	39	Yönetici
Görüşmecı 15	32	Bakım Sorumlusu	Görüşmecı 40	48	Eğitim Koçu
Görüşmecı 16	35	Yönetici Asistanı	Görüşmecı 41	36	Avukat
Görüşmecı 17	36	Mevzuat Uzmanı	Görüşmecı 42	37	Proje Sorumlusu
Görüşmecı 18	29	Makine Mühendisi	Görüşmecı 43	45	Doktor
Görüşmecı 19	33	Mevzuat Uzmanı	Görüşmecı 44	28	İşçi
Görüşmecı 20	36	Kalıp Tasarım Sorumlusu	Görüşmecı 45	35	Bölüm Amiri
Görüşmecı 21	36	Aşçı	Görüşmecı 46	34	Temizlik Görevlisi
Görüşmecı 22	20	İşsiz	Görüşmecı 47	45	Bilgi İşlem Uzmanı
Görüşmecı 23	21	Öğrenci	Görüşmecı 48	19	Öğrenci
Görüşmecı 24	31	Satış Sorumlusu	Görüşmecı 49	36	Sosyal Alan Sorumlusu
Görüşmecı 25	36	Satın Alma Sorumlusu	Görüşmecı 50	38	Yönetici Asistanı

Tablo 14: Görüşmeci Profilleri

3.1.2.3.1 Yerli Halk ile Görüşme

Görüşmeci 1 (Üst Düzey Yönetici)

Mültecilerin mutlaka kontrollü bir alanda başta sağlık ve insani gereksinimler rehabilitasyonu ile arındırılmış bölgelerde tutulmalıdır. Kendi istekleri ile hiçbir şehirde kontrolsüz bulunmamaları gerekir.

Görüşmeci 2 (Mali Müşavir)

Savaş dolayısıyla Suriye’den ülkemize göç etmek zorunda kalan ailelerin durumlarını ben kısmen de olsa (1989-90) Bulgaristan’da yaşanan asimilasyon döneminde ülkemize göç eden ailelerin durumları ile benzerlik gösterdiğine inanıyorum. Tabi iki göç arasında kültürel ve toplumsal olarak farklar çok fazla bahsedilen bu batının doğuya göre kültürel ve toplumsal gelişmişliği bu iki göç dalgasında ortaya çıkıyor bence. Bu göç dönemlerinde durumu yöneten siyasi otoritenin göç eden ailelerin ülkemize gelme sürecinde ki tutumu da toplum içerisinde dengeler bakımından önem arz etmektedir ki Suriyeli sığınmacılara yönelik tepkilerin bir bölümü de buradan kaynaklanmaktadır.

Bulgaristan göçün de siyasi otorite kontrollü bir şekilde süreci yönetirken aynı durum Suriye göçünde tam olarak yapılamadı ve kültürel ve toplumsal farklılıkları çok fazla olan Suriyelilere verilen bir takım imtiyazlarda bu duruma eklenince örneğin Suriyelilere aylık olarak verildiği söylenen maddi yardımlar , bir işletme açtıklarında kendilerine verilen vergisel muafiyetler – ki Bulgaristan göçünde bu tarz imtiyazlar sağlanmamış olarak biliyorum- emek gücünün yoğun olduğu Bursa’da Suriyeli ailelere tepki ile bakılmasına sebep oluyor .

Suriyeli ailelerin toplum içerisinde ki yapmış oldukları tavırlara karşı tepkinin yanında siyasi otorite tarafından verilmiş ekonomik imtiyazlardan kaynaklı da sorunlar olduğunu düşünüyorum.

Görüşmeci 3 (Öğrenci)

Her şeyi bir tarafa bırakıp insanlık olarak düşünmek gerek. Ülkelerindeki savaş sebebi ile Türkiye’de sığınmacı mülteci olarak yaşayanlara duyarsız kalıp görmezden gelmek doğru değildir. Yaşam şartları da çok kötü gecekondular da ortalama 8-10 kişi yaşıyorlar. Devlet onlara sahip çıkmalı.

Görüşmeci 4 (Yönetici Asistanı)

Savaşın olması tabii ki çok kötü bir şey. Kimse evini ailesini yaşadığı yeri savaş sebebiyle terk etmek istemez. Ailelerini bırakan kaybeden bir sürü insan hikayesi mevcut. Fakat şunu unutmamalıyız ki Suriyeliler daha yeni yeni gelmeye başladı ülkemize. Ki ben bunun tamamıyla politik olduğuna inanıyorum.

Türkiye her ne kadar gelişmeye başlamış olsa da daha kendi halkına sahip çıkamıyorken açlık sınırı bile asgari ücretin kat ve kat üstündeyken üstüne bir de Suriyelilerin gelmesi ve onları bu denli sahip çıkılmış olmasını ben etik bulmuyorum.

Benim milletim benim halkım iş bulamıyorken Suriyelileri ucuz işçi diye işe alıyorlar. Bu doğru değil.

Gelelim davranışlarına. Ben Bursa'nın en düzgün semtlerinden biri olan Nilüfer de yaşıyorum. 10 senedir Türkiye'deyim ilk defa bizim semte dilenciler gelmeye başladı. Aile olarak sokakta yatıyorlar. Yiyecek veriyorsun kabul etmiyorlar. Sadece para istiyorlar. Tuvaletini sokağa yapan bile var. Kucak açan bir ülkeye sığınmacı olarak gelebildiğin bu güzel topraklara bu şekilde davranışlarda bulunmak kabul edilir bir durum değil.

Müslüman bir ülkeden gelip bu denli pis bir toplum ben daha önceden görmedim. Bu sebepten dolayı Suriyelilerin ülkemizde olmasından hiç hoşnut değilim. Umarım yarın bir gün ülkelerinde savaş biter ve memleketlerine geri dönebilirler.

Görüşmeci 5 (Yazılım Uzmanı)

Zor durumdayken bile bu kadar çocuk yapımları rahatsız edici. Sapasağlam oldukları halde dilenmeleri de aynı şekilde.

Görüşmeci 6 (Mevzuat Uzmanı)

Ülkemize Suriye'den gelip sığınan mültecilerle, aramızda çok fazla kültür farklılıkları olduğunu düşünmekteyim. Sosyal açıdan bu farklılıkların zorluklarını maalesef her gün yaşamak zorunda kalıyoruz. Ülkemizin gün geçtikçe vizyonu artarak, daha kaliteli, daha çağdaş yaşam tarzını benimsediği dönemlerde, mültecilerin ülkemize kabul edilmesiyle birlikte, ülkemizde totale baktığımızda sosyal açıdan daha kalitesiz bir yaşam sürdürdüğümüz algısı oluştuğunu düşünüyorum. Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığında mevzuat uzmanı olarak çalışmaktayım ve yabancı çalışma izinleri ile

Ülkemize sığınıp, geçici koruma kapsamına alınan mülteciler de mevzuatımız dahilinde olduğu için; devletimizin kendilerine her türlü sosyal hakları sağladığına bizzat, kanunlarla ispatlı bir şekilde ahidim. Fakat çalışmayı sevmeyen, aile geçindirme, yaşam kalitesini yükseltme gibi bir çabaları olmayan bu insanlar, çalışmadan para kazanma, minimum hayat standartları ile yaşama kriterlerini kendilerine vizyon edindikleri için, Sosyal açıdan kirli bir görüntü sergileyip aslında pek te hoşlanmadığımız şekilde çocukları yarı çıplak, a susuz trafik lambalarında dilencilik yapmaktadır. lke olarak merhametli bir toplumuz, her ne kadar kızsak ta konu komşu hep birlikte yardım eli uzattığımız bu tembel toplumun yükünü çok fazla sırtlandığımızı düşünüyorum. Birçoğu asgari ücretin altında, çalışma izni olmadan, SSK'sı olmadan çalışmayı kabul ettiği için, işverenler tarafından türk işçilere nazaran daha çok tercih edilmektedir. Bu durum İşsizlik oranının artmasına ve Türk işçilerin tercih sebebi olmamasına imkân yaratmaktadır. Buna rağmen tercih edilen mülteciler birçok iş yerinde mesleklerinin dışında, donanımsız bir şekilde iş yaptıkları için iş kazalarının artmasına sebep olup, işverenin asgari ücretin altında maaş vererek amorti ettiğini düşündüğü o ücretlerin misli misli idari para cezaları olarak ödenmesine sebep olmaktadır. Üstelik geçmiş dönemlerde hırsızlık, cinayet gibi birçok habere de şahitlik etmişken, usulüne uygun geçici koruma kapsamında işçi alıştırma durumunun yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Mülteci kadınların asosyal ve kendine güvensiz tavırları, bir bayan olarak beni oldukça rahatsız etmektedir. Madem lkemizde bizlerle birlikte yaşıyorlar, devletimizin önderliğinde kendilerini topluma kazandırmak adına sosyal projeler yapılması gerektiğini düşünüyorum. (Meslek edindirme, okuma-yazma-Türkçe ğretme, özellikle ocuk bakımı ve gelişimi açısından bilinçlendirmeleri gerekmekte) Yine de tüm insani duygularımla, empati yaparak göz önünde bulundurduğumda, bizim başımıza böyle bir şey gelip, başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalırsak ne yaparız diye düşündüğümde, bu durumu kendilerine avantaj olarak çevirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Türk toplumunun yumuşak karnı olan vicdanına sığınmak yerine, pasif ve tembel bir hayat sürmek yerine, topluma kazanılmak ve kabul görmek için yaşadığım yerin yaşam kalitesine ve standartlarına elimden geldiğince ayak uydururdum. Modernize edilmiş ve popüler toplumların ağdaş akımlarına ayak uydurma çabası içerisinde olmak gerektiğini düşünüyorum.

Görüşmeci 7 (Satış Sorumlusu)

Tamamen menfaat için Türkiye'ye alındıklarını ve bir an önce dönmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bir çıkar uğruna bizimle aynı haklara sahip olmaları rahatsız edici.

Görüşmeci 8 (Firma Sahibi)

Maalesef kontrolsüz, kayıt-dışı istihdam nedeni ile iş güvenliği ve ucuz işçilik noktasında doğru insan kaynağı yapılmamasının neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görüşmeci 9 (İnsan Kaynakları Sorumlusu)

Öncelikle 21. Yüzyılı yaşayan dünya ülkelerinin bu tür durumlarla karşı karşıya kalması gerçekten çok üzücü bir durumdur. Ülkelerin içinde bulundukları sosyal ve ekonomik zorlukların yanı sıra bir de savaş unsuru eklendiğinde o ülke ve milletin yaşantısı tamamen bitme noktasına gelebilmektedir. Suriye Devleti'nin savaş içinde olması, ülke içerisindeki çeşitli terör örgütlerinin bulunması, büyük bir göç hareketini de beraberinde getirmiştir. Bu konuya şahsım olarak; din, dil, Irk veya mezhep ayrımı gözetmeksizin yaklaşmanın doğru olduğunu düşünüyorum. Bu insanların dünya kamuoyu önünde ölüme terk etmenin insanlık adına kesinlikle yanlış olduğu çok açıktır.

Ülkemize orta doğu' da başlayan savaşla birlikte yaklaşık 5 milyon kadar Suriyeli mülteci gelmiştir. Hepsi evlerini, mülklerini kısaca her şeylerini geride bırakıp, bilmedikleri bir ülkede ayakta kalma mücadelesi vermektedirler. Türkiye almış olduğu göç ile birlikte toplum içerisinde sorunlar yaşamış, hayat kalitesi düşmüş olabilir. Ancak, hatırı sayılır bir insan grubunun da hayatta kalmasını sağlamıştır. Devlet olarak bu insanların hayatını sürdürebilmesi adına barınak, sağlık ve gıda ihtiyaçlarını geçici kentlerde tam olarak sağlamamız gerekmektedir. Hayatları, ümitleri, düzenleri, kısacası her şeyi yok olmuş bir milletin toplum içerisinde hangi durumlarla karşı karşıya kalacağı korkunç bir tablodan başka bir şey değildir. Dünya üzerinde çeşitli planları olan bazı Ülkelerin hiçbir canlının hayatlarını tehlikeye atmadığı, insanların barış içinde yaşadığı temiz bir dünya için yaşamalı ve yaşatmalıyız.

Görüşmeci 10 (Firma Sahibi)

Ülkeyi yönetenlerin başımıza bela ettiği, çoğunluğu tembel, nankör olan dilenci bir milletle iç içe yaşıyoruz. Haberlerde gördüğümüz olaylardan dolayı rahatsız oluyoruz. Yerleştikleri yerlerde huzuru bozuyorlar. Bu konu benim gibi birçok insanı rahatsız

ediyor. Suç oranlarımız arttı, ev kiralari arttı, işsizlik arttı. Bir an önce ülkelerine gönderilmeleri gerekmektedir.

Görüşmeci 11 (Kontrol Sorumlusu)

Bursa'nın çarşamba semti olarak bilinen Darmstat caddesindeki Suriyelilerin durumdan bahsetmek istiyorum. Olaya empatiyle yaklaşmaya çalışıyorum. Evet yaşadıkları şey gerçekten zor, savaş çıkıyor ailen, sevdiklerin her daim ölümle yüz yüze geliyor. Başka bir ülkeye göç ediyorsun. Maddi olanakların olsa dahi yeni bir yaşam alanı ve başka bir dile alışmak oldukça güç. Ülkemizdeki insanların çoğu da önyargılı bakıyorlar (haklı sebeplerden ötürü). Onlarda bir hayat mücadelesi veriyorlar ama bu ülke onlara kapılarını sonuna kadar açmışken burada yaşayan insanlara saygısızlık etmeye hiç hakları yok. Savaştan kaçıp başka bir ülkeye sığınan insanlara çelme takan insanlar değiliz ancak medeniyet seviyelerinin çok düşük olması ve misafirden çok ev sahibi gibi davranıyor olmaları katlanılmaz bir hal alıyor. Siz yardıma muhtaç birine evinizi açsanız ve o kişi evinizde misafir değil de ev sahibi gibi ya da küstah tavırlar sergilese rahatsız olmaz mısınız? Ayrıca eşinizin veya çocuklarınızın ihtiyaçları varken bütün imtiyazları o misafire gösterir misiniz? İşte maalesef, en azından benim gözlemlediğim bölge ve olaylarda, bu yaşanıyor. Bahsettiğim bölgedeki esnaf ve yaşayanlar bu durumdan çok rahatsız ve bu rahatsızlık patlamaya hazır bir yanardağ oluşturuyor. Ben neredeyse her gün oradan geçiyorum. Olaya en insancıl bakan kişilerin dahi o caddede bir kez yürümesi fikirlerinde ufak çaplı da olsa bir değişim olmasına yeterde artar bile. Kaldırımda yürürken bile düşüncesiz ve umursamaz tavırdalar. Hele bir bayanın oradan tek başına geçerken yaşadığı tedirginliği tahmin bile edemiyorum. Zaten 4-5 kişiden aşağı yürümüyorlar ve yolu kaplayarak yürüyorlar. Çoğu kez bu tarz olaylara maruz kalıp bilerek çekilmeyip o insanlarla çarpıştığımı biliyorum. Saygısız ve düşüncesiz tavırlarına verilecek birçok örnek mevcut. En basiti yüksek sesle bağır çağır konuşuyor olmaları gecenin geç saatlerinde bile insanları rahatsız edecek derecede ses çıkarabiliyor olmaları da bir örnek. Sadece benim gözlemlediğim bölgede değil nerde olursa olsun saygısız ve küstah tavırlar içerisinde. Etrafindaki diğer insanları rahatsız edip etmedikleri asla umurlarında değil. Bir de tabi bu insanların muhtaçlığını fırsata çevirmeye çalışan bazı mahlukatlar var ülkemizde. Bunlarla ilgili zaten söylenecek pek fazla bir şey yok.

Görüşmeci 12 (Muhasebe Sorumlusu)

Aralarında çok çok iyi insanlarla da karşılaştım ancak çoğu için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. İnsan ayırmaktan hiçbir zaman hoşlanmadım ama yapılanları özellikle davranış şekillerini gördükçe maalesef bunu yapıyorum. Kendilerinde o kadar çok hak görüyorlar ki kendi ülkemde ben yabancı gibi hisseder oldum. En basiti bir otobüse bindiğimde dahi saçma bir yer yüzünden kavga halinde oluyorlar veyahut ben paramı verip normal bir vatandaş gibi gitmeye çalışırken niyeyse kendileri bedava binmeye çalışıp ya da az bilet basarak ulaşımdan faydalanmaya çalışıyorlar. (3 kişilik bilet basıp 8 kişi gitmeye çalıştıklarına şahit olduğum için söylüyorum) okullardaki öğrenci durumları desen yerlerde. Hem öğretmene hem de öğrencilere büyük zorluk. Öğretmen iletişim kuramadığı için (dil sorunundan kaynaklı) sınıfta birlik sağlamada büyük sıkıntı yaşarken Türk öğrenciler azınlıkta kalmış gibi kenara itilmeye başlanıyor ya da Suriyeli öğrencilerin her şeyi kendilerine müstahak olduğunu düşündüğünden kavga, itip kakma gibi öğrenciler arası şiddet halleri ortaya çıkıyor. İş ortamı için değinecek olursam iş verenlerin burada büyük hatası var. Vergiden kaçmak için sigortasız işçiyi tercih edip burada bu kadar işsizlikten kıvranan insan varken maalesef ki onları tercih ediyor. Devletin sağladığı destekleri hiç saymıyorum bile. Kendi karnını doyurmakta bin bir zorluk çeken vatandaşı varken (öksüz, yetim kalmış çocuklu kişiler ya da kimsesi olmayanlar dahil) bir iş olanağı olsun ya da barınma gibi temel ihtiyaçlarını sağlamadan başka bir milletin vatandaşına hizmet vermeye çalışmak bana çok yanlış geliyor.

Görüşmeci 13 (Şef)

Bir ön yargı oluşuyor insanın kafasında ister istemez. Belli bir zaman sonra empati yapmaya başlayabildim. Hep duyduklarımız hırsızlık yaptıkları, insanları gasp ettikleri yönünde fakat her insan ırkında olduğu gibi iyi ve kötü insanlar var onların içinde de. Eminim ki gerçekten korktuğu için kaçan ve olabildiğince Türkiye'ye adapte olmaya çalışanlar da vardır. Ben bir insan kaynakları şefi olarak işe alamıyorum keza çoğu dil bilmiyor umarım alabilenler vardır ve destek oluyorlardır. Umuyoruz ki savaş sona erer ve hepsi memleketlerine dönebilir. Halk arasında meydana gelen yabancı düşmanlığını aslında biraz da bizler bu konuyu anlamaya çalışmadığımız için yaratıyoruz. Globalleşen dünyada bu kadar katı bakmanın anlamı olmadığını düşünüyorum.

Görüşmeci 14 (İş Sağlığı Güvenliği Uzmanı)

Ülkenin kendi vatandaşlarının bile zorlandığı günümüz şartlarında yaşadığı ülkede ben Suriyeli sığınmacıların burada çok zorlandıklarını düşünüyorum. Bursa’da özellikle göç ile beraber vasıfsız işçi sayısı artıp, işçi maaşları düştü. İşe çok ihtiyacı olan Suriyeliler çok ucuz ücretlerle kayıt dışı çalıştırılmaya sevk edildi. Kira fiyatları 2-3 katına çıktı.

Görüşmeci 15 (Bakım Sorumlusu)

Çoğu gelişmekte olan ülkelerin yönetimleri ve iç düzenleri sıkıntılı ülkelerden göç oldukları gibi bizimde Suriye’den göç almamız kaçınılmazdı. Türkiye’deki yaşam biçimleriyle göstermiş oldukları millet karakterleri ülkelerinin niçin bu denli sıkıntılar yaşadığının açık göstergesidir. Kendi vatanları için bir şeyler yapmaya çalışanları Tenzih etmek kaydıyla birçoğu kendi ülkelerinin derdiyle dertlenmek yerine burada bir hayat kurmaya çalışmaktadırlar. Türk vatandaşlarının sahip olmadığı birçok imkana ve rahatlığa sahipler. Kendi ülkeleri bu denli sıkıntılar içindeyken vatandaşlarının başka bir ülkede bu denli rahat tavırlar içinde olmalarını şahsım adına anlayamamaktayım. Dahası Türkiye’nin sunduğu imkanlara karşı müteşekkir olmadıklarını düşünmekteyim.

Görüşmeci 16 (Yönetici Asistanı)

Burada bizimle yaşamalarından rahatsızlık duyuyorum. Çarşamba semtini tamamen işgal ettiler. Arapça levhalar görmek istemiyorum. Eğitim konusunda da bizden daha fazla haklara sahip olmaları haksızlık olarak görüyorum.

Görüşmeci 17 (Mevzuat Uzmanı)

Sosyal açıdan her yerde Suriyeli aileleri görmek ister istemez bir güvensizlik ortamı, huzursuzluk oluşturmakta bende. Sonuçta hiç tanımadığımız insanlar.

Ekonomik açıdan her ne kadar AB birçok konuda destek olduğunu söylese de devlete çok ciddi bir ekonomik yük olduğunu düşünmekteyim. Tamam Türk insanı olarak misafirperveriz ve gerçekten zor durumda olan insanlara yardım etmek zorundayız. Ama burada ince bir ayırım yapılması gerekir. Türkiye’yi sığınacak liman olarak görenlere kapımız açık ama yiyecek deniz olarak görenlere engel olması gerekir. Bunun devlet büyüklerimiz tarafından iyi değerlendirilmesi gerekmekte.

Ayrıca istihdam konusunda daha düşük ücretli çalıştırıldıkları için Türk vatandaşlarının istihdamının önünde engel olmamalı bunu kullanmak isteyen işverenler için caydırıcı yaptırımlar olmalı.

Görüşmeci 18 (Makine Mühendisi)

Suriyeliler ülkelerinde yaşanan iç savaş sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bazıları ülkelerinde savaşarak ölürken kimileri çocukları ile birlikte Türkiye gibi sınır ülkelere yerleşmişlerdir. Bir ülkenin komşu ülkesinde yaşanan sorunlara kayıtsız kalması mümkün değildir. Hele ki böyle bir coğrafyada. Dolayısıyla ülkemize gelen savaştan kaçan bu insanlara yardım etmek konusunda insanlık değerleri açısından olumlu bakıyorum. Ancak vatandaşlık konusunda bu hakkı kazanmaları için daha ciddi süreçlerden geçirilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Örneğin Türkçe konuşma-yazma sınavı, sosyal bilgiler İstiklal marşı vb. Bu şekilde belki de daha farklı koşullarda bir takım vatandaşlık hak edişleri için süreçler uygulanmalıdır. Ve Türk vatandaşları gibi askerlik, vergi gibi konularda da koşullar eşit sağlanmalıdır. Eğer bir ülkenin vatandaşı olacaksanız o ülkeye hainlik yaptığınız anda cezasını görmelisiniz. Bu kapsamda vatandaşlık hakları kazandıkları ilk 10 yıl örneğin yüz kızartıcı suçları işleyenlerin vatandaşlık hakları elinden alınmalıdır. Sonuç olarak bu maddelere daha fazlası eklenebilir. Ancak Suriyelilerin Türkiye'de yaşaması konusunda coğrafyamızın bir sorunu olduğundan dolayı zorunlu bir durum olduğunu düşünüyorum. Umarım ki ülkemize ihanet etmeden bu bayrak altında yaşarlar.

Görüşmeci 19 (Mevzuat Uzmanı)

Suriyeli vatandaşların ülkemize gelmesi ile ilgili olarak burada hayatlarını idame ettirmeleri konusunda gereken insani ve maddi yardımların kendilerine yapıldığının kanaatindeyim. Zorunlu göçten dolayı ülkemize gelen Suriyeli vatandaşlar 81 vilayetin her birisinde hemen hemen mevcut olup bulundukları yerde ikamet etmektedir.

Ülkemize belli nedenlerden dolayı gelen Suriyeli vatandaşları ülkemizde kimi kesim tarafında vatansız kalmanın ne demek olduğunu bilerek, insani olarak karşılanmıştır fakat kimi kesim tarafından da Suriyeli vatandaşların ülkemize alınması durumu hoş karşılanmamıştır. Suriye' den ülkemize gelen vatandaşlar arasında yetişkin aile bireyleri (anne-baba)lar onlara yapılan yardımların yanı sıra çalışıp para kazanmak

yerine küçük yaşlardaki çocuklarının şehrin belli noktalarında dilendirmektedirler bu durumu hoş karşılayamıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin cumhurbaşkanı Sn. Erdoğan ülkemize gelen Suriyeli vatandaşları sağlık yönünden, maddi yönden ve en önemlisi insani yönden düşünerek kendilerine huzur ve barış içerisinde yaşam alanları sunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak ülkemize gelen Suriyeli vatandaşlara şahsım adına elimden gelen yardımı yapmaya korumaya kollamaya çalışıyorum.

Görüşmeci 20 (Kalıp Tasarım Sorumlusu)

Allah yardımcıları olsun zor bir durum .Müslüman bir toplum olduğumuz için din kardeşlerimize her türlü maddi manevi desteği sağlamak boynumuzun borcu yarın mahşer gününde hepimiz bundan sorumluyuz duyarsız toplum olmak kınamak yadırgamak veya dışlamak yerine sahip çıkıp acılarını hafifletmek kendi evlerinde gibi hissettirmek için yardım elimizi uzatmamız yaralarını sarmamız en doğrusu yardım kampanyası başlatıp eksiklerini gidermemiz lazım devletin aldığı vergiyi kısıp daha ucuz bir yaşam sağlamamız en doğrusu olur.

Görüşmeci 21 (Aşçı)

Bence büyükşehirlere getirilmemeliydiler, daha çok kırsal kesime yerleştirilmeliydi. Ben şahsım adına rahatsızlık duyuyorum. Çağdaşlaşma yolunda geriye doğru gittiğimiz aşikâr. Yaşam standartlarımız düştü. Vergilerimiz, kiralalarımız arttı. Zaten yeterince kalabalık bir nüfus vardı Bursa'da mültecilerle birlikte içinden çıkılmaz kontrolsüzce bir nüfus artışı oldu.

Görüşmeci 22 (İşsiz)

Ben 50 yaşında yalnız yaşayan biriyim. İşsizim, evim yok gelirim yok, bakmak zorunda olduğum iki çocuğum var. Eşim ile ayrıldık. Benim gibi bir sürü yoksul varken Suriyelilere öncelik vermeleri büyük haksızlık. Para yardımı, konut yardımı, vatandaşlık gibi birçok haklar veriliyor. Ucuza çalıştıkları için işverenler onları tercih ediyor. Onları vatanımda istemiyorum. Bizim gençlerimiz onlar yüzünden savaşıyor. Kendileri devamlı çocuk doğuruyor vatanımdan defolsunlar gitsinler.

Görüşmeci 23 (Öğrenci)

Vatanından kaçıp cihat meydanını bırakan insanlara vatandaşlık verilmesini tasvip etmiyorum. Ülkemize sığınan Suriyeli Müslümanlara saygı gösterip onları misafir etmekte sakınca yok. Hem Suriyelilerin kültürüyle bizim kültürümüz arasında farklılıklar var ve entegrasyon sürecinde büyük sorunlar olacağını düşünüyorum. Eğer illa vatandaşlık verilecekse de bu savaş Müslümanlar tarafından kaybedilirse cihat meydanında savaşıyan insanlara vatandaşlık verilmesi daha uygun olur.

Görüşmeci 24 (Satış Sorumlusu)

Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri olan ancak üzerinde hiç konuşulmayan ve gelecekteki durumları hakkında ne entegrasyon çalışmaları yapılan ne de ülkelere geri dönmeleri hakkında planlar yapılan milyonlarca kişi. Bu insanların ana dili arapça. çoğunluğu şeriat yanlısı insanlar. Laik, demokratik ve üniter bir devlet bünyesinde milyonlarca arap mülteciyi nasıl tolere edeceksiniz. İktidar partisinin bir süre sonra Türkiyeli, Türkiye’de 62 etnik köken var gibi söylemlerle Türkiye içindeki Türk-Arap çatışmasını yumuşatmaya çalışırken aslında gelecekteki hedefinin parlamenter sistemi ortadan kaldırmak olduğunu da anlamış oluyorduk. Bence muhalefet partileri veya siyasette bu ülkeyi düşünen insanlar varsa bu kişilerin durumunu ve yakın gelecekte ülkelere geri dönmeleri meselesini gündeme getirmesi gerekir. Bu sorunun çözülmesi aslında siyasilerin değil toplumun bu konudaki isteğini belirtmesine bağlıdır.

Gözleri bağlı olmayan her insan yaklaşık 5 milyon Suriyelinin ileride felaket sonuçlara yol açabileceğini görecektir. Ancak kötü sonuçlara yol açmasa bile böyle bir riskin altına girmek tam bir iş bilmezliktir. Bu kadar fazla kişinin de entegrasyonu mümkün gözükmediğinden ve ülkemizin planlama konusundaki müthiş başarıları göz önüne alındığında tek olası çözüm, ileride ülkelere geri dönmeleri bir şekilde sağlanması, gibi gözükmektedir.

Görüşmeci 25 (Satın Alma Sorumlusu)

Savaş ülkelerin gerileme ve bazı ülkelerin de ekonomik yönden güçlenmesi demektir. Suriye de bunlardan bir ülke ne yazık ki Türkiye kapılarını açtı ama sınırda onlar için oluşturulmuş mülteci kamplarında kalmaları daha doğru olurdu. Bursa’da yaşamaları hem iş imkanını azalttı hem ev kiralarnı yükseltti. Her yerde onlardan var, bizden çok onlar var. Her gün daha da çoğalıyorlar. Ülkesi savaş ta olan insanlar gibi değiller ülkeleri için bir şey yapmıyorlar. Eli silah tutan herkesin ülkesine gidip savaşıması gerekirken onlar burada zevki sefa içinde yaşıyorlar. Ücretsiz doktor, ilaç, sınavsız okul hakları, her ay para alıyorlar. Kadınlar

çocuklar kalsın. Erkekler bir an önce ülkemizi terk etsinler evet onlar açısından zor günler ama ne yazık ki bunu farkında olan az bir sayı diğerleri ise keyif içinde. Sokaklar onlarla dolu yollar onlarla ışıklar da her yerde onlar var dilencisinden satıcısından kötü yollarda olanlardan mesleğini icra edenlerden veya karın tokluğuna çalışanlar hepsi her yerde ne yazık ki ve ne yazık ki burada o kadar rahat yaşıyorlar ki sanki ülkeleri savaşta değil buraya gezmeye tatile gelmiş. Bazıları maddi anlamda durumu çok iyi olanlar bizden daha iyi yaşıyor ve ülkemizde nerede ise onlar daha önceden de yaşıyormuş gibi davranıyorlar. Mağazalar, onlara göre tasarlanmış kıyafetler, çalışanlar menüler ve artık onlardan dolayı kendi ülkemizde yabancı durumundayız. Bundan dolayı bir an önce ülkemizi terk etsinler ve kendi ülkeleri için savaşıp, ülkelerini geri alsınlar. Onların ülkeleri için bizim evlatlarımız şehit oluyor. analar, çocuklar, eşler ağlıyor ne yazık ki artık bu duruma dur demek gerek.

Görüşmeci 26 (Ev Hanımı)

Şahsım adına hiçbir Suriyeli ile yüz yüze irtibatım olmadı. Ama benim bir rahatsızlığım hiçbir zaman olmadı. Elbette her milletin olduğu gibi Suriyelinin de iyisi var kötüsü var. Hepsi de geldi ülkemize. Bunun ülkemiz açısından muhakkak olumsuz sonuçları oldu. Netice de planlanmış bir şey değil. Sınıra dayanmış savaştan bombadan açlıktan tecavüzden kaçmış milyonlar vardı ve bir anda ülkeye alındı. Hiçbir tedbir olmadan. Tabii olumsuz sonuçları olacaktı ama Müslümanlığa ve insanlığa yakışanda buydu. Ülkemize alınması ve sahip çıkılması. Muhacir ağırlamak bize peygamberimizden miras. O da hicret etti ve bu şekilde ağırlandı. Dünya’da Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından oynanan dini ve siyasi oyunlar var. Amaç Müslümanları yok etmek, İslamiyet’i yok etmek. Yoksa neden hep zulmü görenler Müslüman olsun. Bakın bugün Kudüs’te binlerce Müslüman öldürüldü niye? Amerika elçilik kuruyormuş sözde. İsrail 2000 tane insanı vurdu yaraladı hiçbir gerekçe yokken. Allah er geç Müslümanları galip çıkartacak dünya da oynanan bu oyundan. Kudüs elbette Müslümanların olacak ama Yahudiler ve Hristiyanlar bunun aksini düşünerek dünyadaki Müslümanlara zulmedip öldürmeye çalışıyor. Müslümanlar olarak oynanan bu oyundan bu imtihandan galip gelmek için biz de bir şeyler yapacağız belli ki Allah bize de Suriyelileri imtihan olarak gönderdi. İnancım gereği ben buna inandığım için Suriyelilerin ülkemiz de ağırlanmasından hiçbir rahatsızlık duymuyorum. Keşke daha iyilerini yapabilsek.

Devlet onlara iş veriyormuş, bizim milletimiz işsiz kalıyormuş bilmem ne hikayeleri dolanıp duruyor. Hiç alakası yok. Bizim ülkemiz de insanların beğenip de

yapmadığı ne kadar iş varsa oralarda çalışıyorlar herkes ekmeğinin peşinde. Yok Suriyeli bizim ülkemizde doktor olmuş, avukat olmuş bilmem ne olmuş.

Bizim ülkemizden de puanları düşük diye yurt dışında gidip üniversite okuyup denklikle gelip ülkemizde çalışabiliyor, o insanlarda diplomaları böyle imkân sağlıyorsa tabii çalışabilir. Avrupalının ayağına taş dokunsa dünya ayağa kalkıyor Müslüman insanlar, bebekler, kadınlar bombaların altında yaşıyor kadınlar işkence odalarında tecavüzlere uğruyor bebekler ne halde kimsenin sesi çıkmıyor. Ne yapacaktı hükümet? Avrupalı gibi Amerikalı gibi 100 tanesi geçsin sınırdan 300 tanesi geçmesin mi diyecekti?

Görüşmeci 27 (Bakım Sorumlusu)

Bizim ülkemizde yaşayıp ta, kendi ülkesini bırakıp kaçıp gelen yarın bir problem olduğunda bizi de bırakır gider. Aslında bana bir zararları yok şahsım adına. Ancak onlar tarafından zarar gören arkadaşlarım var. Kalıp savaşımayı tercih etmeyen insanların, vatanını umursamayan insanların ülkemize ayak uydurması ve kültürümüze saygısı beklenemezdi. Bulgar göçmenleri gibi Türkiye'yi ileriye taşımadılar geriledik ülke olarak.

Görüşmeci 28 (Çalışma Bakanlığı Mevzuat Uzmanı)

Suriyelilerim Türkiye'de yaşaması buraya yerleşmesi şehrin yapısal anlamda bozulmasına neden olacağı gibi aynı zamanda kültürel açıdan bizim geleneklerimize de zarar vermektedirler. Onun dışında bazı Suriyeli vatandaşların mesleki açıdan teknik ve beceriye sahip olduğundan burada çalışmaları ülkeye kazanç sağlamaktadırlar. Onlara sağlanan bazı imtiyazların kendi ülke vatandaşlarımızın önüne geçmemesi gerektiği kanaatindeyim. Onun dışında bizim ülke olarak onlara kucak açmamız her zaman yardımsever bir ülke olduğumuzun göstergesidir.

Görüşmeci 29 (Kalite Uzmanı)

Suriye uyruklu vatandaşların insani açıdan bakıldığında, insanların açlık sefalet ve ölüme terkedilmesine vicdan sahibi bir birey olarak karşı çıkıyor, ülkemizde ağırlanmalarını olumlu karşılıyorum. Ancak önemli derecede bir nüfus artışına sebep olmaları nedeniyle zaten yeterli bir darboğazdan geçen milletimize hem sosyal hem de ekonomik açıdan artı bir yük bindirmektedir. Bununla da ilgili vatandaş olarak yapılabilecek herhangi şey olmadığından devletimizin izlediği politikalara güveneceğiz.

Devletimize ve milletimize bir zeval gelmediği müddetçe Suriyeli savaş mağduru vatandaşların ülkemizde barındırılması ve Suriye’de güvenli bir ortam olduğu zaman da ülkelerine geri dönmeleri için yardım edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Görüşmeci 30 (Mevzuat Uzmanı)

Benim fikrime göre Suriyelileri ülkemize kabul etmemiz insanlığımızın gereği. Müslüman herkese yardım edendir. Ancak Suriyeli vatandaşlar ülkeye gelmeden tüm planlamaları yapılmalıydı. Tüm sağlık gereklilikleri hazır olmalı kontrolden geçip gerekli aşılar yapıldıktan sonra ülkeye alınmalıydılar. Barınma ve güvenlik sorunları çözülmüş olması gerekirdi. Bunun yanında mağdur olanlar arasında ülkemize kötü niyetlerle girenler de oldu. Bu sebeple kendi vatandaşlarımızı mağdur etmemeliydik.

Görüşmeci 31 (Takım Lideri)

Suriyelilerin dillerinin ve kültür yapılarının farklı olması toplum içerisindeki uyumu zorlaştırmaktadır. Yeterli iş imkanının sağlanamamasından dolayı düşük maliyetle çalıştırılan işçiler ekonomimizi olumsuz etkilemekte, kalifiye elamanlar yerine ucuz maliyetli Suriyeli işçilerin çalıştırılmasına sebebiyet vermektedir.

Bunun yanında çocuk işçi sayısında artmasına sebep olmaktadır. Ayrıca artan doğurganlık oranı nüfus oranımızı olumsuz etkilemektedir. Bunun akabinde yerel halk iş imkanlarının ellerinden alındığını düşünmekte ve bu da kaos ortamı oluşmasında oldukça etkili olmaktadır. Suriyelilerin ülkemize göç etmelerinin faydası olmamakla birlikte gerek toplumsal yapımıza gerek ekonomimize olumsuz etkileri oldukça fazladır.

Görüşmeci 32 (Öğrenci)

Anlaşıldığı gibi savaş mağduriyeti yani vatanlarındaki iç savaş nedeniyle ülkemize sığınan insanlara iyi bakmalıyız. Ne kadar zararlı olduklarını düşünsek te sonuçta savaş mağdurlarıdır.

Görüşmeci 33 (Satış Sorumlusu)

Sadece Bursa'ya değil Türkiye'ye gelen mülteciler genelde vasıfsız asalak yaşamı seçmiş eğitilmemiş bireyler olarak görüyorum.

Görüşmeci 34 (Mevzuat Uzmanı)

Suriyelilerin ülkemizde yaşaması ile ilgili herkes olumsuz yorumlar yapıyor neden kendi ülkelerinde kalmıyorlar neden savaşmıyorlar gibi. Zaten ülkemize gelen

kişiler ailesini kaybetme korkusu ile olan kişiler. Kendimizi onların yerine koyduğumuz zaman hangimiz eşinin çocuğunu savaşın önüne sürebilir. O yüzden iç savaş orada bitene veya rahatlayana kadar ülkemizde misafir olmaları gerektiği tarafındayım.

Görüşmeci 35 (Operasyon Uzmanı)

Bir T.C vatandaşı olarak Suriyeli kardeşlerimize kapımızı açtığımız için gururluyum. Bu durumun ülkemize hem avantajları hem de dezavantajları olduğunu düşünüyorum. Ülkemize bu insanları aldıktan sonra gerekli tedbirlerinde alınmamış olması beni ayrıca üzmektedir. Her kırmızı ışıktaki veya meydanlarda özellikle kış aylarında 18 yaş altı çocukların durumu içler acısı. Bu çocuklar aç ve işsiz. İlerleyen yıllarda bizim için sorun olacaktır. Ülkemizin kapısını yardıma muhtaç bu insanlara açmamız ülke olarak ne kadar fedakarlığa açık olduğumuzun bir göstergesidir. Bizleri sürekli eleştiren her fırsatta üzerimize gelen Avrupa ülkelerine örnek bir davranış sergilediğimizi düşünüyorum.

Görüşmeci 36 (Öğrenci)

Burada yani Bursa'da bu sefer bizler onlarla savaşıyoruz. Kültürel, davranış, demokrasi, yaşam tarzı gibi konularda. Bu da demektir ki savaş burada da devam ediyor. Bizler onları kendi topraklarında sahiplenmeliydik.

Görüşmeci 37 (Firma Sahibi)

Savaş bir insanlık suçudur. Özellikle bu savaş dış güçlerden değil sizin devletiniz de sizin olduğunuzdan bu savaşa maruz kalmak daha da zor. Suriyeli muhalif güçler buna maruz kaldılar. Kendilerinin ve ailelerinin geleceği için topraklarını terk etmek zorunda kaldılar. Onlara kucak açmak elbette kuruluşu itibarıyla birleşmiş milletler 'in görevi ve sorumluluğundadır ama birleşmiş milletler özellikle Avrupa kendilerince akılcı politika izleyerek bu insanları kendi ülkelerine sokmaktansa güvenli bir bölgede toplama, insanı her türlü yardımı yapma kararı aldılar. Fakat bir hükümet karşılarında belirdi. Siz yardımı yapın biz kendi ülkemizde bir bölgede bunları toplar, onların geleceğini, güvenliğini garanti altına alırız diye kendilerince doksanlardaki Özal'ın Irak politikasındaki bir koyup, üç alırız düşüncesi gibi. Hükümette maalesef bu politika ve politika ile yola çıktı siz yardım yapın biz onlara bakarız Böylece de Ortadoğu'da sözümüz geçen bir ülke konumuna girmiş oluruz diye hesap yaptılar ve sınırda güvenli bir bölgede bunları tutmaktan Sağ kapıları açıp Türkiye'nin her tarafına Bir karınca sürüsü gibi Yayıldılar.

Ülkemizin her yerinde yüzlerce binlerce Suriyeli yerleşmiş oldu ve bugün sayıları 4,5 milyon olmuş durumdadır. Birleşmiş milletlerden özellikle Almanya'dan bugüne kadar gelen toplam para 3 milyar Euro iken bizim onları harcadığımız para 31 milyar Euro'yu buldu. Onlara geçici vatandaşlık verildi. Türkiye'deki sosyal her türlü hizmetten faydalanma imkanı tanındı .Bugün hastaneye gittiğini zaman kuyruk ,postaneler de kuyruk. Her türlü imkana sahip maaşlarını alıyor ve lüks içerisinde bir yaşam sürdürmeye hatta işyeri açmaya, kaçak olarak çeşitli iş yerlerinde çalışmaya başladılar. Bugün Türkiye'de işsizlik oranı ciddi bir boyuta ulaştıysa uygulanan politikalar yanlış politikalar olmakla birlikte Suriye faktörü de bir faktör olarak göze önüne almak gerekiyor. Durum böyleyken hiçbir Suriyeli 'nin bu yaşam tarzını bırakıp yeniden ülkesine dönme gibi bir niyeti olduklarını sanmıyorum. O topraklara Türk askeri Türk ordusu operasyon yapıyor ama onlar buralarda sinemalarda lüks yerlerde her türlü güzel koşullarda yaşamlarını sürdürmeye devam ediyorlar .Ben onları kınamıyorum. Sefaletten savaşın Suriye hükümetinin zulmünden kaçıp bugün burada güzel bir hayat sürdürüyorlarsa bunların suçu yok. Bu suç onları buraya getirenlerindir. Neden gitmiyorlar? Neden ülkelerini savunmuyorlar? neden haklarını aramıyorlar diye elbette eleştiriler getiriyoruz ama dünyanın her tarafında umuda yolculuk adı altında yüzlerce, binlerce insan daha iyi yaşam koşullarında yaşamak için bir yolculuğa çıktıklarını çoğunun da hayatlarını kaybettiklerini biliyoruz. Onlar Türkiye gibi bir cennette yaşamayı bırakıp ülkelere geri dönmeyi düşünmüyorlar. Onları geri göndermek de kolay olmayacaktır. Türkiye' de vatandaşlık alıp her 9 ayda 1 çocuk doğuran 4 yıllık süre içerisinde yeni gelen ülkemize ayak basan her ailenin 3-4 çocuğu olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla bu koşullarda onlara göre her insanın tanıdığı bu koşullarda bu memleketi bırakıp yeniden o savaş ortamına, o kötü koşullara gitmek elbette zor ve gitmeyeceklerdir. Eleştirebiliriz vatan hainleri, ülkelerini bırakıp kaçtılar diyebiliriz ama empati kurduğumuz takdirde kendilerine göre haklı olduklarını anlarız bu kesinlikle Türkiye hükümetinin yanlış hem de çok yanlış bir politikasıdır. Bunun faturasını ağır ödüyoruz. Ekonomi içinde bulunduğu durum hepimizin malumu. Onları ödediğimiz paralar kesinlikle her vatandaşımızın cebinden çıkan paralardır. Dolayısıyla günlük popülist politikalarla ülkemiz her alanda kötüye gittiği gibi bir Suriyeliler faciasıyla da başa baş kalmış durumdayız. Onları susturmaktansa nedenini ve sonuçlarını araştırmak herhalde daha akılcı daha mantıklı bir yaklaşım olacaktır diye düşünüyorum.

Görüşmeci 38 (İşe Alım Sorumlusu)

Olumlu bakmıyorum. Ülkemizde durumu bu. Mültecilerden daha kötü durumda olan vatandaşlarımız var. Bunun bir seçim propagandası olduğunu düşünüyorum. Müslüman kardeşlerimiz ile şehrimizi paylaşıyoruz aynı metroyu aynı parkı aynı hastaneyi paylaşıp yaşıyoruz yalnız naçizane bir fikrim olacak artık çocuk doğurmayı biraz erteleseler iyi olacak zira Zübeyde Hanım doğum evi yeterli hizmet verememektedir. Dilenen sağda solda para yardım toplayanlardan hoşlanmıyorum. Sapasağlam ama bazı duyguları fazla sömürüyorlar. Çok aşırı soğuttular. Olumlu düşünceler beslemediğimi belirtmeliyim. Din kardeşliği, merhamet, yardımlaşma kelimeleri Suriyeliler konusunda bana hiçbir şey ifade etmiyor. Toplumun bozulan yapısı, Suriyelilerin suç işlemeye yakınlığı, ülke kaynaklarının Suriyelilerin çiftleşmesi ve nargile keyfi yapması için harcaması son derece rahatsız edici. Ayrıca buna vesile olan yöneticilere de en az Suriyeliler kadar mesafeliyim.

Görüşmeci 39 (Yönetici)

Zamanında biz Çanakkale’de heba olurken ki Müslüman ülkelerden destek gördük maddi açıdan. Kocaman Türk milletine mazlumun yanında olmak yakışır. Herkesin bizim milletimiz gibi vatanperver olmasını bekliyoruz. Bize düşen görev; bir parça ekmeğimiz varsa onu mültecilerle yarı yarıya bölüşmektir.

Görüşmeci 40 (Eğitim Koçu)

Mültecilerin şehrimizde ve ülkemizde yaşaması ilk alışma aşamasında hepimize tuhaf geldi. Çünkü başka bir millet olarak da yaşayışları bizden farklıydı. Ancak ülkelerinde canice ölmelerine de izin vermememiz gerektiğini düşünüyorum. İnsan olarak masum çocukların, kadınların ölmesini oturup ta seyretmek bana tuhaf geliyor. Mecburiyetten, keyfi bir durumdan gelmedikleri için insanlık adına üzülüyorum. Her insanın içinde olduğu gibi onların da içinde mutlaka düzeni bozan iyiliği suistimal eden insanlarda vardır. Ancak bunu bütün mültecilerin üstüne yıkmak yanlıştır.

Görüşmeci 41 (Avukat)

Maalesef hiçbir dünya ülkesi Suriyelileri Türkiye kadar süspanse edemedi. Gelişmekte olan sanayi şehirlerinden Bursa da bu göçten fazlasıyla nasibini aldı. Şehirde kiralalar, ev fiyatları birden artış gösterdi, Küçük çaplı işletmeler de birden ucuza is gücü kaynağı oluştu. Yerli halk mevcut standartlarını kaybetti. Asgari geçinen yerli Bursa’ lı

özellikle bu durumdan oldukça etkilendi.350-400 TL ye ev kirası veriyorken 500-600 TL ye 50 yıllık evlerde kira ödemek zorunda kaldı. Küçük sanayi de haftada 6 gün çalışırken Suriyelilerin gelmesiyle haftanın 7 günü çalışmak hatta sigortasız çalışmak gibi yeni adetler türedi memlekette. Nüfus kalabalığı ve duygusal baskı da çabası. Ama ülke olarak duyarlı davranmayı da asla elden bırakmadığımızı düşünüyorum. Birçok konuda yine de bu mültecileri bağrımıza basıp bir süre daha kabul göstereceğiz fakat uzun süreli burada kalıp vatandaş olmaları imkânsız. Ülkemizin sosyal ve ekonomik durumu da ortada.

Görüşmeci 42 (Proje Sorumlusu)

Suriyeliler, öncelikle bize birer emanet olduğu için Türkiye’de yaşayan bir vatandaş gibi tüm haklardan yararlanması gerekir diye düşünüyorum. Biz İslamin bayraktarlığını yapmış bir milletin torunları olarak tarihin bize vermiş olduğu bir görevdir. Tüm Müslümanlara sahip çıkmak, korumak kollamak çünkü tüm İslamin ve mazlumun umudu Türkiye Cumhuriyetidir. Var olduğu sürece güçlü olduğu sürece bize sahip çıkar. Bu yüzden bizler tüm mazlumlara ve bize sığınmış olan insanlara sahip çıkmak zorundayız. Bu bize ecdadımızın mirasıdır.

Görüşmeci 43 (Doktor)

Vatanını bırakmak kolay değil. Gözlemlediğim, konuştuğum insanlar var. Hiç kimse memnun değil aslında burada oldukları için.13 yaşındaki bir çocuğu gördüm çalışırken sen neden buradasın diye sorduğum soruya Annem ve babam savaştı, şehit oldu 3 yaşındaki kız kardeşime bakmak zorundayım dedi. Başka kimseniz yok mu dedim? Bilmiyorum ki hayatta kalan var mı cümlesiyle bitirdi...Bence 13 yaşındaki çocuk bu cümlelerle ne kadar zor şeyler yaşamış olduğunu ifade etti. Elimizden geldiğince destek çıkmalıyız. Dünyada yaşanan bu vahşetlerden utanıyorum.

Görüşmeci 44 (İşçi)

Ülkemizde bulunan Suriyelilerin hepsinin gerçek anlamda minnet duyduklarını düşünmüyorum. Öyle durumlar yaşanıyor ki kendi vatandaşlarımızın sahip olmadığı birçok imtiyaza sahip olabiliyorlar. Onlara yardımcı olmak, tabiri caizse yaralarını sarmak insani duygular olarak elbette çok güzel fakat kendi vatandaşlarımızın daha çok önemsenmesi gerekir diye düşünüyorum. Diğer bir açıdan bizlerden de onlara karşı dışlayan, yadırgayan bir tutum sergilenmekte. Aciz, vatanından uzakta ve zor durumda kalmış insanlar içinde bizlerin daha ılımlı olması gerektiğini düşünüyorum. İşin özü bu

dengeyi sağlayacak durum ya da kişiler siyasi olarak doğru politika izleyerek ne kendi vatandaşlarımızı ikinci plana atmış gibi ne de Suriyeli vatandaşlara aşırı imtiyazlar tanıyormuş gibi hissettirmeme ve bu gibi düşüncelere mahal vermeden dengeli davranılması gerekmektedir.

Görüşmeci 45 (Bölüm Amiri)

Ülkeyi terk etmek çok zor bir durum. İnsanlar canlarını kurtarmak için vatanını, milletini terk etmiş ise bizde ülke olarak elimizden gelen desteği kendilerine göstermeliyiz. Hırsızlık, çocuk istismarı gibi durumlara maruz kalmayalım. Allah kimseyi vatansız, milletsiz, topraksız bırakmasın.

Görüşmeci 46 (Temizlik Görevlisi)

Genel açıdan “sığınmacı” adı altında olduklarından ötürü herhangi bir sorun teşkil etmiyorlar ama bunu kötüye kullananlar da var. Sokaklarımız da her adım başı ya mendil satan ya da dilenen birçok insan ile karşılaşabiliyorum. Türkiye olarak eğer ki bu insanlara kapımızı açıyorsak sosyal haklarımızın bazılarından yararlanabiliyorsalar, iş imkânı olarak da birçok istihdam sağlanabilir. Hayatlarını sokaklarda dilenerek daha fazla devam ettirebileceklerini düşünmüyorum.

Görüşmeci 47 (Bilgi İşlem Uzmanı)

Empati yapıldığında kendi istekleriyle ülkemize gelmediler. Böyle bir durum bizim de başımıza geldiğinde böyle bir ülkenin sahip çıkması öncelikle güzel bir duygu. Yaşam tarzı olarak bizden kültürel olarak farklılar fakat tutum ve davranış açısından uyum sağlamaya çalışıyorlar ve geneli iyi insanlar. Etrafımda gördüğüm kadarıyla da olumsuz bir yönlerini görmedim. Sadece anlaşılmak sorun yaşıyor kendi açımdan. Tek rahatsız olduğum konu fazlaca dilenmeleri ve dillerini anlayamadığımız için iletişim kuramamak.

Görüşmeci 48 (Öğrenci)

Çok sayıdalar ve Bursa’da çok dikkat çekiyorlar. Ortama ayak uydurduklarını düşünmüyorum elleri eldivenli ağızları peçeli şekilde dolanını da gördüm rezilce dileneni de ben bunu çok iyimser karşılayamıyorum. Bursa halkını çok etkilediğini düşünüyorum.

Görüşmeci 49 (Sosyal Alan Sorumlusu)

Suriye de süren iç savaştan dolayı ülkemizde göç eden ya da gelmek durumunda kalan insanlara ülkemiz kapılarını açtı fakat bu olayın yanında olumsuz durumunda beraberinde getirdi. Devletimiz orda bir tampon bölge kurup orda muhafaza edebilir miydi bu halkı acaba ya da İstanbul, Bursa, Ankara, Kocaeli, Adana, İzmit gibi şehirler gelmeyi engelleyip Urfa, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş vs. gibi yerlerde tutsa daha iyi olurdu gibi geliyor bana. Büyükşehirlerde işsizlik oranı yüksek ve bazı iş verenler bir sürü Suriyeli insanları çalıştırıyor ve maalesef iki tarafında işine geliyor ha bide çalışmayan Suriyelilerde var. Gün boyunca alışveriş merkezlerinde orda burada dolaşan, şekil yapan insanlarda var. Sahillerimizde yaz boyu hiçbir iş yapmadan gezen insanlar bakışlarıyla, rahat tavırlarıyla rahatsız edenler. Hepsi için geçerli değil tabi. Çalışıp kimseye muhtaç olmayan ve kimseye rahatsızlık vermeden yaşayanlarda var.

Allah kimseyi savaş yüzünden evinde yurdundan ayırmasın çünkü hala bu insanlarda trajedi yaşayanlar var. Çevremizde görüyoruz bu insanlar gelip burada yaşamaktalar. Bu şekilde yaşamaktan rahatsız olay insanlarda var. Allah sonumuzu hayır etsin. Yapacak bir şey yok. Elimizden bu kadar geliyor. Allah onlarında devletimizin de yardımcısı olsun. Filistin de yıllardır karışık ama o insanlar bir kere yurtlarını bırakmadılar ve hala mücadelesini sürdürüyorlar.

Görüşmeci 50 (Yönetici Asistanı)

Ben bundan 2 yıl öncesine kadar Bursa'nın Çarşamba ilçesinde yaşıyordum. Oradan taşınma sebebim tamamen Suriyeliler. Evimin alt katında market vardı ve bir gece 3-4 Suriyeli genç marketi soydular, polisler geldi. Sırf bu olay yüzünden oradan taşınmak zorunda kaldım. Hayatımızı zorlaştırdılar. Genelleme yapmak istemiyorum fakat benim gördüğüm çoğu mülteci mağdur edebiyatı yapıyor. Çok sayıdalar ve Bursa'da çok dikkat çekiyorlar ortama ayak uydurduklarını düşünmüyorum elleri eldivenli ağızları peçeli şekilde dolanını da gördüm, rezilce dileneni de. Ben bunu çok iyimser karşılayamıyorum Bursa halkını çok etkilediğini düşünüyorum.

3.1.2.3.2 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler Görüşme

Yerel halk ile yapılan görüşmeler sonucunda, onların iddialarına karşılık Geçici Koruma kapsamında olan, kartopu referans yöntemi ile 2 Suriyeli Sığınmacıyla görüşme yapılmıştır.

3.1.2.3.2.1 Suriyeli M. Ejle, (20 yaşında)

“Çünkü kimle ve kime karşı savaşaacağımızı bilmiyoruz. Bu çok taraflı bir savaş ve her bir grup kendi iddiasında haklı olduğuna inanıyor. B grubu ile savaşmak için A grubuna girdim diyelim; birden içeriden veya dışarıda yeni bir C grubu çıkıyor ve seni öldürüyor. Böylesi bir savaşta bunun ne anlamı kalır ki? Bir yandan milyonlarca beyni yıkanmış genç Allah adına dini bir savaş yaptığına inanırken bir taraf özgürlük ve haklar için savaştığını iddia ediyor fakat ne yeterli imkanlara ne de birliğe sahip değiller, diğer yandan bildiğimiz ve bilmediğimiz dünya liderleri bu durumu kendi amaçlarına alet ediyor. Bir gün bakıyorsun savaş isyancı gruplarla devlet arasında diğer gün sahada beş farklı grup var. Öyleyse nereye gidiyoruz, ne önemi kalıyor; yaptıklarının ne anlama geldiğini bilmiyorum.”

3.1.2.3.2.2 Ayman Husyeni (Suriyeli Mülteci- Garson)

Rakka merkezde 6 kardeşli bir ailenin en küçük oğluyum. Annem babam 60'lı yaşlarında 2 ablam ve 4 abim vardı. Olaylar başladığında 16 yaşındaydım. Babamın kendine ait dükkânı ve 4 katlı apartmanımız vardı. Ailemin eğitim seviyesi yüksekti, bende, İngilizce biliyorum ve amcam gibi mühendislik okumak istiyordum. Maddi durumumuz gayet iyiydi. Amcam makina mühendisi, abilerim de üniversite okuyordu. 2013 yılında Esad'ın gidip, Özgür Suriye ordusunun gelmesi ile Rakka 'da işler iyice karışmaya başlamıştı. Sonra İŞİD geldi. Ama kim İŞİD'ten kim Özgür Suriye ordusundan ya da kim Esad yanlısı anlaşılmıyordu. Genellikle ibadetlerimizi camide yapardık. Camiye gelip çocuklara vaaz verip kek, kola ile kandırıp Allah ve İslam anlatıyorlardı. Başa çok düzgün iyi niyetli dindar insanlar sansak ta sonradan anladık ki İŞİD'miş ve şehre iyice yerleştiler. Bizim memlekette cahil çok, camide beyni yıkanan çocuklar Orduya katılmak istediğini Allah yolunda cihada katılmak istediklerini ailelerine söyleyip, ailesi kabul etmeyince siz kafisiniz deyip evi terk edip gidiyorlardı böyle arkadaşlarım oldu. Amcamın 2 oğlu biri İŞİD biri Esad'a katıldı Sonra 2013 yılı sonlarına doğru bizim dükkânı bastılar. Evi ve dükkânı onlara vermemizi söylediler. Abilerim ve babam reddetti. O zaman bu çocuğu bize verin dediler ve beni zorla ellerimi bağlayıp götürdüler .1 hafta esir ettiler işkence falan etmediler.1 hafta sonra babam her şeyi verdi ve beni serbest bıraktılar. Eve döndüğümde babam 1.000 dolar verdi ve kaç dedi. Annem ve babam memleketi terk etmek istemedi. İŞİD beni sürekli istediği için önce ben kaçtım sonra arkamdan diğer kardeşlerimde gitmişler. Cebimde 1.000 dolar ile önce kaçak olarak

Kilise gittim oradan Antep, Hatay ve İstanbul'a gittim. Yaklaşık 3 ay iş bulamadım. Türkçeyi hiç bilmiyordum. Cebimdeki para bitti parklarda yattım sonra İstanbul'da Turizm firmasında Arapları gezdirmek üzere rehberlik işi buldum .3 yıla yakın bu işi yaptım .Bu arada 1 yıl ailemden hiç haber alamadım duyduğuma göre PKK ve Amerika gelmiş Rakka 'ya ,ailemin öldüğünü sandım .Sonra bizim eve çatıya füze geldiğini ve yıkıldığını öğrendim ama ailem iyiymiş Sırada sığınaktalarmış .internet, telefon hiçbir şekilde ulaşamadım onlara sebebi buymuş ,şu an görüşüyoruz ara sıra evin bodrum katında bir odada yaşıyorlarmış ,babam inatla hala memleketi terk etmiyor. Şu an ablamın biri Antakya'da yaşıyor 4 yıldır görüşemedik. Şu an günlüğü 65 TL 'ye günde 12 saat sigortasız Garsonluk yapıyorum. Allah'a çok şükür Türkçeyi öğrendim kendime düzen kurdum. Aileme de para gönderiyorum. Çarşamba'da yaşıyorum.1.250 TL kira ödüyöruz .5 kişi yaşıyoruz e sahibi kişi başı 250 TL kira alıyor.16 yaşında tek başıma dilini, yolunu, kültürünü bilmediği bir memlekete geldim. Şu an 21 yaşındayım 5 yıl oldu. Her gün savaş bitecek ailemin yanına memleketime döneceğim umuduyla uyanıyorum ama bitmiyor, Daha da kötüye gidiyor. Çok zor, hayatım simsiyah. Türkiye'yi seviyorum. Bursa'da genelde iyi davranıyorlar. Hatay'da çok kötü davranmışlardı bana. Genelleme yapmak yanlış olur 5 parmağın hepsi bir değil. Suriyelilerinde iyisi kötüsü var mağduriyetini kullanan var, Türklerinde iyi davrananı kötüsü Var. Ben savaş istemiyorum. Kim katil, kim hangi ordu beli değil. Türkiye'de her şeyi seviyorum ama ben memleketime gitmek istiyorum. Hayat çok zor bana ama alışmak zorundayım. Ben dahil burada yaşayan hiçbir tanıdığıma devlet para yardımı yapmıyor. Yağ, yemek falan veriliyor. Yapılsa ben istemem zaten çalışıyorum ben, kazanıyorum. Herkes çok yanlış şey biliyor. Okullara sınavsız alsalar ilk önce ben giderdim, konut vermiyorlar, okul yok, para yardımı yok.

Sonuç olarak yine de Minnettarım Türkiye'ye kabul edildiğim için.

Şekil 3:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan evi

Şekil 4:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan Evi

Şekil 5:Suriyeli Mülteci Ayman Husyeni'nin füze sonucu yıkılan Evi

3.1.4.4 Araştırmanın Sonuçları

3.1.4.4.1 Tepki

Araştırmada yapılan kodlamalar ile halk arasında Suriyelilere olan tepki ortak kanıdır. Örneğin “vasıfsız asalak yaşamı seçmiş eğitilmemiş bireyler”, “çoğunluğu tembel, nankör olan dilenci” , “defolsunlar gitsinler” gibi ifadeler tepki olarak kodlanmıştır.

3.1.4.4.2 Dilenmek

Bir diğer hususta “dilencilik” yapımlarından duyulan rahatsızlıktır.10 farklı kez bu rahatsızlıktan söz edilmektedir. Özellikle trafik lambalarında ve çocuk dilencilere vurgu yapılmaktadır.

3.1.4.4.3 Sahip çıkılmalı

Görüşmeler içerisinde 18 kez sahip çıkmak olgusu geçmektedir. Bazı katılımcılar ülkelerindeki düzen sağlanana kadar sahip çıkılması ve savaş bittikten sonra geri gönderilmelerinden bahsederken, bazı katılımcılar onlarla bir arada yaşanabileceğinden söz etmektedir.

3.1.4.4.4 Ülkelerine gönderilmeli

Geri gönderme 10 kez kodlanmıştır. Bazı katılımcılar ülkelerindeki düzen sağlanana kadar sahip çıkılması ve savaş bittikten sonra geri gönderilmelerinden bahsederken,

bazıları nefret duymakta ve birlikte yaşamaktan hoşnut olmayıp bir an önce ülkelerine gönderilmesi gerekliliğinden bahsetmektedir.

3.1.4.4.5.Devletin yanlış politikaları ve imtiyazlar tanınması

Devletin mülteci ve sığınmacıları vatandaşından daha üstün tutmasından duyulan rahatsızlık 17 kez kodlanmıştır.

3.1.4.4.6.Çocuk sayılarının fazla olması

Çocuk sayılarının fazla olmalarından duyulan rahatsızlık, hastanelerin doluluk oranları ve çocuk işçi çalıştırma dilencilik konuları arasında 5 kez kodlanmıştır.

3.1.4.4.7.Devletin yetersiz entegrasyon çalışmaları

Entegrasyon konusundaki sorunlara 11 kez değinilmiştir. Bu konuda devletin yetersiz kaldığı entegrasyon çalışmaları ile uyum sürecinin hızlanacağı ortak kanıdır.

3.1.4.4.8.Misafirden çok ev sahibi tavırları

Yanlış davranışların sergilenmesi, sosyal problemler, uyum sorunları ve rahat tavırlarından duyulan rahatsızlık 4 kez kodlanmıştır.

3.1.4.4.9.Savaştan kaçan vatan haini

Suriyelilerin savaştan kaçmaları ve vatan haini olarak görülmeleri 6 kez kodlanmıştır.

3.1.4.4.10.İşsizlik oranındaki artış

Ucuz işgücü oldukları, niteliksiz işlerde sigortasız çalışmaları sebebi ile işverenlerin mültecileri tercih etmesi ve işsizlik oranındaki artıştan duyulan rahatsızlık 5 kez kodlanmıştır.

Gazeteci Mustafa Özdal'ın 2017 yılında Suriyelilerin en yoğun yaşadığı Çarşamba ve Selimiye mahalle muhtarları ile yapmış olduğu görüşmeler ;

Sami Yüceyu:

“24 yıldır mahalleimde muhtarlık yapıyorum. 6 bin 500 kişilik nüfusun bini Suriyelilerden oluşuyor. Ben şahsen memnunum Suriyelilerden ancak vatandaşların kendi aralarında sorunları var. Özellikle yaşadıkları evde sorunları çok fazla. Çok gürültü yapıyorlar. Ayrıca aileleri çok kalabalık. Bir evde 10-15 kişi yaşayan aileler var. Mahalle sakinlerimiz, Suriyeli evlerden gelen müzik seslerinden rahatsız olduklarını söylüyorlar. Örf ve adetlerimize de uymuyorlar. Mesela gece ayaktalar, gündüzleri de 11-12’de dükkân açıyorlar. Ancak Suriyelilerin faydası da var. Onlar gelmeden önce dükkânlar ve evler boştu. Şimdi hiçbir boş daire göremezsiniz. Daha

önce 300-400 lira olan daireler 700-800 liradan aşağı değil. Dükkânlar daha da pahalılaştı, kirası bin 500 liradan aşağı dükkân bulamazsınız.”⁹⁵

Mustafa Demir:

“ Suriyeli arkadaşların olumsuz hareketleri nispeten olumlu hale dönüştü. Osmangazi Belediyesi ile birlikte tespit ettiğimiz olumsuzlukları Suriye derneklerine ilettik. Önceden gece 1’e, 2’ye kadar açık olan dükkânlar, bugün 11.30-12.00 gibi kapanıyor. Geçmişte boş dükkânlarımız vardı ancak bugün Suriyeliler sayesinde yok. Evler de aynı şekilde tümü dolmuş durumda. Suriyelilerin Çarşamba’ya gelmesiyle evlerin değeri de arttı. Olumsuzluklara gelince... Kültürel açıdan çok farklılar. Bu kardeşlerimiz için hayat 11-12 gibi başlıyor. O saate kadar dinleniyorlar. Merinos Parkı’nda, Kültür Park’ta 01.00, 02.00’ye kadar oturuyorlar. Onlardan talebimiz bize uyum sağlamalarıdır. Bir diğer şikâyet konusu da apartman kapılarını açık tutmaları. Kapı açık kalırsa, güvenlik açısından sorunlar çıkabiliyor. Bir de çok gürültü yapıyorlar. Sabah işe giden mahalle sakinleri, gecenin geç vaktinde parklardan gelen Suriyelilerin çıkardığı gürültüden dolayı uyuyamadıklarını söylüyorlar. Ancak genel olarak memnunuz onlardan. İç içe yaşıyoruz ve yaşamaya da mecburuz. İnşallah Suriye’de olumsuzluklar biter de memleketlerine geri dönerler. Ayrıca, kötü niyetli Suriyeliler ayrıldılar mahallelerimizden. Bugün daha rahatız.”⁹⁶ Dolayısıyla bu bilgiler ışında nefret, yabancı düşmanlığı, ötekileştirme, dışlama gibi zararlı eylem ve söylemlerle mücadele ederken bir yandan da sağlıklı bir medya okuryazarlığı yaratılmalıdır.

⁹⁵ Bursa’daki Suriye- Mustafa Özdal ,Olay gazetesi,6 Ekim 2017, <http://www.olay.com.tr/bursadaki-suriye-10096yy.htm>(12.10.2018)

⁹⁶ Özdal a.g.m

SONUÇ

Özellikle 20.yy'da yabancı düşmanlığı terimi farklı kültür ve toplumsal yapıların bir arada yaşamaya başlaması ile ortaya çıkmıştır. Dili, dini, ırkı, rengi gibi bizden farklı olanın tehlike arz etmesi ve ondan nefret edilmesi anlamına gelmektedir. Modern toplumlarda sosyal bilimciler tarafından araştırılan ve insanın doğasında olan ruhsal bozukluklar, fobiler veya yaşanan sendromlar arasında yabancı düşmanlığı önemli bir yer tutmaktadır. Yabancı düşmanlığının daha ileriki düzeyleri ırkçılık hatta soykırıma kadar varmaktadır. Aslında yabancı düşmanlığının asıl amacı sahip olunan kaynakları başkası ile paylaşmak istememekten gelmektedir. Az gelişmiş toplumlardan geliştirmekte olan ya da gelişmiş toplumlara eğitim, siyasi, kültürel, doğal afetler veya savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalan sığınmacı ve mülteciler daima günah keçisi olarak görülmektedirler. Özellikle 18. yüzyılın sonunda Osmanlı devletinin kuruluşu ile başlayıp belirli aralıklarla günümüze dek devam etmiş dış göç hareketleri ile karşı karşıya kalmıştır. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kurulurken göçmen sorunları Osmanlı'dan bir miras olarak kalmış sorunun çözümü için uygulamalar ve politikalar geliştirilmeye çalışılmıştır. Birleşmiş milletler küresel eğilimler raporuna göre son 10 yılda ülkemize özellikle Irak, Suriye ve Afganistan'dan gelen mülteci sayısında ani artışlar görülmektedir. 2015 yılı araştırmalarına göre en fazla mültecilere kapılarını açan ülke Türkiye'dir.

Günümüzün en ciddi sorunu zorunlu göç ve mülteci krizidir. Suriyeli nüfusunun yarısı son 6 yıl içinde göçe zorlanmıştır. Dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkemizde ise, Eylül 2019 verilerine göre 3 Milyon 666 bin 59 kişi ve 300 bine yakın diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mülteci bulunmaktadır. 50 kişi ile yapılan görüşmeler sonucunda Suriyeli sığınmacılardan yerel halkın rahatsız olduğu ortak kanıdır.

Toplumların sosyal yapılarındaki ani değişimler, toplumdaki bireyler arası gelir farklılıkları, emek piyasalarında olanlar ve işsizler arasındaki bölünmeler ve bunun yarattığı öfke, devletlerin uluslararası düzeydeki anlaşmaları ve politik kararlar, entegrasyon politikalarının yetersiz kalması, adaleti sağlamadaki sıkıntılar Yabancı düşmanlığının etkilendiği ve aynı zamanda etkilediği en önemli unsurlar arasındadır.

Yabancı düşmanlığı küreselleşmenin bir parçasıdır. Küreselleşme ile toplumlar arasındaki sınırlar ortadan kalkmış, kişiler ve toplumlar arası ayrımlar şeffaflaştırmıştır. Yeni dünya düzeninde ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili yasalar yeniden düzenlenir, sağlıklı entegrasyon çalışmaları yapılır, hoşgörölü bir ortam sağlanır ise halk arasında özellikle siyasi liderler ve medya tarafından oluşturulan olumsuz algı giderilir ise, yabancı düşmanlığını giderek ırkçılığa körükleyen yapıdan kurtulabiliriz. Entegrasyon sağlanma sürecinin başarılı olabilmesi toplumların tüm kesimlerin kültürel çeşitliliğe açık ve hazır olmaları ile ilişkilidir. Ülkemizde bu sürecin başarısız olmasının en büyük nedenlerinden biri sorunlara hep geçici çözümler getirilmesidir. Entegrasyonun başarısız olmasının en büyük nedeni ve sonucu mültecilerin işgücü piyasasına girememesidir. Küçük ve orta ölçekli işletmelere teşvikler, çalışma izinlerinin kolaylaştırılması gibi uygulamalar ile mültecileri istihdama katarak devletin üzerindeki yük hafifletilmiş olacaktır. Bu çalışmada küreselleşmeden yeni dünya düzenine, yasal anlamda yapılan düzenlemelerden, göç nedenlerine, göç aldığımız ülkelerden, entegrasyon sorunları ve çözüm önerilerine kadar ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili konulara değinilmiştir.

Sosyal politika ülkede yaşanan sosyal, siyasi, politik olayları toplum yaşamını etkilediği sürece konu almaktadır. Bu sebeple göç, mültecilik, sığınmacı, yabancı düşmanlığı, sosyal dışlanma gibi kavramlar toplum yaşamını derinden etkilediği için günümüz en önemli sosyal politika sorunları arasında sayılmaktadır. Çalışma boyunca Türkiye sınırlarında yaşayan ve geçici koruma statüsünde olan Suriyelileri tanımlamak için Suriyeli sığınmacılar kavramı kullanılmıştır. Çünkü sığınmacı ve mülteci kavramları hukuki statü olarak incelendiğinde farklı kavramlardır. Türk Hukuku'na göre Avrupa dışından ülkemize gelen herkes sığınmacı, Avrupa'dan gelenler ise mülteci olarak adlandırılmaktadır. Atıf yaparken diğer çalışmalara sadık kalınarak sığınmacı / mülteci/ göçmen kavramlarına da yer verilmiştir.

Türkiye'nin günümüzde sığınma, iltica ve göç alanında yürütmüş olduğu halihazırda 13 adet uygulaması vardır ancak ülkemiz yabancı düşmanlığı ve nefret suçları ile ilgili yasa, kanun ve yönetmeliklerinde kalıcı çözüm bulamadığı için bu tür ayrımcı davranış ve söylemler Avrupa'ya nazaran Türkiye'de daha sık görülebilir. Ülkemizde Suriyelilere ilişkin genelde güvenlik ve düzen üzerine sorunlar yaşandığı görülmektedir. Ekonomik hakların paylaşılma istenmemesi, ülkelerinden gelen Suriyelilerin savaştan kaçan vatan haini olarak görülmeleri, ırk ve etnik kökenlerinin bizden farklı olması,

onların topluma entegre olamamaları gibi sebeplerle olan söylemler gün geçtikçe artmakta ve sosyal politika sorunu haline gelmektedir. Mülteci akımı işsizliği de artırmıştır. Kayıt dışı istihdam verileri hariç son 5 yılda işsizlik düzenli şekilde artış göstermektedir.

Yıllardır süregelen mülteci problemi özellikle ülkemiz için Suriye savaşı sonrası ciddi toplumsal sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar çift yönlü olup bir tarafta mülteci, sığınmacı konumunda olanlar, diğer tarafta da mülteci akınına uğrayan devletler yer almaktadır. Suriyeli sığınmacılar ülkemize geldiklerinde başta misafir olarak görüldüler ancak zaman içinde kalıcılıklarının artması hatta vatandaşlık alabilmeleri bu nedenle de bazı sosyal haklara sahip olup sorun yaratmaları yerli halk ile iletişim sorunları yaşamaları ülkede karışıklığa sebep olmuştur. Özellikle basına yerli hak ve mülteciler arasındaki gerginliklerin çok fazla yansımaları onlara karşı önyargı oluşmasına ve gerilimin günden güne artması şeklinde devam etmektedir.

Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere halk medya haberlerinin de etkisi ile örgütlenip tepki göstermektedir. Bu nedenle ahlaki panik ortamını dağıtmak için basın ve yayın organları yardımı ile kamu spotları hazırlanıp bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bu şekilde ahlaki panik durumunun ve halk arasındaki önyargının önüne geçilmiş olacaktır.

Özellikle Avrupa'ya sığınmaya çalışan mülteci ve sığınmacılar sosyal, siyasal, iktisadi, kültürel ve dinsel açıdan birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Sığındıkları ülkelerde devletler tarafından önlemler alınmadığında söz konusu mevcut toplumsal düzenin değişimine, kültürel çatışmaların yoğunlaşmasına ve faşizan eğilimli gruplar oluşup sığınmacılar üzerinde baskılar oluşturmalarına hatta zamanla ırkçılık ve soykırıma doğru ilerleyen karışıklıklara neden olmaktadır. Devletler tarafından yeterli olarak yapılamayan entegrasyon çalışmaları sebebi ile mülteci ve sığınmacılar dil öğrenemeyip eğitim hayatına, toplumsal gruplara, emek piyasalarına ait olamamaları sebebi ile vatansız hale gelip, sığındıkları ülkelerin yaşam kalitesini ve refah seviyesini düşürmekte, suç oranlarını ve işsizliği artırmaktadırlar. Alınması gereken önlemleri sıralayacak olursak; mültecilerin iş piyasasına ulaşmaları konusunda yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Kaçak ve yasal olmayan şekillerde çalışmaları rekabet durumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Günlük yaşam içerisinde sığınmacıların toplu bir şekilde aynı evde yaşamaları ve kültür

farklılıkları sebebiyle de mahalle tepkileri oluşmaktadır. Bu sebeple vatandaşlar ile sığınmacılar arasındaki ilişkileri geliştirecek önlemler alınmalıdır. Yerel halkın en çok şikâyet ettiği diğer bir konu ise; Suriyeli sığınmacıların halka açık plajları ve parkları çok kullanması hatta buralarda konaklamalarıdır. Belediyelerin ve mahalli idarelerin bu konuda aksiyon alması gerekmektedir. Sokakta yaşayan sığınmacı ve mültecileri çadır kentlere yönlendirmelidir. Çadır kentlerde neden kalmak istemediklerinin sebepleri araştırılıp çözüm önerileri getirilmelidir.

Diğer yandan da sığınmacıların adli olaylara karışması da halkın tepkisine sebep olmuştur. Bursa'nın Çarşamba ilçesinde yakın zamanda yaşanan Suriyelilerin kahvehane basması ve 3 kişiyi pala ile yaralaması ardından mahalleli ve Suriyeliler arasında kavganın yaşanması ve çok sayıda kişinin yaralanması buna örnek olabilir. Basına yansıyan bu tip olaylarının sayısının artması da insanların önyargı ve tepkilerinin artmasına neden olmaktadır.

Entegrasyon çalışmaları yetersiz kaldığı için, dil öğrenme ve iş edinme konusunda yetersiz kalan Suriyeli sığınmacılar çareyi dilencilikte bulmuştur. Bu konuda da çözüm bulunmalıdır. Sığınmacıların sayısı özellikle sınır illerde çok yoğundur. Hatta Kilis'te yerli halktan çok sığınmacı mevcuttur. Dolayısıyla en çok olayların yaşandığı illerde sınır illerdir. Örneğin Gaziantep. Gerekli tespitlerin yapılarak halk ile Suriyeliler arasında yaşanan gerginlikleri çözüm getirilmesi gerekmektedir.

Bir diğer sorun ise kira fiyatlarındaki artışlardır. Bursa ili Çarşamba ilçesi için örnek verecek olursak ortalama kira bedelleri 400 TL'den 1000 TL'ye çıkmıştır. Özellikle sığınmacıların kalabalık yaşamasından dolayı ve Suriyeli olmaları sebebiyle ev bulma konusunda sıkıntılar çektikleri tespit edilmiştir. Kiralardaki Fahiş fiyatlar sadece Suriyeli sığınmacıları etkilemekle kalmayıp aynı zamanda yerel halkında ev bulmasını zorlaştırmıştır. Bu durumda halkın mülteci ve sığınmacılar üzerindeki olumsuz düşünce ve eylemleri artırmada etkisi gözlenmektedir.

Kültürel farklılıklar, imtiyazlı haklar, halk ve Suriyeliler arasında yaşanan gerginlikler gün geçtikçe sosyal patlama yaşanacak durumlara gelmektedir. Kültürler arası etkileşimin olabilmesi, farklı kültürlere sahip kişilerin birbirini tanıma, saygılı olma, kurallara uyan ve hoşgörü ortamı içinde olabilmeleri için politikalar geliştirilmeli uyum süreci böylece daha kolay atlatılmalıdır. Bu çalışmanın temel amacı Türkiye'de özellikle

Bursa'da yaşayan mültecilere karşı vatandaşların görüşleri doğrultusunda ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede Türkiye için bu krizin iyi yönetilemediği, dış politikada alınan kararların, yapılan uygulamaların çoğu zaman sorunu daha da büyüttüğünü söylemek mümkündür.

3.2 MÜLTECİ SORUNLARI VE OLASI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ülkemizde yaşayan Suriyelilerin toplumumuz ile uyumlaşması ve refah düzeylerinin yükselmesi için yapılması gereken 6 sosyal politika önerisi:

3.2.1 Geçici oldukları yönündeki görüş

Ülkemize gelen ve halen “geçici koruma” kapsamı altında olan Suriyelilerin sayısı Eylül 2019 verilerine göre 3.6 milyon. Buna ek olarak ülkemizde doğan, Eylül 2019 verilerine göre 0-4 yaş arası 556 bin 336 çocuk yer almaktadır. Bu insanların Türkiye’de geçici oldukları yönündeki görüş devam ettiği sürece sağlıklı entegrasyon için orta ve uzun vadeli planlar yapılması mümkün değildir.

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	287 bin 699	268 bin 667	556 bin 366
5-9	255 bin 113	240 bin 218	495 bin 331
10-14	200 bin 21	185 bin 212	385 bin 233

Tablo 15: Ülkemizdeki Suriyeli Çocuk Sayısı (19.09.2019)⁹⁷

3.2.2 Mültecilik statüsüne ilişkin yeni yasal düzenlemeler yapılmalı

Ülkemizde 1951 yılında Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi’nde kabul edilen mültecilik statüsü mevcuttur. Fakat 1967 protokolüne rağmen Türkiye “coğrafi kısıtlama” şartı öngörüldüğünden sadece Avrupa’dan gelen kişiler mültecilik statüsünde yer almaktadır. Halbuki ülkemizde sığınma talebinde bulunanların büyük çoğunluğu Avrupa dışındaki ülkelerden gelmektedir. Bu sebeple son durum düşünülerek, uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasal düzenlemelerle yenilenmelidir.

⁹⁷ Ülkemizdeki Suriyeli Çocuk Sayısı , [https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/\(05.10.2019\)](https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/(05.10.2019))

3.2.3 Kayıt altında olma teşvik edilmeli

Türkiye önceden iltica anlamında bir geçiş ülkesiyken, şimdi hedef ülke konumundadır. Son 6 yılda hızla artarak Türkiye en fazla karma göç alan ülke konumundadır. Göçmen sayısı gün geçtikçe artmakta ve farklı ülkelere sığınma talepleri hala daha gelmektedir. Düzensiz göçün kontrol edilmesi ve göçmenlerin kayıt altında olması önemlidir. Kayıt altında tutabilmek hem mülteciler hem de vatandaşlarımız açısından oldukça önemlidir.

3.2.4 İnsani yardım üzerinden teşvikler yerine sürdürülebilir destekler olmalı

Mülteci ve sığınmacılara kucak açmadan önce barınma istihdam, sağlık ve eğitim bağlamında yaratıcı sosyal politikalar üretilmesi gereklidir. Nitekim bu koşullar sağlanmadan ülkemizde yaşayan mülteci ve sığınmacılar ülkemizdeki suç oranını artırıp, vatandaşların huzur hakkını elinden almaktadırlar.

3.2.5 Göçmen-Mülteci-birlikte yaşama dair toplumsal farkındalık arttırılmalı

Mültecilere karşı olan olumsuz bakış açısı, yabancı olana karşı düşmanlık ve önyargılar sürekli artmakta ve toplumsal gerilim büyümektedir. Farkındalık artırıcı çalışmalar ile birlikte yaşama entegre kültürünün genişletilmesi gerekli.

3.2.6 Göç, Uyum ve Diaspora Bakanlığı kurulmalı

“Kurumlar arası koordinasyonu sağlayarak sorunlarının bütüncül çözümü için Göç, Diaspora ve Entegrasyon Bakanlığı gibi bir bakanlık ihtiyacı var. Farklı bakanlıklar ve farklı devlet kurumları bu konuda ciddi bir koordinasyon sorunu yaşıyor.”

98

⁹⁸ Ulaş Sunata,"Ulaş Sunata'dan mültecilere ilişkin 7 sosyal politika önerisi ", Nisan 2017

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKAN Yanık ,*Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri* 2017,
BAŞAK Cengiz ,*Mülteciler, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler* ,2011,
ERGİL Doğu ,*Avrupada yaygınlaşan yabancı düşmanlığı üzerine düşünceler* ,Ankara Üniversitesi SBF dergisi ,sayı 37 ,1999,
ERTUNA Özer , *Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme*,
HEYWOOD Andrew, *Siyaset*, çev.Fahri Bakırcı ,19,BB101 yayınları,2018
KEÇE Cem , "*Araf'ta Yaşam: Göç Ve Mültecilik* ",2016 ,
KORKMAZ Abdullah , *Değişme ve Farklılaşma*, 2.Baskı ,İstanbul, 2006,
SAPANCALI Faruk , *AB'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum, 2005/3. İzmir,
SAYIN Eylem Hakan Candan, *Küresel Irkçılığın yükselişi*,
ŞEREF Ünal , *Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku*, Ankara 1997,
VORSTER J.M. , *Racism, Xenophobia and Human Rights, The Ecumenical Review*, Vl. 54, Issue 3,2002
YAKA Aydın , *Sosyal değişim*, Gündoğan yayınları ,1.basım,2011 ,
YAVCAN Başak , *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar. Sorunlar ve çözüm önerileri*,2016 ,
YILMAZ Abdurrahman , *Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri* ,
YILMAZ Fatma ,*Avrupa'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı* ,Uşak yayınları,2008,

MAKALELER

- ARI Oğuz " İstanbul'a göç ve çalışma hayatına intibak araştırması", s.5
ATASÜ Reyhan"Avrupa'da Refah Devleti Çözünürken Uluslararası Göç ve Yeni Sağın Yükselişi: İsveç ve Almanya örnekleri", ss.963-965
AYBAR Dilek Hale vd. "*Ortadoğu' dan göçün Türkiye üzerindeki etkileri raporu*", ss.21-36
AYDIN İbrahim, "*Dış göçlerin Türk ekonomisine etkileri: Suriye kaynaklı dış göçün iktisadi açıdan incelenmesi ve değerlendirilmesi*", s.72
DOĞANAY Filiz, "*Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi*", Kasım 1996
ERDOĞAN Murat, *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, 2014, s. 19
KAYA İbrahim -Esra Yılmaz Eren, "*Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*"
KOÇAK Yüksel Elvan Terzi,"*Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri*". Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler",s.169
ÖZGÖKER Uğur Güney Ferhat Batı, "*Avrupa Birliği Hukukunda Göç Sorunu Parametreleri* " , s.3
SUNATA Ulaş ,"*Ulaş Sunata'dan mültecilere ilişkin 7 sosyal politika önerisi* ", Nisan 2017
TÖZÜN Mustafa vd." Fobiler ve Sağlıklı Yaşam Davranışları: Bir Halk Sağlığı Bakışı",2016,
Trends and developments ,combating ethnic and racial discrimination and promoting equality in the european union, european union agency for fundamental rights 2007, p.39
TUNÇ Ayşe Şebnem "*Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme*" s.35
ÜNAL Serdar , "*Türkiye'nin beklenmedik konukları : "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi*" s.86 2014
VAN Dijk , "*Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları* " , Medya İktidar İdeoloji, Mehmet Küçük, (Çev), Ark Yayınları, Ankara.

DİĞER KAYNAKLAR

- ALAGÖZ Mehmet, “Küreselleşme ve yeni dünya düzeninde ulus devlet anlayışı” Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi ,6 Mayıs 2005
Amsterdam Antlaşması ,www.antidiskriminierungsstelle.de/DE/DasGesetz/dasGesetz_node.html (23.02.2018)
- BAYRAKLI Cemile, *Dış Göçün Sosyo- Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenler Örneği*,(Yüksek lisans tezi) Adnan Menderes Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü,2007, 39
- BM Ekonomik, Sosyal, Kültürel haklar komitesi 14.nolu genel yorumu,<http://www2.tbmm.gov.tr/d26/2/2-0603.pdf> (28.07.2017)
- Bursa'nın aldığı göçler, <https://www.nufusu.com/il/bursa-nufusu>(16.09.2019)
- Birleşmiş Milletler Göç raporu, 2017
- Birleşmiş Milletler Antlaşma Dizileri “Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair Sözleşme”, Sayı:5158, Cilt: 360, (28 Eylül 1954) s. 117.
- Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliği, Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme Bursa’ daki Suriye <http://www.oley.com.tr/bursadaki-suriye-10096yy.htm>(12.10.2018)
- BİLÇEN Sumru, TBMM Dış ilişkiler ve Protokol Müdürlüğü, s. 5
- DEĞİRMENCİ Gamze, “Avrupa Birliği Göç Politikası Kapsamında Fransa’nın Göç Politikası”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011 ,s.85
- Doğal afetlerin neden olduğu göçler , [https://kadirhoca.com/10/konu-anlatimlari-10/dogal-afetlerin-neden-oldugu-gocler/\(04.07.2019\)](https://kadirhoca.com/10/konu-anlatimlari-10/dogal-afetlerin-neden-oldugu-gocler/(04.07.2019))
- Dünya Düzeni -Henry Kissinger Boyner Yayınları 2014
- EGM (Emniyet Genel Müdürlüğü)
- ERGİL Doğu, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri " Muhafazakarlık ve Yeni Muhafazakarlık", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 1986, <http://ankara.dergipark.gov.tr/download/article-file/38332>(12.02.2017).
- EKİCİ Süleyman vd ”Göç ve İnsan “,Birey ve Toplum dergisi ,2015
- Emniyet Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu
- Emniyet Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu
- ESKH 4. Nolu Genel yorum
<http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/ESKH%20MEV/ESKH%204%20No%E2%80%99lu%20Genel%20Yorum.pdf>(18.04.2018)
- Göç ve uyum Raporu, ¹ "2018 Türkiye Göç Raporu", <http://bursa.goc.gov.tr> (03.07.2019)
- İllere göre yaşayan Suriyeli sayısı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (www.goc.gov.tr) (16.09.2019)
- Göç-iltica Konularındaki Ulusal Eylem Planı’nın Yaygınlaştırılması Amacıyla Ocak-Şubat 2005 tarihli Suriyeli mülteci Hayatlar monitörü özet değerlendirme -İnsani gelişme vakfı s.3
- GÜLLÜPINAR Fuat , “Göç Olgusunun Ekonomi-Politiki v e Uluslararası Göç Kuramları”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, S. 4 / 2 0 1 2, s.55.
- HANÇER Özlem," Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme: Fransa ve Almanya Örnekleri”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, Ankara İkamet izni ile ülkemizde bulunan yabancıların illere göre dağılımı , www.goc.gov.tr(01.07.2019)
- İçişleri bakanlığı 2016 Göç Raporu 2016 kayıtdışı istihdam oranları,
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani”,(19.03.2018)
- Joint Declaration by the European Parliament, the Council and the Commission of 5 April 1977 103, (23.02.2018)
- Kitlesel akınlar, Göç idaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559(01.01.2018)
- Kitlesel akınlar, Göç idaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar>(01.01.2018)
- Kitlesel akınlar, Göç idaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar>_(01.01.2018)

Kitlesel Akınlar Göç idaresi Genel Müdürlüğü ,[http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559\(03.01.2018\)](http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559(03.01.2018))

KÜÇÜKÇAVUŞ Mehmet Ali , “Ülkemiz Vatandaşı Olmayanlara Yapılan Sosyal Yardımlar: Bir Politika Önerisi Denemesi”, 2009 , <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr> (27.07.2017) syf.109-110

KÜÇÜKÇAVUŞ Mehmet Ali , “Ülkemiz Vatandaşı Olmayanlara Yapılan Sosyal Yardımlar: Bir Politika Önerisi Denemesi” , 2009 , <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr> (27.07.2017) , s.110

KÜÇÜKALTAN Ensar ,” Bir Ön Yargı Problemi: Yabancı Düşmanlığı”, http://insamer.com/tr/bir-on-yargi-problemi-yabanci-dusmanligi_92.html (01.05.2017)

KOÇAK Orhan -R. Demet Gündüz, “Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi”, Yalova Sosyal bilimler Dergisi s.73

KOÇAK Orhan -R.Demet Gündüz, “Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi” ,Yalova Sosyal bilimler Dergisi s.70

KELEŞ Hüseyin, " Biyolojik Mitten Kültürel Mite: “Yeni” Irkçılık Nedir?” Dipnot 3 Aylık Sosyal Bilim Dergisi, S.9, 5-24,

LAÇİNER Sedat ,Hacali Necefoğlu,Hasan Selim Özertem ,Türk Dış Politikası , Ankara Nisan 2009 , s.52

Özgür Ansiklopedi ,“zenofobi” ,<http://tr.wikipedia.org/wiki/Zenofobi> (02.05.2017)

Türkçe Bilgi, 2009, <http://sozluk.turkcebilgi.com/entegrasyon>, (03.04. 2009)

SEY Cem “Almanya’da Yabancı Düşmanlığı Nazizimden Daha Köklü Bir Miras “ , (2.bs),*Birikim Dergisi* , 1992 , s.125

“Suriyelilerle ilgili doğru bilinen yanlışlar “,<http://www.multeciler.org>(19.09.2019)

Suriye’den Türkiye’ye Nüfus hareketleri, kardeş topraklarındaki misafirlik 2014

Suriyelilere sahil yasak,[https://www.karar.com/guncel-haberler/mudanya-belediyesinden-tepki-cek-en-uygulama-suriyelilere-sahil-yasak-1233698\(25.06.2019\)](https://www.karar.com/guncel-haberler/mudanya-belediyesinden-tepki-cek-en-uygulama-suriyelilere-sahil-yasak-1233698(25.06.2019))

Suriyeli sığınmacılar bülteni”,[http://www.dogrulukpayi.com/bulten/suriyeli-siginmacilar-bulteni\(11.10.2017\)](http://www.dogrulukpayi.com/bulten/suriyeli-siginmacilar-bulteni(11.10.2017))

[https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3931/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf\(15.06.2018\)](https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3931/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf(15.06.2018))

TOBB Verileri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (2017)

TUNÇ Ayşe Şebnem, Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri : Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme, Tesam Akademi Dergisi, s.52

Türkiye’ye göç neden artıyor?, [http://www.milliyet.com.tr/Turkiye-ye-goc-neden-artiyor--molatik-7579/\(04.07.2019\)](http://www.milliyet.com.tr/Turkiye-ye-goc-neden-artiyor--molatik-7579/(04.07.2019))

TBMM, ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadır kentler hakkında inceleme raporu [http://efeoguzhan.blogspot.com.tr/2014/01/multecilerin-hak-ve-ozgurlukleri.html\(03.05.2018\)](http://efeoguzhan.blogspot.com.tr/2014/01/multecilerin-hak-ve-ozgurlukleri.html(03.05.2018))

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ,30.11.1994 , [http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeli.pdf\(27.07.2017\)](http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeli.pdf(27.07.2017)) ,syf.8

Türkiye’deki Suriyeli sayısı , <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (10.03.2019)

Uluslararası Göç hukuku , “Göç Terimleri Sözlüğü”,2019

ÜMİT Ceyda; “geri göndermeme ilkesi”, www.yayin.adalet.gov.tr (17.02.2018)

YÜCEDAĞ Alp Can , “Türkiye’de Suriyeli Sığınmacı Sorunu”
“<https://www.ekopangea.com/2017/09/08/turkiyede-suriyeli-siginmaci-sorunu/> (11.06.2017)

Yıllara göre Bursa nüfusu, [https://www.nufusu.com/il/bursa-nufusu\(16.09.2019\)](https://www.nufusu.com/il/bursa-nufusu(16.09.2019))

1994 tarihli iltica ve sığınma Yönetmeliği, www.multeci.org.tr(06.05.2017)

1994 tarihli iltica ve sığınma Yönetmeliği, [www.multeci.org.tr\(06.05.2017\)](http://www.multeci.org.tr(06.05.2017))

4817 sayılı Yabancıların çalışma izinleri hakkındaki kanun hükümleri gereğince Türkiye’deki Suriyeli çocuklar unicef raporu , <http://www.unicefturk.org/> (15.08.2018)

2018 yılında ikamet izni ile Türkiye’de bulunan yabancılar, www.goc.gov.tr(03.07.2019)

2015 Yılında en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke ,<http://gocvakfi.org/2016-turkiye-goc-raporu/>
[https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461#\(14.03.2019\)](https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461#(14.03.2019))

2018 yılı sonu itibari ile yakalanan düzensiz göçmenlerin illere göre dağılımı ,<https://www.goc.gov.tr>(28.07.2019)

1951 Cenevre Sözleşmesi, Madde 34.

1994 Avrupa Konseyi Korfu Zirvesi Sonuç Bildirgesi Bölüm III – 1.

BM Devletlere sığınmaya ilişkin beyanname ,14 Aralık 1967 de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş.2312 (XXII) sayılı karar).

İçişleri Bakanlığı, “2015 Türkiye Göç Raporu “ ,Nisan 2016 ,
http://www.goc.gov.tr/files/files/_2015_g%C3%B6%C3%A7_y%C4%B1ll%C4%B1k_rapor_18_04_16.pdf , (05.05.2017) , s.60-64.

Social, political, economic , www.globalissues.org (10.11.2016)

Global Trends, <http://www.unhcr.org/5943e8a34.pdf>, (23.03.2017) , s.6.

AFAD, "Suriyeli Sığınmacılara yapılan Yardımlar " , 08.08.2017, www.afad.gov.tr (09.11.2017)

AFAD, "Suriyeli Sığınmacılara yapılan Yardımlar " , 08.08.2017, www.afad.gov.tr (09.11.2017)

İltica göç ulusal eylem planı, www.orsa.com.tr (08.09.2017), s.17

İnsan haklarını inceleme , <https://www.tbmm.gov.tr> (29.09.2017)

Bursa'daki Suriye- Mustafa Özdal , Olay gazetesi, 6 Ekim 2017,

"Türk Ceza Kanunu " , 26.09.2004, www.tbmm.gov.tr (10.11.2017), 5. Bölüm

KILIÇ Cem, “10 Suriyeli işçinin 9’u kaçak çıktı...” , Milliyet, 27.1.2015.
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (25.06.2019)

Yıllara Göre Yakalanan Göçmen Sayısı, www.goc.gov.tr (01.07.2019)

<http://bursa.goc.gov.tr>
(03.07.2019) https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf (31.07.2019)

2017 yılı göç istatistik raporu <https://www.kizilay.com.tr> (25.07.2017)

Geri gönderme merkezleri , <https://www.goc.gov.tr> (28.07.2019)

TUİK , Yıllara göre Türkiye İşsizlik Oranları (19.09.2019)

<https://www.unhcr.org/tr/> (22.09.2019)

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	GÜLŞAH GÖREN
Tez Adı	ULUSLARARASI GÖÇ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI: BURSA'DAKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ
Enstitü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Anabilim Dalı	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Tez Türü	YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tez <u>Danışman(lar)ı</u>	PROF. DR. TAHİR BAŞTAYMAZ
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindikiler, özet, kaynakça ve içeriğinin <u>% 10</u> bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih:
İmza:

04.09.19
J. Faus

